

МАТЕРІАЛИ
IV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ОЧНО-ДИСТАНЦІЙНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ІМПЕРАТИВИ РОЗВИТКУ НОВОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ»

9 липня 2025 року

**МАТЕРІАЛИ
IV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ОЧНО-ДИСТАНЦІЙНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ІМПЕРАТИВИ РОЗВИТКУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ»**

9 липня 2025 року

Київ – 2025

Рекомендовано Вченою радою ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (протокол № 6 від 27 серпня 2025 р.)

Рецензенти:

Олександр ШАМИЧ – завідувач кафедри фізичного виховання і спорту Київського національного університету будівництва і архітектури, доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник фізичної культури і спорту України

Олена ГАЙДАМАКА – старший науковий співробітник відділу науково-методичного забезпечення підвищення якості освіти Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», кандидат педагогічних наук, старший дослідник

Імперативи розвитку Нової української школи: сучасні реалії: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної очно-дистанційної конференції, Київ, 9 липня 2025 р. / За заг. ред. Є. В. Баженкова. – Київ: ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 2025. – 179 с.

Упорядники:

Коломоєць Г. А. – заступник директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», кандидат педагогічних наук, старший дослідник, заслужений працівник освіти України;

Ребрина А. А. – професор кафедри Хмельницького національного університету, кандидат педагогічних наук, професор, заслужений працівник фізичної культури і спорту України;

Малечко Т. А. – начальник відділу науково-методичного забезпечення підвищення якості освіти Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент;

Ребрина А. А. – директор Державної установи «Агенція масового спорту України», доктор філософії;

Буянова Г. В. – методист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти».

У збірнику матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної очно-дистанційної конференції «Імперативи розвитку Нової української школи: сучасні реалії», яка відбулася у межах X ювілейної Всеукраїнської мотиваційної школи «Формула цінностей в освіті», висвітлено результати наукових та прикладних досліджень з актуальних питань удосконалення підготовки вчителів у системі неперервної освіти, а також виховання особистості в освітньому процесі та збереженні ментального і фізичного здоров'я. У збірнику розкрито особливості реформування системи фізичної культури в новій українській школі; акцентовано на педагогічних підходах в STEM-освіті, впровадженні інноваційних освітніх проєктів; цифровізації освітнього процесу; розвитку емоційного інтелекту; тощо.

Матеріали подано в авторській редакції, за достовірність фактів, цитат, посилань на використані джерела та вживання назв документів, власних імен тощо відповідають автори публікацій.

©Державна наукова установа
«Інститут модернізації змісту освіти», 2025

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
Беднарський Руслан, Гордієнко Тетяна ЯК ВИХОВАТИ ПРОАКТИВНОГО УЧНЯ: ПЕДАГОГІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО НАВЧАННЯ «ЛІДЕР У МЕНІ»..	7
Бондар Наталія ВІРТУАЛЬНА ЕКСКУРСІЯ ЯК МЕТОД ПІЗНАННЯ	11
МИСТЕЦЬКОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ	11
Брич Наталія НЕПЕРЕРВНІСТЬ І НАСТУПНІСТЬ У НАВЧАННІ – ПЕРЕДУМОВА ДО УСПІШНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ.....	16
Буряк Олена ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ШКІЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ: GOOGLE ТАБЛИЦІ ТА МОЖЛИВОСТІ ШІ	19
Гаркушенко Анастасія ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ СИСТЕМ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСТОСУНКІВ У ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	27
Гармашова Інна ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В КОНТЕКСТІ НУШ.....	30
Голіяд Ірина НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ІМПЕРАТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	33
Голіяд Руслан, Звездогляд Олександр ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У РАМКАХ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОСВІТНЬО-НАУКОВО- ВИРОБНИЧОГО КЛАСТЕРУ	37
Гук Надія, Кобися Володимир ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ: МОНІТОРИНГ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	40
Давлєтова Анастасія «СПОРТИВНІ ГЕРОЇ КОМІКСІВ» ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ САМОСВІДОМОСТІ, МОТИВАЦІЇ ТА КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	46
Дейдей Тетяна ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ДНІПРОВСЬКОГО ЛІЦЕЮ №70 ДНІПРОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ.....	51

Динько Володимир ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ПРОЄКТИ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПРОФЕСІЙНОМУ КОЛЕДЖІ.....	55
Динько Марія, Могилат Анастасія ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ СЕРВІСІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНФОРМАЦІЙНО-ГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН: МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ.....	59
Дмитренко Катерина ВПРОВАДЖЕННЯ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ РІДНОГО КРАЮ В ІСТОРИЧНІЙ ТА ГРОМАДЯНСЬКІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.....	64
Довгань Антон ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ	70
Довгань Яна ХІМБІОSTEM: ЕКСПЕРИМЕНТИ, ЩО ОЖИВЛЯЮТЬ ЗНАННЯ	74
Зозуляк Лідія СПІЛЬНИЙ ПРОЄКТ ДНІПРОВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ № 6 ДНІПРОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ З ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИМ ЦЕНТРОМ «ШКОЛА РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ»	85
Коломоєць Галина, Малечко Тетяна ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ.....	91
Кочуровець Ганна ПІДХОДИ STEM-ОСВІТИ: Освітня РОБОТОТЕХНІКА ЯК КОРЕКЦІЙНИЙ ЗАСІБ ПРИ РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	95
Ломинога Інна ЦІННІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ОСНОВА ВПРОВАДЖЕННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ.....	99
Малюта Світлана ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	102
Ольга Михайлишин ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН – ЛАБОРАТОРІЙ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ТА ХІМІЇ.....	105

Морокко Людмила ДОРОЖНЯ КАРТА СПІВПРАЦІ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ ТА ДНІПРОВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ № 6 ДНІПРОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ У ПРОФЕСІЙНОМУ САМОВИЗНАЧЕННІ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	107
Мхитарян Ольга УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СЛОВЕСНИКА КРІЗЬ ПРИЗМУ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ.....	112
Назаренко Софія МЕТОДИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	122
Прохоров Олександр МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ШАХБОКСУ, ЯК ПЕРСПЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДО ОСВІТНЬОЇ МОДЕЛІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ.....	127
Ребрина Андрій ПРОСТІР ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ: РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТУ «АКТИВНІ ПАРКИ – НАЦІЯ ЗАГАРТОВАНИХ»	130
Ребрина Марина, Голіяд Ірина РОЗРОБКА МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ У КЛАСТЕРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	134
Семенович Ольга, РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАКЛАДУ ПТО	138
Серкова Надія ПЕДАГОГІКА СПІВРОБІТНИЦТВА ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ	143
Скирда Тетяна ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ: НОРМАТИВНО- ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	149
Смикова Ярослава МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД СУЧАСНИХ УРОКІВ	154
Тарнавський Денис СОЦІАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ	159
Туташинський Василь ПІДХОДИ ДО ПРОЄКТУВАННЯ МОДЕЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З ТЕХНОЛОГІЙ	163

Тимофєєва Таміла	
STEAM-ОСВІТА НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ	
.....	166
Туманян Тетяна	
ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ПЕДАГОГА-НОВАТОРА ЗАСОБАМИ	
ПЕРСОНАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО БРЕНДУ	171
Харченко Наталія, Крехова Людмила	
ПОГРАНИЧЧЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ	
МОЛОДІ.....	176

Беднарський Руслан,
ексклюзивний ліцензіат та партнер
компанії Franklin Covey України,

Гордієнко Тетяна,
директор з контенту компанії
Franklin Covey Education України

ЯК ВИХОВАТИ ПРОАКТИВНОГО УЧНЯ: ПЕДАГОГІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО НАВЧАННЯ «ЛІДЕР У МЕНІ»

У ХХІ столітті школа не просто дає знання — вона формує особистість. Сьогоднішні учні завтра будуть ухвалювати рішення, від яких залежатиме розвиток суспільства. Саме тому перед сучасними педагогами стоїть надважливе завдання — **виховати дітей, здатних бути ініціативними, відповідальними, стійкими до викликів і орієнтованими на цінності.**

Проактивність – якість, що змінює життя

Проактивність – це здатність не реагувати автоматично на обставини, а **свідомо обирати свою поведінку**, брати відповідальність за вчинки, бачити перспективу та діяти на випередження. Це навичка, яка визначає успіх у будь-якій сфері життя – в навчанні, стосунках, праці, громадській діяльності.

У дитини, яка засвоїла проактивність як внутрішню установку, формується **внутрішній локус контролю**, що означає: *я сам керую своїм життям*. Але така риса не з'являється автоматично – її потрібно цілеспрямовано **розвивати через систему виховання та освіти.**

«Лідер у Мені» — освітня програма для лідерів майбутнього

Програма соціально-емоційного навчання «Лідер у Мені» (**Leader in Me**), створена на основі світового бестселера Стівена Кові "*7 звичок високоефективних людей*", пропонує ефективну модель формування лідерських якостей у школярів. В основі програми – **розвиток цілісної особистості**, яка має:

- внутрішню мотивацію та самосвідомість;
- навички управління собою;
- розуміння міжособистісних відносин;

- здатність до співпраці та взаємної поваги.

Перша звичка – **«Будь проактивним»** – є фундаментом програми. Саме з неї починається шлях до особистої ефективності.

Як школа може формувати проактивність?

Через зміну культури класу та школи.

Програма передбачає **створення культури довіри, поваги та залученості**, у якій кожна дитина почувається важливою. Учні беруть участь у шкільному самоврядуванні, ініціюють проєкти, ведуть ранкові зустрічі, беруть на себе ролі (наприклад, «лідера дня», «миротворця», «координатора команди»).

Через інтеграцію звичок у повсякденне навчання.

Проактивна поведінка формується не лише на спеціальних уроках. Її можна розвивати **під час звичайних занять**, через рефлексію, проєктну діяльність, групову роботу, обговорення реальних життєвих ситуацій. Учителі отримують **методичну підтримку**, як інтегрувати звички лідера в різні предмети та вікові групи.

Через педагогічне наставництво

Учитель не лише навчає – **він є ментором, фасилітатором, прикладом проактивності**. Важливо, щоб і дорослі в школі володіли цими навичками. Саме тому програма «Лідер у Мені» передбачає **професійне навчання педагогів**, їхню участь у тренінгах, воркшопах, обміні досвідом.

Через проведення гуртка «Лідер у Мені»

Важливим інструментом формування лідерських навичок є **позакласна діяльність**. У багатьох школах, які впроваджують програму, успішно діє гурток «Лідер у Мені», де учні:

- глибше знайомляться з 7 звичками високоефективних людей;
- тренують навички публічного виступу, командної роботи, планування;
- реалізують соціальні ініціативи;

– розвивають емоційний інтелект через практичні вправи, ігри, дискусії;

– готують і проводять лідерські заходи для шкільної спільноти.

Такі гуртки дають дітям простір для власного вибору, лідерських ініціатив і відповідальності. Вони об'єднують учнів навколо позитивних цінностей і сприяють сталому розвитку проактивної поведінки.

Ключові педагогічні інструменти для розвитку проактивності

Інструмент	Призначення
Мова вибору	Замість “я мушу” — “я обираю”, замість “він мене змусив” — “я вирішив”.
Пауза – подумай – обери	Навичка саморегуляції: контроль емоцій, осмислення реакцій.
Коло Впливу / Коло Турбот	Навчання зосереджуватися на тому, що можна змінити.
Журнал лідера	Особистий простір для рефлексії, планування, відстеження прогресу.
Лідерські ролі у класі	Відповідальність за завдання, прийняття рішень, представлення команди.
Визнання і підсилення	Позитивне підкріплення проактивної поведінки в щоденному спілкуванні.

Переваги упровадження програми «Лідер у Мені» для учнів, педагогів і батьків

- **Учні** стають більш впевненими, відповідальними, ініціативними, навчаються керувати своїми емоціями та приймати рішення.
- **Учителі** отримують дієві інструменти для створення позитивного клімату в класі, розвитку soft skills та зменшення конфліктів.
- **Батьки** відзначають зміни в поведінці дітей, розвиток самостійності, здатність до самоконтролю та цілеспрямованості.

Реальні історії змін

- *«Я була здивована, коли учні самі ініціювали екопроект у школі. Вони склали план, призначили відповідальних і втілили задум. Це вже інший рівень свідомості!»* – учителька 6 класу, учасниця програми «Лідер у Мені»;

- *«Мій син перестав казати: ‘це не я, це він’. Тепер він каже: «я зробив це і готовий виправити». Я ніколи не чула від нього такої зрілості раніше.»* – мама третьокласника;

- *«Моя донька почала не просто мріяти, а писати цілі в щоденнику. Це неймовірно – бачити, як дитина починає керувати своїм життям.»* – мама учениці 4 класу;

- *«До впровадження програми мій учень часто уникав відповідальності й не брав участі в командній роботі. Але вже через два місяці після знайомства із звичками, він сам викликався бути модератором групи, допомагав іншим. Це справжнє перетворення.»* – учителька 3 класу;

- *«Наші заняття з «Лідер у Мені» стали центром змін у школі. Діти створили Куточок лідера, де упродовж року демонстрували свої досягнення. При плануванні вільного дня в школі учні 3 класу спланували 4 уроки «Лідер у Мені» у розкладі класу на день. У них горять очі – і це найкращий показник ефективності програми.»* – директор початкової школи.

Отже, виховання проактивного учня — це не лише про поведінку, а про **спосіб мислення і світосприйняття**. Програма «Лідер у Мені» доводить, що

проактивності можна навчити через системну, практичну та ціннісно зорієнтовану педагогіку.

Якщо школа мріє не просто навчати, а **виховувати нове покоління свідомих, ефективних і щасливих людей**, шлях до цього лежить через формування проактивності – першої й найважливішої звички лідера.

Бондар Наталія,
*учитель мистецтва та безпекового практикуму
Роздорського ліцею Роздорської селищної ради
Синельниківського району Дніпропетровської області*

ВІРТУАЛЬНА ЕКСКУРСІЯ ЯК МЕТОД ПІЗНАННЯ МИСТЕЦЬКОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

Сьогодення потребує нових методів навчання, які не лише розширюють знання учнів, а й формують національну свідомість та патріотизм. Віртуальні екскурсії на уроках мистецтва стають ефективним інструментом патріотичного виховання, допомагаючи школярам глибше пізнати українську культуру, мистецтво та історію.

Сучасні технології відкривають нові можливості для освіти, зокрема у сфері мистецтва. Віртуальні подорожі до музеїв України допоможуть здобувачам освіти зануритися у світ культури, не виходячи з класу. Вони сприяють розвитку естетичного смаку, історичної обізнаності та творчого мислення.

Віртуальна екскурсія є відносно новим явищем в Україні. Якщо звичайна екскурсія – це колективне відвідування музею, пам'ятного місця, виставки, підприємства тощо; поїздка, прогулянка з освітньою, науковою, спортивною або розважальною метою, то віртуальна екскурсія є однією із форм роботи з використанням цифрових технологій, яка дає можливість учням побачити красу нашої країни та світу вдома або в закладі освіти з мобільного телефону, планшету чи ноутбуку і все це можна зробити безкоштовно. Віртуальний

музей може бути доступним у вигляді вебсайту, мобільного додатку або онлайн-платформи, де учні можуть переглядати експонати, читати опис, слухати аудіо гід, переглядати відеоекскурсії та навіть брати участь в інтерактивних квестах.

Сфера застосування віртуальних екскурсій досить широка й інтерес до неї росте, тому технології створення віртуальних подорожей, активно розвиваються та вдосконалюються. Перевагами таких інтерактивних можливостей на сьогодні є: діти з віддалених регіонів можуть відвідати найкращі музеї України, розглядати експонати у форматі 3D. Деякі музеї пропонують інтерактивні тури, що включають анімацію, відео. Віртуальні екскурсії сприяють розвитку критичного мислення та аналізу мистецьких творів.

Подорожі онлайн до музеїв допомагають учням відчувати колорит і особливості певної доби, спробувати себе в ролі дослідників. Також це сприяє кращому засвоєнню вивченої теми, зацікавленості в предметі та стимулює розвиток творчого потенціалу учнів.

На уроці мистецтва, вивчаючи тему «Характер театральних образів», ми відвідали віртуальний тур до **Музею театального, музичного та кіномистецтва України [1]**. Завдяки віртуальній екскурсії діти дізналися, що у колекції музею на сьогодні налічується понад **226 тис. експонатів** основного фонду. Експонати музею дуже різноманітні за видами, там зберігаються унікальні пам'ятки давніх початкових театральних форм; численні театральні афіші та програми (перші датовані 1816 р.), скульптурні та живописні портрети, меморіально-речові та документальні архіви видатних діячів мистецтв.

Завдяки можливості віртуальної екскурсії можливо дізнатися безліч інформації просто сидячи на уроці. Відвідавши тур до **Національного художнього музею України [2]** учні дізнаються, що музей є найбільш репрезентативним зібранням українського образотворчого мистецтва. Цей музей налічує понад 40 тисяч різних експонатів, включаючи твори українського живопису, скульптури та графіки, створені з часів Київської Русі й до нашого

часу. Таким чином, поєднавши урок мистецтва з віртуальною екскурсією у дітей викликає позитивні емоції, та яскраве сприйняття навчального матеріалу.

Писанка – один із найяскравіших символів української культури, що уособлює весну, відродження та життєву силу. Віртуальна подорож до Музею писанкового розпису – це можливість ближче познайомитися з унікальною частиною української культури. Вона допомагає учням не лише розширити знання, а й дослідити традиційні символи та техніки розпису, дізнатися про історію та значення писанки в українській культурі. **Віртуальний музей писанки [6]** – це цифрова експозиція, 3D-зображення, відеоекскурсії та мультимедійні матеріали. Колекція музею налічує понад 12 000 писанок і декоративних яєць з України та 35 країн світу, серед яких є писанки, мальованки, дряпанки на курячій, гусячій, страусовій шкаралупах та декоративні яйця з різних матеріалів. Найдавніша писанка колекції, написана природними барвниками на гусячому яйці, датується понад 500 років.

Таким чином можна сказати, що такі віртуальні подорожі дають школярам змогу розкрити дослідницькі, акторські й творчі здібності. Вони отримують більше самостійності під час освітнього процесу, що викликає в них почуття відповідальності та важливості.

Наразі велику популярність мають віртуальні екскурсії та інтерактивні подорожі. Завдяки сервісам Google кожен, Google Art Project [3], Україна Incognita [4], AirPano [5] на уроках мистецтва можна не тільки здійснювати віртуальну подорож, але й створювати її. Це можуть бути книжкові виставки-подорожі: подорож населеними пунктами; екскурсії по визначних пам'ятках і пам'ятними місцями; маршрути, пов'язані з іменами відомих людей, земляків. Також існує велика кількість сайтів, що пропонують віртуальні екскурсії в різні місця по всій Україні.

Віртуальні екскурсії – це не просто сучасний освітній інструмент, а потужний засіб патріотичного виховання. Вони допомагають дітям відчувати гордість за культурну спадщину України, сформувати національну свідомість і любов до національної спадщини.

Віртуальні подорожі до музеїв України – це інноваційний інструмент на уроках мистецтва, який допомагає учням краще зрозуміти мистецьку спадщину, розвивати естетичне мислення та культурну свідомість. Вони сприяють інтеграції інформаційних технологій в освітній процес та роблять уроки більш захопливими й ефективними.

Список використаних джерел

1. Музей театального, музичного та кіномистецтва України.
URL: <http://tmf-museum.kiev.ua/>
2. Національний художній музей України. Музейний портал.
URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/87_nacionalniy-hudozhniy-muzey-ukrayini
3. Національний художній музей України. URL:
<https://artsandculture.google.com/partner/national-art-museum-of-ukraine>
4. Україна Інкогніто. URL: <https://ukrainaincognita.com/>
5. Подорожуйте світом AirPano.
URL: <https://www.airpano.com/gallery.php?gallery=154&photo=3846>
6. Музей писанкового розпису. Музейний портал. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/280_muzey-pisankovogo-rozpisu
7. Музейний портал URL: <https://museum-portal.com/ua/muzeyi>

НЕПЕРЕРВНІСТЬ І НАСТУПНІСТЬ У НАВЧАННІ – ПЕРЕДУМОВА ДО УСПІШНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ

*Школа не повинна вносити різкого перелому в життя дитини. Нехай,
ставши учнем, дитина продовжує робити сьогодні те, що робила вчора.*

В. О. Сухомлинський

"Неперервний" означає суцільний, постійний, безупинний [1]. У освіті неперервністю вважається система безперервного навчання, зростання та вдосконалення, формування ключових компетенцій здобувачів освіти впродовж усього шкільного курсу. Можливість забезпечення якісного функціонування такої системи вимагає дотримання основних принципів, правил та законів неперервності, наступності, перспективності в освітньому процесі. За такої умови процес освіти здатен сформувати надважливе уміння (компетентність) навчання впродовж життя більшості учасників освітнього процесу. Цілісні освітні системи мають бути гнучкими, що дає змогу враховувати особливості навчання усіх категорій слухачів (інклюзивне навчання, або включення в освітню діяльність осіб з різними можливостями та здібностями).

Завдання правильно організувати наступність та неперервність між усіма ланками освіти покладено на Міністерство освіти та науки України, заклади дошкільної та загальної середньої освіти, керівників освітніх установ та вчительство. Наступність, як одна з необхідних умов реалізації неперервності здобуття освіти, покликана забезпечити єдиний вектор освітньої діяльності на всіх етапах навчання.

Закон України «Про освіту» тлумачить ключове поняття так: «Освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави» [2]. Статтею шостою регламентовано принципи освіти, окремо виділений серед яких "принцип єдності й наступності, безперервності та різноманітності".

Базова школа при вивченні математики, покликана доступно та логічно продовжити вивчений геометричний матеріал у молодших класах. Плавний перехід від елементарних понять та уявлень до складніших означень, аксіом чи теорем повинен сприяти засвоєнню нового матеріалу за накопичувальною системою, розпочату в початкових класах, враховуючи вікові можливості здобувачів освіти.

У 1 – 4 класах геометричний матеріал зустрічається майже на кожному уроці, жодних окремих розділів чи тем не передбачено. Тому адаптаційний цикл базової освіти (5 – 6 класи) потребує особливої уваги при плануванні уроків, де вивчаються геометричні поняття та формується просторова уява. Вважається, що для успішного розвитку математичних здібностей дитини вчитель повинен звернути увагу на розвиток просторового мислення та уяви.

Сприймання простору містить у собі:

- напрям, в якому вони перебувають;
- величина та форма предмета;
- відстань між геометричними тілами.

Формування просторового уявлення засноване на уяві та зоровому сприйнятті геометричних фігур та об'єктів.

Математична компетентність здобувачів освіти початкових класів у геометричному її складнику, потребує постійного розширення уявлень про основні фігури: відрізок, пряма, промінь, кут, трикутник, квадрат, круг, куб, циліндр, куля... У 3 – 4 класах (відповідно до програми з математики) учні вивчають такі фігури та поняття: коло і круг; радіус та діаметр; використання циркуля та лінійки. Багато часу займає навчання правильно малювати фігури на аркушах у клітинку, зображати різновеликі та однакові об'єкти, вимірювати довжини сторін, орієнтуватися в просторі. У розвитку просторової уяви допомагає моделювання об'ємних фігур з цупкого паперу, вирізування розгорток, склеювання та розфарбовування деталей. Геометричні знання, здобуті в початкових класах, допомагають розвинути логічне мислення.

Вивчення елементів геометрії у початковій школі передбачено змістовою лінією "Просторові відношення. Геометричні фігури" [3].

Вивчення геометрії у 1 – 4 класах дає можливість:

- навчити учнів розпізнавати елементарні геометричні фігури та тіла;
- навчити самостійно користуватися здобутими знаннями в процесі виконання практичних робіт;
- розвинути в учнів просторові уявлення, уміння спостерігати та узагальнювати;
- сформувати практичні навички будувати, креслити, геометричні фігури за допомогою інструментів та від руки.

Процес формування геометричних уявлень розширюється та поглиблюється під час розв'язування прикладних задач та задач на застосування геометрії в побуті.

Учні, які отримали якісні ґрунтовні знання з математики (геометрії) у початковій школі, безболісно проходять адаптаційний курс базової школи.

Список використаних джерел

1. Словник.ua URL : <https://slovnyk.ua>
2. Про освіту : Закон України. 2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Математика : алгебра і початки аналізу та геометрія, рівень стандарту : підруч. для 11 кл. закладів загальної середньої освіти / А. Г. Мерзляк, Д. А. Номіровський, В. Б. Полонський та ін. Х. : Гімназія/ 2019. 208 с.
4. Програми для початкової школи. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
5. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3-4 клас. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Savchenko.pdf>

Буряк Олена,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри природничо-наукових дисциплін
та методики їх викладання
Луганського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ШКІЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ: GOOGLE ТАБЛИЦІ ТА МОЖЛИВОСТІ ШІ

Сучасне управління закладами загальної середньої освіти (ЗЗСО) перебуває на етапі глибокої цифрової трансформації, що вимагає інтеграції передових технологій в усі аспекти адміністративної та освітньої діяльності. Цей процес є не просто питанням технологічного прогресу, а нагальною потребою для оптимізації адміністративних процесів, підвищення ефективності освітньої діяльності та забезпечення прозорості функціонування закладів освіти. Упровадження цифрових рішень дозволяє керівникам ЗЗСО оперативно реагувати на виклики, приймати обґрунтовані рішення на основі актуальних даних та ефективно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу, що є критично важливим у динамічному освітньому середовищі.

В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій, цифрова компетентність стає ключовою для успішного управління закладом освіти. Інтеграція цифрових інструментів і розуміння потенціалу штучного інтелекту (ШІ) є фундаментально важливими для модернізації освітньої системи України та підвищення її результативності. Цей тренд підкреслюється офіційними рекомендаціями Міністерства освіти і науки України, які наголошують на необхідності відповідального впровадження ШІ в освітній процес, визнаючи його невід'ємною частиною сучасної освіти [1, 2].

Google Таблиці – цифровий інструмент управління даними в ЗЗСО. Google Таблиці є потужним хмарним додатком, що дозволяє створювати, редагувати та спільно використовувати електронні таблиці з іншими користувачами. Цей сервіс надає широкий спектр можливостей, включаючи вбудовані формули для складних обчислень, зведені таблиці для узагальнення даних, а також умовне форматування для візуального виділення важливої

інформації. Гнучкість Google Таблиць також підкреслюється можливістю конвертації файлів Excel у формат Google Таблиць і навпаки, що забезпечує сумісність із традиційними офісними пакетами. Крім того, існує можливість завантажувати численні доповнення, які дозволяють працювати з Google Таблицями більш ефективно, розширюючи їх функціонал та адаптивність до різноманітних потреб ЗЗСО.

Застосування Google Таблиць в управлінській діяльності ЗЗСО охоплює широкий спектр завдань:

- *Збір та систематизація даних.* Функціональність Google Таблиць дозволяє здійснювати систематизований збір різноманітних даних, що є основою для будь-яких управлінських рішень. Це включає інформацію про учнів (демографічні дані, успішність, відвідуваність), професійний розвиток педагогічних працівників, а також результати моніторингу роботи закладу освіти. Дані можуть бути введені безпосередньо або імпортовані з інших джерел, зокрема з Google Форм, що забезпечує гнучкість та ефективність процесу збору інформації [3, с. 58].

- *Аналіз даних та прийняття рішень.* Завдяки вбудованим формулам, функціям сортування та фільтрації, Google Таблиці дозволяють проводити глибокий аналіз зібраних даних. Можливість використання зведених таблиць значно спрощує узагальнення великих обсягів інформації, що є критично важливим для виявлення тенденцій, проблемних питань та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Це дозволяє керівникам не просто збирати дані, а й реагувати на поточні виклики [3, с. 58].

- *Візуалізація даних для моніторингу та звітності.* Google Таблиці дозволяють представляти дані у вигляді кольорових діаграм і графіків. Це допомагає керівникам ЗЗСО швидко та наочно оцінювати успішність учнів, відвідуваність або розподіл ресурсів. Візуалізація сприяє ефективному моніторингу, дозволяє виявляти проблеми та приймати обґрунтовані рішення на основі отриманих даних, а також готувати зрозумілі та переконливі звіти для різних зацікавлених сторін [3, с. 58].

– *Оптимізація комунікації та взаємодії між учасниками освітнього процесу.* Спільний доступ до таблиць дозволяє кільком користувачам працювати над одним документом одночасно, що сприяє спільній розробці та оновленню даних. Це забезпечує ефективну взаємодію між керівниками, учителями, учнями та батьками, дозволяючи обмінюватися даними, відстежувати прогрес та координувати діяльність. Можливість коментування також сприяє збору відгуків та пропозицій щодо даних або їх аналізу, створюючи прозоре середовище для обговорення.

– *Розміщення інформації на сайті/блозі керівника.* Дані з Google Таблиць можуть бути легко вбудовані або пов'язані з сайтами, створеними за допомогою Google Sites, що забезпечує легкий доступ до актуальної інформації для широкої аудиторії, включаючи батьків та громадськість. Це підвищує прозорість та доступність ключової інформації про заклад [3, с. 58].

Використання Google Таблиць надає низку значних **переваг для управлінської діяльності ЗЗСО:**

– *Доступність на будь-якому пристрої.* Додаток можна застосовувати на комп'ютері, планшеті або телефоні, а також налаштувати їх роботу в офлайн-режимі. Це забезпечує гнучкість та постійну доступність інформації для керівників, які можуть працювати віддалено, забезпечуючи безперервність управлінських процесів.

– *Автоматичне збереження змін та історія змін.* Усі внесені зміни зберігаються автоматично, а в історії змін можна завжди переглянути попередні версії документів, відсортовані за датою й автором. Це забезпечує безпеку даних, можливість відстежувати всі зміни, внесені різними користувачами, та відновлювати попередні версії за потреби, мінімізуючи ризики втрати даних.

– *Налаштування рівня доступу.* Для всіх створених об'єктів Google Диску, включаючи Таблиці, є можливість додавати співавторів та налаштовувати рівні доступу, що дозволяє керівнику контролювати, хто має доступ до конфіденційної інформації та які дії вони можуть виконувати, забезпечуючи конфіденційність та безпеку даних.

Динамічне управління даними та підтримка рішень. Перехід від статичного до динамічного управління даними є однією з ключових змін, що забезпечується Google Таблицями. Традиційні методи роботи з даними, що часто включали фрагментовані файли на локальних комп'ютерах, призводили до розрізненості інформації та складнощів з її актуальністю. Можливості Google Таблиць для спільної роботи в реальному часі, автоматичного збереження змін та доступності на будь-якому пристрої свідчать про фундаментальний відхід від цих застарілих практик. Це дозволяє керівникам ЗЗСО функціонувати в умовах постійно оновлюваного, спільного та доступного інформаційного середовища. Такий підхід забезпечує точність даних через миттєві оновлення, сприяючи формуванню більш гнучкої та адаптивної адміністративної культури, що є критично важливим для швидкого реагування на зміни в освітньому середовищі. Крім того, це сприяє створенню єдиного джерела достовірної інформації для ключових операційних даних, що вкрай важливим для послідовного прийняття рішень, прозорості звітності та зменшення розбіжностей між учасниками освітнього процесу.

Можливості Google Таблиць щодо збору, аналізу та візуалізації даних дозволяють демократизувати доступ до потужних інструментів. Це означає, що не тільки директор школи, але й заступники, педагоги, а за певних умов, навіть батьки (через контрольовані рівні доступу) можуть отримати доступ до інформації, розуміти тенденції, виявляти проблеми та брати участь у розробці рішень, що базуються на фактах.

Широке впровадження та володіння Google Таблицями в ЗЗСО може слугувати критично важливим початковим етапом для більш просунутих цифрових трансформацій, включаючи майбутню інтеграцію штучного інтелекту. Користувачі звикають до принципів хмарної співпраці, структурованої організації даних та дотримання правил гігієни даних – усе це є основними передумовами для ефективного застосування ШІ. Таким чином, створюється підґрунтя для ШІ-інструментів, які можуть безперешкодно обробляти дані з Google Таблиць або інтегруватися з ними для автоматизації

складних завдань, надання глибших прогностичних висновків або генерації автоматизованих звітів, тим самим створюючи інтелектуальне цифрове адміністративне середовище.

Можливості штучного інтелекту в управлінській діяльності ЗЗСО.

Штучний інтелект (ШІ) представляє значний потенціал для трансформації управлінських процесів в освітніх установах, включаючи ЗЗСО. Він дозволяє автоматизувати рутинні завдання, підтримувати прийняття рішень на основі даних та підвищувати загальну ефективність надання послуг [4]. Офіційна позиція Міністерства освіти і науки України та Міністерства цифрової трансформації чітко вказує, що «заборона ШІ – не вихід», а «правильне впровадження технологій – це шлях до модернізації освіти, інновацій» [1].

Напрямки застосування ШІ в управлінні освітою. Хоча більшість офіційних рекомендацій МОН зосереджені на вищій освіті, багато з них мають пряме застосування або можуть бути адаптовані для ЗЗСО, враховуючи специфіку їхньої діяльності.

– *Автоматизація рутинних завдань та документообігу.* ШІ може значно оптимізувати адміністративну діяльність, автоматизуючи заповнення стандартної документації, обробку типових звернень (наприклад, батьківських запитів, заяв на довідки), та управління внутрішніми процесами. Це дозволяє зменшити навантаження на адміністративний персонал, звільняючи час для більш стратегічних завдань та прямої взаємодії з учасниками освітнього процесу [2].

– *Підтримка прийняття рішень на основі аналізу великих даних.* Штучний інтелект дозволяє швидко аналізувати великі обсяги документації та даних, виділяти ключові моменти та надавати чіткі висновки щодо їх змісту. Це може бути використано для аналізу освітніх трендів, прогнозування потреб у ресурсах (наприклад, у навчальних матеріалах, кадрах) або оцінки ефективності освітніх програм на основі зібраних даних [5].

– *Оптимізація ресурсів та планування.* Застосування ШІ може сприяти більш ефективному управлінню ресурсами, включаючи оптимізацію

розкладу уроків, ефективне використання приміщень, а також розподіл педагогічного навантаження, спираючись на складні алгоритми та прогнозні моделі.

– *Використання ІІІ для підготовки грантових заявок та аналізу документації.* ІІІ може значно полегшити роботу з аплікаційними формами для грантів, автоматизувати рутинні процеси підготовки документів, такі як збір інформації та форматування, та підвищити шанси закладів на перемогу в конкурсах. Це також стосується швидкого аналізу великих обсягів регуляторних документів або методичних рекомендацій, виділяючи ключові вимоги та можливості [5].

Проте слід пам'ятати, що ІІІ має доповнювати дії управлінця, а не виконувати операції замість нього. Для ЗЗСО це означає, що, хоча ІІІ може значно автоматизувати рутинні завдання та надавати дані для прийняття рішень, остаточна відповідальність за критичні рішення (особливо ті, що впливають на освітній поступ дитини, її благополуччя або персональні дані) залишається за керівниками закладів освіти. Це вимагає розробки чітких принципів використання ІІІ, комплексного навчання з критичної оцінки результатів роботи ІІІ та надійних механізмів підзвітності для забезпечення того, щоб людський нагляд залишався центральним елементом усіх процесів, керованих ІІІ. Це також означає, що цифрова грамотність для адміністраторів повинна виходити за рамки простого використання інструментів і включати глибоке розуміння можливостей, обмежень та етичних меж ІІІ.

Упровадження цифрових інструментів та ІІІ вимагає не лише технічної інфраструктури, а й розвитку відповідної цифрової управлінської культури. Це включає підвищення цифрової грамотності всього адміністративного та педагогічного колективу, формування здатності до критичного мислення при роботі з ІІІ, а також створення політик щодо етичного та безпечного використання технологій. З огляду на автоматизацію збору даних та базового аналізу за допомогою Google Таблиць, а також автоматизацію рутинних завдань та надання глибших висновків за допомогою ІІІ, роль адміністратора

ЗЗСО неминуче змінюється. Акцент зміщується від ручного введення даних та базової обробки до інтерпретації ШІ-генерованих результатів, прийняття стратегічних рішень на основі розширеної аналітики та нагляду за етичним впровадженням ШІ. Це вимагає нового набору навичок, включаючи критичне мислення, інформаційну грамотність та розуміння можливостей та обмежень ШІ. Таке перетворення адміністративної функції робить її більш стратегічною та менш операційною, що потенційно може призвести до більшого задоволення від роботи та більш ефективного керівництва. Системна співпраця між ШІ та людською експертизою є ключовою для досягнення максимальної ефективності та інновацій.

Тож, цифрова трансформація управлінської діяльності в закладах загальної середньої освіти є невідворотним процесом, що відкриває значні можливості для підвищення ефективності та якості освітніх послуг. Для ефективного та безпечного впровадження цифрових інструментів та ШІ в управлінську діяльність ЗЗСО пропонується наступний комплекс рекомендацій:

- *стратегічне планування*: розробка чіткої, довгострокової стратегії цифровізації управління ЗЗСО, що включає поетапне впровадження як базових цифрових інструментів (наприклад, повне використання Google Workspace), так і пілотних ШІ-рішень. Ця стратегія повинна бути інтегрована в загальний план розвитку закладу;

- *навчання та розвиток*: систематичне та безперервне підвищення кваліфікації адміністративного та педагогічного персоналу з питань використання цифрових інструментів для збору, аналізу та візуалізації даних. Окрему увагу слід приділити основам роботи з ШІ, його можливостям, обмеженням та етичним аспектам;

- *політики та етика*: розробка та впровадження внутрішніх політик та керівних принципів щодо етичного та безпечного використання ШІ, зокрема щодо обробки персональних даних учнів та працівників, а також застосування ШІ в процесах оцінювання. Ці політики мають ґрунтуватися на національних рекомендаціях МОН та міжнародних стандартах;

– *співпраця*: активна співпраця з Міністерством освіти і науки України, Міністерством цифрової трансформації, науковими установами та іншими експертними організаціями для отримання методичної підтримки, обміну досвідом та адаптації найкращих практик у сфері цифровізації та впровадження ШІ в освітній менеджмент.

Список використаних джерел

1. Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2025/04/24/shi-v-zakladakh-vyshchoi-osvity-24-04-2025.pdf>
2. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shchodo.SHI.v.ZZSO-22.05.2024.pdf>
3. Буряк О. Цифрові інструменти в управлінській діяльності закладу загальної середньої освіти. *Освіта на Луганщині*. 2021. № 4 (65). С. 52–61.
4. Штучний інтелект у публічному управлінні: поради, факти і практичні рішення. *Реформа державного управління*. URL: <https://par.in.ua/information/publications/420-shtuchnyi-intelekt-u-publichnomu-upravlinni-porady-fakty-i-praktychni-rishennia>
5. Висновки вебінару «Використання штучного інтелекту для оптимізації діяльності в освітніх закладах». URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/news-2/2025/conclusions-of-the-webinar-using-ai-to-optimize-activities-in-educational-institutions>

Гаркушенко Анастасія,
*вихователь Леб'язького закладу дошкільної
освіти (ясел-садка) «Сонечко»
Зачепилівської селищної ради
Берестинського району Харківської області*

ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ СИСТЕМ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСТОСУНКІВ У ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У сучасному світовому просторі цифрові технології є найдинамічнішою сферою за показниками власного розвитку. Так, кількість мобільних з'єднань значно перевищує кількість мешканців у світі, а кількість людей, у яких є можливість користуватися мобільним телефоном перевищує кількість людей, що можуть задовольняти елементарні базові потреби [1]

Запровадження цифрових технологій в освітній процес набуває значного розвитку. Це пов'язано передусім, з інтенсивним розвитком ІТ сфери, а також викликами, що стоять перед системою освіти – пошук альтернативних та більш ефективних засобів та способів навчання, головним чином, за допомогою цифрових технологій; поширення дистанційної форми навчання, що набуло особливої актуальності в період пандемії COVID-19. [4]

Цифровізація освіти в умовах воєнного стану є не лише актуальною, а й життєво необхідною. Через бойові дії багато дітей втратили можливість відвідувати заклади освіти фізично. Цифрові платформи дозволяють продовжити навчання незалежно від місця перебування, також такий формат дозволяє навчатися в безпечному середовищі. Цифрові технології дозволяють забезпечити безперервність освітнього процесу, що критично важливо для післявоєнного відновлення.

Проектування ефективного цифрового освітнього середовища передбачає перш за все визначення мети та очікуваних результатів. Пріоритетними залишаються: якість сформованості ключових та предметних компетентностей здобувачів освіти, у тому числі й через доступ до найсучасніших освітніх ресурсів; зменшення термінів отримання освітнього результату; визволення

педагога від рутини за шляхом автоматизації для продуктивної творчої діяльності. [2]

Моя робота спрямована на: формування інформаційної грамотності (знайомство з базовими принципами роботи з цифровими пристроями); підвищення мотивації до навчання (цифрові технології роблять освітній процес захопливим та цікавим); розвиток когнітивних навичок (розвиток пам'яті, уваги, мислення та логіки).

У своїй професійній діяльності я дотримуюся принципу поступовості між дошкільною та початковою освітою. Вважаю, що надзвичайно важливо забезпечити плавний, логічний перехід від ігрової діяльності до систематичного навчання, що сприяє формуванню стійкої мотивації до знань та психологічної готовності дитини до школи. Особливу увагу приділяю підготовці дітей до опанування навичкам читання та письма. У своїй роботі я активно використовую сучасні цифрові платформи, такі як: Canva, vidnoz AI, VSDS Free Video Editor, YouCut, kazka.fun і багато інших з простим інтерфейсом та доступною інструкцією. Ці інструменти дозволяють здійснювати розвиток необхідних когнітивних навичок, таких як фонематичний слух, зорова пам'ять, моторна координація тощо.

Упровадження цифрових технологій в освітній процес під час дистанційного навчання має багато переваг, однак супроводжується й низкою суттєвих викликів як для дітей, так і для педагогів. Відповідно до чинного Санітарного регламенту під час дистанційного навчання для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку встановлено обмеження тривалості екранного часу. Такі вимоги мають на меті збереження здоров'я дитини, але одночасно вимагає від педагогів перегляду методик, скорочення обсягів матеріалу та пошуку інтерактивних, лаконічних форм подачі інформації. Це потребує значної гнучкості, креативності та технічної підготовки. Для дітей онлайн-навчання також викликає певні складнощі: відсутність живого спілкування ускладнює формування соціальних взаємодій; дошкільнята не здатні самостійно організувати свою діяльність за екраном і потребують постійної

допомоги дорослого, що створює додаткове навантаження на батьків; обмежують природну потребу дитини в русі, що негативно впливає на фізичний розвиток; не всі родини мають достатню кількість пристроїв або стабільне інтернет-з'єднання, що створює освітню нерівність.

Попри певні обмеження, зокрема регламентовану тривалість занять, цифрові інструменти, за умови грамотного педагогічного підходу, здатні суттєво підвищити якість дошкільної та початкової освіти, зберігаючи її доступність і результативність в будь-яких умовах.

Список використаних джерел

1. Вдовиченко Ю.В. Цифрові технології як основа та рушійна сила розвитку сучасної глобальної економіки. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2018/17.pdf
2. Саган О. В. Цифрова дидактика: реалії та перспективи. Актуальні проблеми фахової підготовки сучасного педагога: *матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Херсон: Вид-во ХДУ. 2020. С. 92.
3. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи : збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. семінару, Київ, 2 березня 2021 р. / за заг.ред. О. В. Овчарук. Київ : *Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України*. 2021. 106 с.
4. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: збірник матеріалів Всеукр.наук.-практ. семінару, Київ, 2 березня 2021 р. / за заг.ред. О.В. Овчарук. Київ : *Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України*, 2021. 115 с.

Гармашова Інна,
*заступник директора з навчально-виховної роботи,
вчитель української мови та літератури
комунального закладу «Харківський ліцей № 24
імені І.Н. Путикова Харківської міської ради»*

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В КОНТЕКСТІ НУШ

У сучасному освітньому контексті, що характеризується тотальною цифровізацією й трансформацією педагогічних практик, особливого значення набуває питання репрезентації й популяризації національної культурної спадщини в умовах Нової української школи (НУШ), зокрема в середній ланці — серед учнів 5–8 класів. Формування національної ідентичності, збереження культурної пам'яті та зміцнення ціннісного підґрунтя молодого покоління відбуваються нині не лише через традиційні дидактичні засоби, а й за допомогою цифрових технологій, які поступово перетворюються із суто інструментального ресурсу на повноцінний когнітивно-комунікативний простір взаємодії, конструювання смислів і трансляції культурного досвіду [1].

Інтеграція цифрових платформ, мультимедійних середовищ, візуалізованих історичних реконструкцій, гейміфікованих освітніх практик та технологій доповненої й віртуальної реальності в освітній процес НУШ засвідчує глибоку трансформацію уявлень про те, як учень може долучатися до культурного дискурсу.

Не залишаючись лише споживачем готового змісту, здобувач освіти стає активним учасником культуротворчого процесу, що актуалізується через проєктну діяльність, краєзнавчі цифрові ініціативи, створення інтерактивних мап пам'яток, відеоблогів про культурні символи чи навіть цифрових музеїв, де поєднуються фрагменти родинної історії з загальнонаціональним культурним наративом.

Зміщення акцентів із репродуктивного засвоєння на дослідницьке осмислення дає змогу виховати не просто обізнаного, а внутрішньо

мотивованого суб'єкта культури, який ідентифікує себе в координатах національної спільноти, усвідомлюючи культурну глибину власного буття.

Освітнє значення цифрових технологій в аспекті культурної спадщини не можна зводити до технологічної зручності чи ефекту новизни. Йдеться про формування нових структур пізнання й сприйняття: віртуальні простори музеїв, які відкриваються через Google Arts & Culture або Sketchfab, дозволяють не лише побачити експонати, недоступні фізично, а й відчуті їх у символічному, емоційному вимірі, перетворюючи «мертвий» об'єкт на живий носій сенсу [2].

Цифровий простір дозволяє здійснювати глибоку інтермедіальну взаємодію — між зображенням, звуком, текстом, історією, що є особливо важливим для учнів середньої школи, в яких активно формується асоціативне, емоційно забарвлене мислення, здатне до символічного узагальнення та багаторівневої інтерпретації [3]. У віці 10–14 років діти особливо чутливі до візуально-образної інформації, яка сприяє не лише кращому засвоєнню матеріалу, а й формуванню внутрішнього діалогу з культурною традицією. Наприклад, створення подкастів із переказами родинних легенд, які записуються за участі старших членів родини й обробляються в безоплатних програмах типу Audacity, дає змогу поєднати цифрову грамотність і усвідомлення глибини особистої приналежності до культурного ландшафту.

Анімовані презентації про архітектурну спадщину рідного міста, створені за допомогою таких сервісів як Powtoon або Vyond, дозволяють здобувачам освіти не лише вивчити історичний контекст, а й змінити кут зору: подивитися на знайомі будівлі як на живих свідків минулого. Нерідко учні, працюючи над такими проєктами, відкривають для себе маловідомі, майже стерті з колективної пам'яті історії — наприклад, про дерев'яні церкви, зруйновані за радянських часів, або про старовинні цвинтарі, де збереглися написи українською мовою, вигравіювані ще кирилицею XIX століття [4].

Водночас необхідно усвідомлювати й ризики, пов'язані з механічним або фрагментарним використанням цифрових інструментів без глибокого осмислення їхнього педагогічного змісту. Якщо цифровий контент не

пов'язаний із системним підходом до виховання й не вмонтований у загальну концепцію формування національної ідентичності, він ризикує стати лише поверховим елементом розваги. Саме тому завдання сучасного освітянина полягає в тому, щоб перетворити цифрові медіа на інструмент занурення в сенси, а не втечі від них.

Таким чином, цифрові технології в межах реалізації НУШ не лише змінюють форму подання матеріалу, а й трансформують саму парадигму культурної освіти. Вони стають простором, у якому відбувається актуалізація спадщини як живої, динамічної, такої, що перебуває в постійному діалозі з сучасністю [5]. За умови відповідального, змістовного й педагогічно вивіреного підходу цифрова культурна освіта здатна не лише зберегти культурні надбання, а й наповнити їх новими сенсами для покоління, що формує майбутнє України.

Список використаних джерел

1. Баркова О., Кульчицький І. Європейський та український досвід використання цифрових технологій у сфері культури. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2019. Т. 2. № 2. С. 193-223.
2. Моніторингове дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа). *Інформаційно-аналітичні матеріали*. Міністерство освіти і науки України, ДНУ «Інститут освітньої аналітики». Київ, 2022. С. 58–59.
3. Charter on the Preservation of the Digital Heritage. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000179529>
4. Про Український культурний фонд: Закон України від 23.03.2017 № 1976-VIII. (Відомості Верховної Ради України), 2017, № 19, ст. 238. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1976-19#Text>
5. Модельні навчальні програми для 5–9 класів Нової української школи. URL: <https://cutt.ly/qwMeXoRW>

Голіяд Ірина,
*кандидат педагогічних наук, доцент, старший дослідник,
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»*

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ІМПЕРАТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Реформування української освіти, зокрема впровадження концепції Нової української школи (НУШ), зумовлює необхідність переосмислення науково-методичних засад забезпечення її якості [2]. Сучасні соціокультурні та економічні виклики вимагають від системи освіти оновлення змісту, технологій навчання, створення цілісної науково-методичної інфраструктури, здатної оперативно реагувати на потреби здобувачів, педагогів та суспільства.

Науково-методичні імперативи підвищення якості освіти в умовах розвитку НУШ передбачають:

- формування компетентнісно орієнтованого змісту освіти, який відповідає ключовим і наскрізним умінням ХХІ століття;
- інтеграцію традиційних і цифрових інструментів в освітній процес з урахуванням принципів інклюзивності та доступності;
- розвиток професійної автономії та рефлексивної культури педагогічних працівників;
- запровадження системи постійного науково-методичного супроводу, що ґрунтується на даних моніторингу якості освіти та доказовій педагогіці;
- створення освітніх і науково-методичних кластерів, які об'єднують зусилля закладів освіти, наукових установ, громадських організацій та органів управління освітою.

Якісна освіта сьогодні визначається обсягом нових знань і здатністю здобувачів застосовувати їх у реальних життєвих і професійних ситуаціях. Компетентнісний підхід у Новій українській школі передбачає інтеграцію предметного змісту з уміннями критично мислити, співпрацювати, креативно вирішувати проблеми, ефективно комунікувати та працювати з інформацією

[1]. Це потребує оновлення навчальних програм, методичних матеріалів та підручників з урахуванням міжпредметних зв'язків і практичної спрямованості завдань.

Оптимальне поєднання класичних методик і сучасних цифрових технологій розширює можливості навчання, робить його гнучким і персоналізованим. Використання онлайн-платформ, інтерактивних ресурсів, віртуальних лабораторій та інструментів доповненої реальності дає змогу диференціювати освітній процес та враховувати навчальні потреби всіх здобувачів, зокрема осіб з особливими освітніми потребами. При цьому ключовою умовою є методична обґрунтованість та педагогічна доцільність використання цифрових засобів.

Сучасний учитель Нової української школи має виступати не лише виконавцем готових методичних рішень, а й активним творцем освітнього середовища. Професійна автономія вчителя передбачає вміння самостійно обирати методи, підходи й інструменти навчання, адаптуючи їх під конкретний контингент здобувачів з якими він працює. Рефлексивна культура забезпечує здатність критично оцінювати результати своєї діяльності, визначати зони професійного зростання та впроваджувати інноваційні підходи на основі самоаналізу й зворотного зв'язку.

Підвищення якості освіти потребує безперервного методичного забезпечення, яке спирається на актуальні дані про результати навчання, рівень сформованості компетентностей та ефективність застосованих педагогічних технологій [7]. Доказова педагогіка передбачає прийняття рішень на основі перевірених досліджень, аналітичних звітів та системного моніторингу. Це дозволяє своєчасно коригувати зміст, форми і методи навчання, підвищуючи їх ефективність.

Кластерний підхід створює умови для синергії освітніх, наукових і громадських ресурсів з метою підвищення якості навчання. Такі об'єднання забезпечують обмін кращими практиками, спільну розробку методичних матеріалів, апробацію інноваційних технологій, а також професійний розвиток

сучасних педагогів у колегіальному середовищі. Кластери дозволяють ефективніше впроваджувати реформи НУШ, зменшуючи розрив між теоретичними напрацюваннями та їх практичним застосуванням.

Реалізація цих імперативів потребує міжсекторальної співпраці, підвищення рівня дослідницької компетентності педагогів, розроблення інноваційних методичних матеріалів та широкого впровадження сучасних освітніх технологій. Якість освіти в Новій українській школі розглядається як результат навчальних досягнень і як здатність системи освіти створювати умови для всебічного розвитку особистості, її успішної соціалізації та самореалізації у динамічному світі.

Науково-методичні імперативи, реалізовані у кластерному середовищі, створюють умови для підвищення якості освіти через інтеграцію науки, практики та інновацій [7]. Такий підхід сприяє формуванню компетентностей XXI століття, забезпечує інклюзивність і доступність навчання, підтримує професійний розвиток учителів і формує стійку інфраструктуру співпраці між освітою, наукою та бізнесом.

Активну роль у розвитку науково-методичного забезпечення підвищення якості освіти відіграють молоді науковці Анастасія Могилат [3], Марина Ребрина [4], Олександра Стукало [5], Марія Тропіна [6], які здійснюють свої дослідження в кластерному середовищі. Їхня робота спрямована на вдосконалення методик підготовки майбутніх учителів технологій, зокрема у частині інформаційно-графічної підготовки, формування технологічної компетентності здобувачів профільної середньої освіти засобами проєктної діяльності, а також розвитку інноваційних методик у рамках освітньо-наукового кластера. Завдяки цьому формується сучасне науково-методичне поле, яке відповідає вимогам Нової української школи та сприяє розвитку ключових компетентностей у майбутніх педагогів і здобувачів освіти.

Важливим завданням є розробка механізмів поширення успішних кластерних моделей на інші регіони та рівні освіти, що дозволить масштабувати позитивний ефект реформи Нової української школи. Таким

чином, науково-методичні імперативи стають ключовим фактором у формуванні стійкої та інноваційно спроможної моделі освіти, що забезпечує підготовку молодого покоління до життя і діяльності у глобалізованому суспільстві.

Список використаних джерел

1. Голіяд І., Ребрина М. Особливості підготовки майбутніх учителів технологій в умовах реформування Нової української школи. *Нові технології навчання: збірник наукових праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»*. Київ, 2024. Вип. 98. 237с. С. 33-42.
2. Концепція «Нова українська школа». URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>
3. Могилат А. В., Голіяд І. С. Компоненти інформаційно-графічної компетентності майбутніх учителів технологій. *Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії* : зб. матеріалів VI Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 12 листопада 2024 р. / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2024. С. 448–452.
4. Ребрина М. Модель багаторівневої підготовки майбутніх учителів технологій у межах освітньо-наукового кластера: інтернаціональний вектор. *Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті професора Володимира Юрженка «Інтернаціоналізація технологічної та професійної освіти: досвід та перспективи»*, 14-15 квітня 2025 р. Переяслав: УГСП, 2025. 151 с. С.25-27.
5. Стукало О., Голіяд І. Формування компетентності вчителів технологій та їх вплив на професійне самовизначення учнів. *Матеріали III Всеукр. наук.-практ. очно-дистанційної конференції «Імперативи розвитку Нової української школи: сучасні реалії»*. 2024. С. 85–89.
6. Тропіна М. А. Модернізація освітнього кластерного середовища для покращення графічної підготовки: синергія біофільного дизайну та партисипативного підходу. *Проблеми освіти: зб. наук. праць. Електронне видання ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»*. К., 2025. Вип.1 (102). С.514-433.
7. Dubovyk O., Kolisnyk-Humeniuk J., Holiiad I. Multi-level system of training and formation of professional education teachers of a new type: global experience. *Culturology, upbringing and education as components of pedagogical and philological activity: collective monograph / Stadnyk V. – etc. International Science Group*. – Boston : Primedia eLaunch, 2024. pp. 241–283. Available at: DOI – 10.46299/ISG.2024.MONO.PED.4

Голіяд Руслан,
*викладач відділення екології, комп'ютерних систем та автоматизації,
Відокремлений структурний підрозділ “Київський фаховий коледж міського
господарства Таврійського національного університету імені
В.І. Вернадського”*

Звєздогляд Олександр,
*керівник гуртка,
Заклад професійної (професійно-технічної) освіти
“Бориспільський професійний коледж”*

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У РАМКАХ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОСВІТНЬО-НАУКОВО- ВИРОБНИЧОГО КЛАСТЕРУ

У сучасних умовах розбудови українського громадянського суспільства особливої ваги набуває питання формування громадянської відповідальності у здобувачів освіти. В цьому контексті важливу роль відіграють освітньо-науково-виробничі кластери як інноваційні майданчики, де поєднуються теоретичні знання, наукові дослідження та практична діяльність. Завдяки таким формам взаємодії формується не лише професійна компетентність, а й активна громадянська позиція майбутніх фахівців [1]. Громадянська відповідальність охоплює усвідомлення своєї ролі у суспільстві, здатність діяти в інтересах громади, дотримання етичних норм та принципів правової держави. В умовах війни та викликів, які постали перед Україною, ця якість набуває ключового значення. Освіта, як одна з головних сфер соціалізації, покликана сприяти становленню відповідального громадянина.

Кластерна модель співпраці забезпечує інтеграцію трьох компонентів: освітнього (передача знань та формування компетентностей), наукового (розвиток критичного мислення та дослідницьких навичок), та виробничого (практичне застосування знань і включення в суспільно корисну діяльність). Завдяки цьому, здобувачі освіти мають змогу реалізовувати проєкти, що вирішують конкретні соціальні або екологічні проблеми, сприяють сталому розвитку місцевих громад та допомагають у розв'язанні виробничих завдань.

Як приклад, подаємо зразки проєктної діяльності з інтегрованим громадянським компонентом (Рис. 1):

*Рис. 1. Проектна діяльність з інтегрованим громадянським компонентом.
Авторська робота*

Екоініціативи: здобувачі освіти спільно з науковцями та підприємствами реалізують проєкти зі збору та сортування сміття, озеленення територій, створення систем очищення води або зменшення викидів на виробництві.

Соціальні ініціативи: організація волонтерських заходів, допомога ветеранам, участь у благодійних кампаніях, а також створення соціальних сервісів для маломобільних груп населення.

Культурно-просвітницькі заходи: Проведення тематичних виставок, лекцій, презентацій, присвячених українській ідентичності, традиціям, історії та героям сьогодення.

Реалізація проєктної діяльності в освітньо-науково-виробничому кластері має свої переваги й забезпечує формування відповідального ставлення до професії та суспільства, оскільки студенти безпосередньо бачать наслідки своєї праці й усвідомлюють її важливість для громади [2; 3]. Водночас така діяльність стимулює розвиток ініціативності, самостійності та критичного мислення, що є необхідними рисами сучасного громадянина. Участь у

реалізації соціально значущих і практично корисних проєктів занурює здобувачів освіти в реальний досвід вирішення суспільних проблем, що сприяє глибшому розумінню соціальних процесів. Проєктна робота відіграє важливу роль у формуванні національно-патріотичної свідомості, адже чимало ініціатив мають спрямованість на збереження культурної спадщини, допомогу військовим або підтримку локальної ідентичності [4]. Така діяльність сприяє побудові горизонтальних зв'язків між здобувачами освіти, педагогами, науковцями та виробничими партнерами, що забезпечує синергію зусиль та підвищує ефективність освітнього процесу.

Освітньо-науково-виробничий кластер є ефективним середовищем для формування громадянської відповідальності здобувачів освіти. Через проєктну діяльність вони здобувають фахові навички, усвідомлюють свою роль у суспільстві, навчаються приймати рішення, діяти колективно та відповідально [5, 6]. В умовах модернізації освіти та соціальних трансформацій саме така модель є перспективною для виховання свідомих громадян України та потребує подальших досліджень та уваги з боку освітян, науковців та представників виробничих підприємств.

Список використаних джерел

1. Жадан І. Громадянська компетентність: соціальні очікування і реалії : монографія. *Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної соціальної та політичної психології*. 2022. С. 110.
2. Стойчук Т. І. Освітній кластер як форма соціального партнерства. *Вісник післядипломної освіти*. 2020. Т. 11 : Серія «педагогічні науки». С. 183–198.
3. Колісніченко Н. Кластер у секторальній відбудові освіти України. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. 2025. С. 107-113. (Актуальні проблеми розвитку українського суспільства).
4. Копельчак М., Кубська Л. Ефективний маркетинг надання освітніх послуг в умовах освітньо-науково-виробничого кластеру. *Збірник наукових праць. Київ–Львів–Бережани–Кельце*. 2022. Т. 10. С. 30-37.
5. Голіяд І., Ребрина М. Особливості підготовки майбутніх учителів технологій в умовах реформування Нової української школи. *Нові технології навчання*. 2024. С. 33-41.
6. Holiiad I., Rebryna M. Psychological and Pedagogical Support for Future Technology Teachers in the Educational-Scientific-Production Cluster. *Problems of Education*. 2024. С. 128-146.

Гук Надія,
*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
здобувач освіти другого (магістерського) рівня,*

Науковий керівник:
Кобися Володимир,
*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри
цифрових технологій і професійної освіти,*

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ: МОНІТОРИНГ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Впровадження та використання цифрових технологій в закладах професійної (професійно-технічної) освіти України та реформування змісту професійної освіти надали можливість раціоналізувати здійснення моніторингу освітнього процесу. Трансформаційний стрибок цифрових технологій в освіті пробуджує інтерес науковців до детального вивчення використання цифрових технологій, їх впровадження в організацію роботи в закладів професійної (професійно-технічної) освіти у формуванні професійних компетенцій здобувачів освіти та моніторингу освітньої діяльності закладу. Водночас сучасна професійна освіта вимагає нової методики використання цифрових технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників.

Мета статті дослідити впровадження цифрових технологій в освітню галузь та визначити ефективні методики використання цифрових технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників.

Виклад основного матеріалу. Сучасні цифрові технології та їх інструменти дозволяють автоматизувати освітні процеси закладів професійної (професійно-технічної) освіти, у тому числі й забезпечити швидкий моніторинг якості освітнього процесу, проведення збору та аналізу показників, що сприяє оптимізації освіти та покращенню її якості. Їх інтегрування в освітні галузі здійснюється відповідно чинної нормативно-правової бази. Термін «цифрові технології» зазначено в Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства

України на 2018-2020 роки [12]. Закон України «Про національну програму інформатизації» (2022 р.) фіксує поняття «цифровізації» як «процесу впровадження цифрових технологій у всі сфери суспільного життя», включаючи освітню галузь [8]. Концепція «Нова українська школа» (2016 р.) забезпечує наскрізне використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні та освітніх процесах закладів освіти [10]; Закони України «Про освіту» (2017 р.) однією з основних компетентностей здобувачів освіти визначає інформаційно-комунікативну [9]; «Про вищу освіту» передбачає використання в освітньому процесі цифрових технологій [7]; «Про професійну (професійно-технічну) освіту» забезпечує підготовку кваліфікованих працівників відповідно до потреб держави, впроваджуючи в освітній процес досягнення науки, техніки, та нових технологій, включаючи цифрові [11]. Здійснення моніторингу закладів освіти відображено у документі «Положення про інформаційну (автоматизовану) систему зовнішнього оцінювання і самооцінювання освітніх та управлінських процесів у закладах освіти «Evalued» затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2023 р. № 407 запроваджена система «Evalued» [6]. Визначена нормативна база підтверджує актуальність та потребу подальшого вивчення даної проблеми.

Дослідженню розвитку цифрових технологій в сучасній освіті приділяють велику увагу українські науковці Р. Гуревич [1, 2, 4], Г. Гордійчук [4], С. Кізім [1, 2], А. Кобися [1, 2], В. Кобися [4], Л. Куцак [2], Н. Лазаренко [4], Н. Опушко [4]. Вони визначають поняття «цифрова грамотність» як «набір знань, умінь і навичок необхідних людині для безпечного та ефективного використання цифрових технологій» та виокремлюють її складові: 1) цифрове користування; 2) цифрові компетенції; 3) цифрова безпека [4]. Науковці визначають специфіку застосування цифрових технологій, стверджуючи, що цифровізація стосується не тільки змісту освіти, а саме технології організації безпосередньо освітнього процесу, до якого входить зовнішній та внутрішній моніторинг закладу освіти.

Науковці Зоря М., Акопян Г. та Горбунов В. вважають, що цифрові технології дозволяють ефективно формувати та моніторити показники успішності здобувачів освіти у рейтинговому співвідношенні. Вони визначили, що завдяки дослідженню моніторингу цифровими технологіями його можна розподілити за категоріями: моніторинг оцінювання, моніторинг активності та моніторинг креативності. Ключовою перевагою використання цифрових технологій для моніторингу визначають їх адаптивність, можливість пристосувати їх до умови освітнього процесу та вимог будь-якого закладу [3].

Моніторинг освітнього процесу забезпечує усім учасникам освітнього процесу зворотний зв'язок, дозволяє вносити зміни, необхідні для покращення якості освіти здобувачів в реалізацію освітньо-професійної програми.

Моніторинг освітнього процесу за допомогою цифрових технологій базується на основних напрямках його досліджень (рис.1).

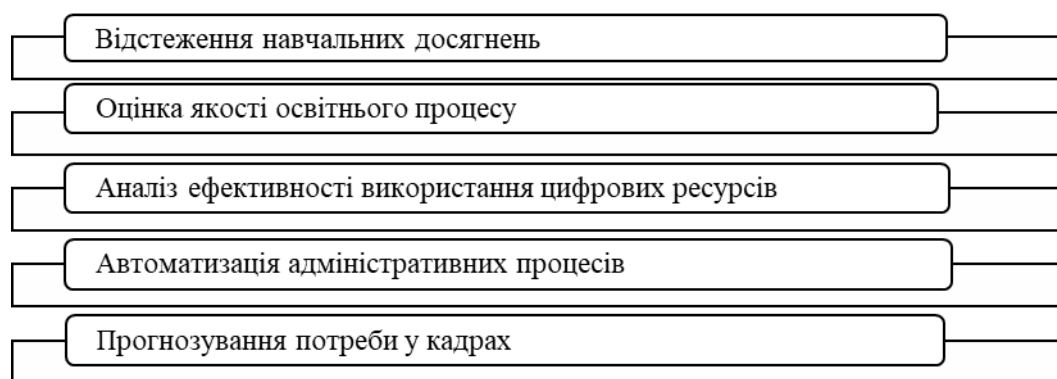

Рис. 1. Основні напрямки моніторингу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти
Розробка авторів

Для зовнішнього моніторингу освітньої діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до Положення про інформаційну (автоматизовану) систему зовнішнього оцінювання і самооцінювання освітніх та управлінських процесів у закладах освіти «Evalued» запроваджена система «Evalued». Інституційний аудит і самооцінювання закладів професійної (професійно-технічної) освіти з використанням системи «Evalued» здійснює швидкий моніторинг відповідно до модулів: підвищення якості освітніх послуг, створення умов для навчання й праці, забезпечення партнерства всіх учасників освітнього процесу. В результаті проведеного моніторингу керівник закладу

освіти одержує узагальнений звіт оцінювання освітніх процесів закладу за основними напрямками діяльності та визначеними освітніми критеріями. Також система запрограмована на спрощення процесу сертифікації педагогів для ефективного її застосування на другому й третьому етапах.

Важелі використання цифрової технології ІАС «Evalued» наведені на рис.

2.

*Рис. 2. Важелі використання цифрової технології ІАС «Evalued»
Розробка авторів*

Серед систем внутрішнього моніторингу якості освіти можна визначити адаптивні системи:

MOODLE система управління навчанням (LMS) – забезпечує моніторинг освітнього процесу через вбудовані модулі для створення тестів, контрольних та дає можливість автоматичної перевірки результатів, що спрощує проведення моніторингу освітнього процесу.

Classroom – забезпечує електронне навчання з можливістю зручного моніторингу освітніх здобутків здобувачів освіти, надає можливість створення навчальних електронних класів з можливістю додавання тем та завдань,

встановлення часових термінів здачі матеріалу та виконаних робіт, використання здійснення моніторингу оцінювання та збереження даних в електронному журналі, використання тестів для оцінювання та моніторингу завдяки Google Forms. Цифровий додаток «Classroom X» допомагає здійснювати моніторинг успішності на основі анонімної взаємної перевірки.

Google Workspace for Education – онлайн-анкети для швидкого оцінювання, спільної аналітики;

Mentimeter – створення швидких онлайн-опитувальників для зворотного зв'язку зі здобувачами освіти та іншими учасниками освітнього процесу.

Даний перелік не є вичерпним і потребує подальшого розширення, але кожна система цифрового моніторингу потребує у своєму використанні професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників та чіткої методики впровадження, що є наступним кроком наших досліджень.

Виходячи з вищезазначеного, цифрові технології стрімко поширюються в освітній галузі, надаючи можливість підвищити ефективність та якість освітнього процесу через його моніторинг. Цифрові технології відкривають нові можливості для їх інтеграції у сучасну професійну (професійно-технічну) освіту, але потребують визначення методики використання цифрових технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. Подальші дослідження та практичні ініціативи щодо методики використання цифрових технологій для моніторингу усіх освітніх процесів закладів професійної (професійно-технічної) освіти у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників вимагають додаткового вивчення для їх ефективного впровадження в освітню галузь.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р., Кобися В., Кобися А., Кізім С., Куцак Л., Опушко Н. Використання цифрових сервісів та інструментів у професійній підготовці майбутніх учителів. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2022. С. 5-22.
2. Гуревич Р., Кобися В., Кобися А., Кізім С., Куцак Л., Опушко Н. Формування цифрової компетентності майбутніх учителів у вивченні комп'ютерно орієнтованих технологій навчання. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2022. С. 5-19.
3. Зоря М., Акоюн Г., Горбунов В. Використання цифрових інструментів для моніторингу успішності студентів. *Академічні візії*. 2025. № 44. С. 6-15.
4. Лазаренко Н., Гуревич Р., Опушко Н., Гордійчук Г., Кобися В. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності засобами цифровізації. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 2022. № 30(3). С. 291-315.
5. Морзе Н., Базелюк О., Воротникова І., Дементієвська Н., Захар О., Нанаєва Т., Чернікова Л. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника (проект). *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*, 2019. С. 1-53.
6. Положення про інформаційну (автоматизовану) систему зовнішнього оцінювання і самооцінювання освітніх та управлінських процесів у закладах освіти «Evalued», затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2023 р. № 407.
7. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
8. Про національну програму інформатизації: Закон України від 01.12.2022 р. № 2807-IXр. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>.
9. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
10. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p#Text>
11. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 10.02.1998 р. № 103/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/15102>
12. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>

Давлєтова Анастасія,
*учитель фізичної культури вищої категорії Надлиманського ліцею
Маяківської сільської ради Одеського району Одеської області*

«СПОРТИВНІ ГЕРОЇ КОМІКСІВ» ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ САМОСВІДОМОСТІ, МОТИВАЦІЇ ТА КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Урок фізичної культури часто сприймають як звичайне виконання вправ, що не завжди мотивує дітей і не стимулює їхню креативність та командну взаємодію.

У межах Нової української школи важливо створити урок, який поєднує рух, гру та самовираження.

Авторський проєкт «Спортивні герої коміксів» створено і впроваджено як інноваційний спосіб розвитку самосвідомості, мотивації та ключових компетентностей учнів через фізичну культуру [2]. Учні створюють своїх унікальних супергероїв – образи, які символізують їхні індивідуальні якості, беруть участь у командних активностях, підтримують одне одного, розвиваючи емоційний інтелект і креативність. Проєкт «Спортивні герої коміксів» допомагає підвищити мотивацію учнів та розвивати їхні ключові компетентності через творчість і фізичну активність [2].

Ідея цього проєкту виникла безпосередньо з інтересів моїх учнів: вони захопилися коміксами, малювали улюблених героїв і створили класну «стіну коміксів». Я запропонувала об'єднати це захоплення з уроками фізичної культури, щоб заохотити дітей до рухової активності й творчого самовираження. Так народився проєкт «Спортивні герої коміксів».

Урок фізичної культури сьогодні – це не просто виконання вправ, а простір для розвитку особистості, емоційного інтелекту та мотивації, що відповідає концепції Нової української школи [1].

Мета проєкту. Сприяти формуванню усвідомлення власної цінності, внутрішньої сили і мотивації до фізичної активності через створення і розвиток персонального героя – символу індивідуальних якостей кожного учня.

Про Проєкт. Проєкт поєднує фізичну активність, творчість і гру. Учні створюють власних супергероїв зі своїми унікальними іменами, суперсилами (фізичними та моральними якостями) і девізами. На уроках та в позаурочний час вони виконують завдання, проходять мініквести, підтримують одне одного, передають «суперсили» і працюють у командах, розвиваючи соціальні й емоційні компетентності.

Структура проєкту

1. Створення героя:

Нікнейм героя – унікальне ім'я (наприклад: Спалах, Влучність, Ракетмен, Скакалка, Силача, Супер-Координація);

Суперсила – фізична та моральна якість: витривалість, сміливість, точність, дружба, дисципліна;

Девіз – мотиваційна фраза («Я швидше, ніж блискавка!», «Підтримка — моя сила!»);

Образ – візуальне оформлення: маска, емблема, комікс, бейджик (рис. 1).

Рис. 1. Маска героя як елемент самовираження та візуалізації суперсили
Розробка автора

2. Герой у дії: На уроках, або в позаурочний час, учні виконують завдання від імені свого героя, проходять мініквести, змагання, допомагають одне одному. Герої передають свої суперсили іншим, утворюючи ланцюг підтримки.

3. Групові місії: Кожен клас об'єднується в команду героїв, де учні з різними суперсилами доповнюють одне одного. Вони вчаться визнавати сильні сторони інших, практикувати взаємоповагу, толерантність, відповідальність.

Типологія суперсил (за напрямками НУШ).

У межах проєкту суперсили учнів поділяються на типи, що відповідають напрямкам формування ключових компетентностей. Вони представлені у вигляді дерева (рис. 2), яке ілюструє зв'язок між внутрішнім потенціалом учня та освітніми результатами.

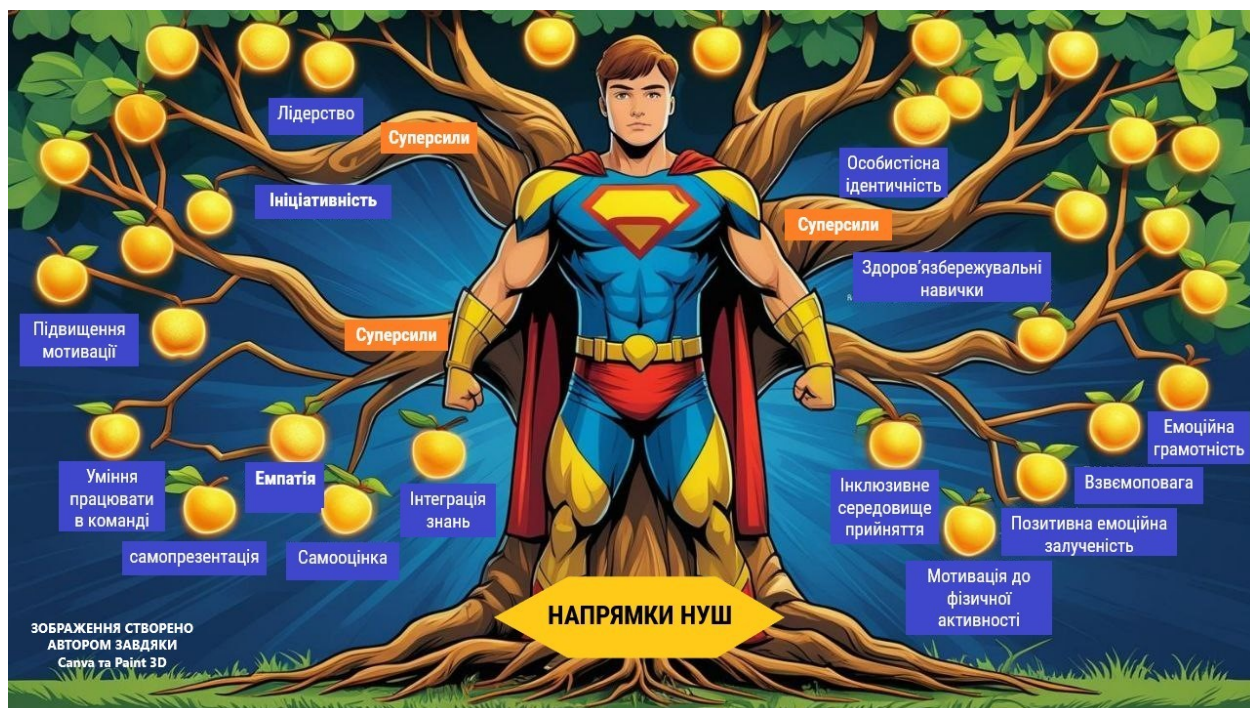

Рис. 2. Дерево суперсили учня НУШ
від внутрішнього потенціалу до освітнього результату
Розробка автора

Кожен напрямок відображає певний аспект особистісного чи соціального розвитку, що формується через фізичну культуру та творчі активності.

Нижче наведено типологію суперсил за напрямками НУШ, що ілюструє освітні ефекти проєкту (табл. 1).

Таблиця 1

Типологія суперсил за напрямками НУШ

№ з/п	Напрямок	Суперсили	Освітній ефект
1.	Фізичний	Швидкість, сила, баланс, точність, гнучкість	Здоров'язбережувальна компетентність
2.	Моральний	Чесність, витримка, повага, дисципліна	Емоційно-етична компетентність
3.	Соціальний	Дружба, підтримка, командний дух, лідерство	Громадянська та соціальна компетентність
4.	Психологічний	Самоконтроль, сміливість, мотивація, рефлексія	Особистісна компетентність
5.	Креативний	Енергія гри, створення образів, фантазія	Ініціативність та підприємницька компетентність

Розробка автора

Освітня цінність

Проект відповідає стандартам НУШ і дає змогу дітям поєднувати рухову активність з емоційним і соціальним розвитком, вчитися співпраці, самопрезентації та саморефлексії. Це інклюзивна ініціатива, у якій кожен учень має змогу проявити себе [3].

Освітня цінність проекту в контексті НУШ:

Компетентнісний підхід: діти не лише рухаються, а й навчаються співпраці, самопрезентації, рефлексії.

Інтегрованість: уроки (позаурочні заходи) поєднують фізичну активність, мистецтво, українську мову (формулювання девізу), громадянську освіту.

Педагогіка партнерства: діти стають активними творцями, а не пасивними виконавцями.

Інклюзивність: кожен учень може проявити себе — незалежно від фізичних чи емоційних особливостей.

Мотивація та емоційна залученість: герой як «альтер-его» допомагає учневі побачити у собі джерело сили.

Результати впровадження:

100% учнів класу взяли участь у проекті добровільно;

Підвищення емоційного фону на уроках фізкультури;

Поява нових лідерів серед «несміливих» учнів;

Підвищення інтересу до командних активностей;

Формування навичок саморефлексії через образ героя.

Авторський проект «Спортивні герої коміксів» — це успішна модель реалізації НУШ на практиці. Він перетворює урок фізичної культури на простір особистісного розвитку, де гра, творчість і рух поєднуються у потужний освітній інструмент. Реалізація проекту сприяє формуванню безпечного та мотиваційного освітнього середовища, що відповідає вимогам МОН [3].

Через цей проект діти вчаться бачити силу у собі та в інших, формують здорову самооцінку, навички командної взаємодії та мотивацію, що зберігається й за межами уроку.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
2. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід у сучасній школі. Київ: Педагогічна думка, 2020. 156 с.
3. Лист МОН від 14.08.2020 № 1/9-436 «Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження і протидії булінгу (цькуванню)» URL: <https://imzo.gov.ua/2020/08/17/lyst-mon-vid-14-08-2020-1-9-436-pro-stvorennia-bezpechnoho-osvitn-oho-seredovyshcha-v-zakladi-osvity-ta-poperedzhennia-i-protydii-bulinh-ts-kuvanniu/>
4. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66d/ffe/c4c/66dffec4c92d2958213439.pdf>

Дейдей Тетяна,
*вчитель-методист,
заступник директора з навчально-виховної роботи
Дніпровського ліцею № 70 Дніпровської міської ради*

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ДНІПРОВСЬКОГО ЛІЦЕЮ №70 ДНІПРОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

У сучасних умовах сьогодення аналіз ідентифікаційних процесів та національної самосвідомості набуває особливої важливості та актуальності.

Для ефективного формування національної та національно-культурної ідентичності важливими є такі шляхи: поширення використання української мови у спілкуванні, доступ до об'єктивної інформації та розвиток критичного мислення, формування національної свідомості та самосвідомості, підтримка національної гідності та протистояння будь-яким проявам національної меншовартості, впровадження реформ, подолання нетерпимості, забезпечення політичної рівності громадян та виховання молоді на основі національних цінностей.

Шляхи формування національної ідентичності здобувачів освіти є багатогранним і складним процесом, які вимагають злагодженої роботи, інноваційного підходу та безперервного удосконалення освітньої системи. Головну роль в цьому процесі виконує вчитель. Саме педагог повинен стати для учнів взірцем громадянина і патріота своєї держави. Сучасний урок — це урок, на якому присутні демократичний стиль спілкування, де діти вчаться здобувати знання, а не отримувати готові, де жоден з них не боїться висловлювати свою думку і доводити її.

Найбільш ефективними для формування української національної ідентичності на уроках є колективні творчі справи, використання проєктних, інтерактивних, інформаційно- комунікативних технологій.

Важливим аспектом формування національної ідентичності української молоді є піднесення престижу та ролі української мови та літератури. На уроках української мови це використання дидактичного матеріалу, який сприяє

відпрацюванню навичок володіння мови, і уроки розвитку мовлення, під час яких створюємо діалоги, описуємо картини, пишемо твори, пов'язані з історією України, сучасністю. Важливою частиною патріотичного формування особистості є участь у конкурсах, заходах до визначних дат. "Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову" — під цим гаслом в рамках лагідної українізації в ліцеї працює "Літературна вітальня", яка має на меті системно пропагувати доцільність та переваги володіння рідною мовою. Тематика зустрічей літературної вітальні різноманітна.

На уроках англійської мови у нас є унікальна можливість поєднувати мовну підготовку з розвитком української національної ідентичності. Учні активно залучаються до освітнього процесу через гру, творчі завдання.

Уроки історії та громадянської освіти у ліцеї № 70 ДМР набувають нового значення. Вони використовуються для обговорення не лише минулих подій, але й поточних викликів, з якими стикається країна. Це допомагає учням краще розуміти ідентичність своєї нації, важливість самовизначення та роль України у світовій спільноті.

У сучасних умовах важливо, щоб молоде покоління не тільки пов'язувало своє майбутнє з Україною, а й хотіло берегти, розбудовувати й захищати її. Тому захист України — почесний обов'язок кожного. Під час занять із предмету «Захист України» учні знайомляться із специфікою військової праці, готуються до виконання обов'язків солдата, дізнаються про особливості служби в Збройних Силах України, виховують у собі якості, необхідні майбутньому воїну.

Предмети природничого циклу мають широкі можливості для здійснення національно-патріотичного виховання учнів. Природа є потужним чинником виховання поваги й любові до своєї Батьківщини, ціннісних ставлень, моральних якостей, національної самосвідомості. На уроках з предметів природничого циклу учні здобувають знання, які складають основу наукової картини світу і є основою для формування у них наукового світогляду. Вивчення об'єктів природи рідного краю відбувається завдяки активній

співпраці з природоохоронними закладами. Велику увагу на уроках біології та географії приділяється роботі над проєктами (коротко- та довгострокові).

Уроки фізики та астрономії, не зважаючи на свою більш математичну спрямованість, все ж пов'язані з українською історією, наукою та культурою, визначними українськими діячами. На уроках здобувачі освіти дізнаються про окремі епізоди з життя та діяльності видатних українських учених і винахідників (Іван Пулюй, Борис Грабовський, Олександр Смакула), історичні довідки про відкриття фізичних законів, досягнення української науки в різних галузях народного господарства. STEM-активності, дослідницька діяльність, інтерактивні методи роботи сприяють формуванню вміння працювати в команді, критично мислити, доводити свою думку, бути комунікабельним та креативним.

Модель патріотичного виховання школярів на уроках інформатики допомагає забезпечити цілеспрямоване формування у підлітків активної позиції, сприяти включенню їх у розв'язання суспільних завдань, створювати умови для розвитку у них звички діяти відповідно з національними інтересами України.

Уроки STEM освіти в 5 класі цікаві тим, що охоплюють природничі науки, технології, технічну творчість та математику. Тому, молодші школярі вчаться сприймати завдання, створити алгоритм роботи, самостійно знайти шляхи розв'язання проблеми, застосувавши наявні знання, здійснивши експеримент.

Уроки мистецтва формують духовний світ підростаючого покоління, розвивають емоційно-чуттєву сферу, поглиблюють знання, формують загальну та естетичну культуру дитини. Національна ідентичність на уроках мистецтва досягається шляхом знайомства на уроках із українськими музичними інструментами, українськими народними піснями, національними традиціями та відображення їх в різних видах мистецтва. Новою формою проведення сучасного уроку стали музейні уроки.

Одним із завдань національно-патріотичного виховання на сьогоднішній день є забезпечення створення умов фізичного розвитку молодих громадян. Реалізація Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді відбувається на уроках з фізичної культури під час вивчення інваріантного модуля «Теоретико-методичні знання» у таких темах, як відродження Олімпійських ігор сучасності, основні цінності олімпізму, визначні спортивні досягнення олімпійців, Олімпійська Україна, Параолімпійський рух на сучасному етапі, олімпійська філософія та здоровий спосіб життя тощо.

Формуванню та розвитку повноцінної особистості, гармонійної людини, патріота Батьківщини сприяє робота гуртка військово-патріотичного напрямку «Джура». Під час занять діти вивчають історію, культуру, традиції українського народу. Також залучаю дітей до волонтерської діяльності та проводжу зустрічі з військовослужбовцями.

Кожен вчитель нашого ліцею спрямовує свої знання і вміння на те, щоб кожна дитина збагнула себе як самодостатню особистість. Запропонована система заходів у Дніпровському ліцеї № 70 ДМР підвищує національну свідомість та сприяє розвитку стійкої та відкритої громадянської ідентичності.

Список використаних джерел

1. Формування громадянської компетентності педагога нової української школи.

URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717381/1/Bulletin_8_37_Pedagogika_Tatjana_Kravchinska_UA.pdf

2. Єгорова І. В. Музичне мистецтво як засіб формування національної самосвідомості в учнів на уроках музики в сучасній українській школі (методичний аспект). 2017. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=5HXrTJ0AAAAJ&citation_for_view=5HXrTJ0AAAAJ:FxGoFyzp5QC

3. Сучасний урок-шлях до якості знань учнів. URL: <https://vseosvita.ua/library/sucasnij-urok-slah-do-akosti-znan-ucniv-132296.html>

Динько Володимир,
*кандидат педагогічних наук, директор,
Заклад професійної (професійно-технічної) освіти
«Бориспільський професійний коледж»*

ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ПРОЄКТИ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПРОФЕСІЙНОМУ КОЛЕДЖІ

У сучасному світі, де технології та знання постійно оновлюються, система освіти стикається з новими викликами. Коледжі, як ключова ланка в підготовці фахівців, мають адаптуватися до цих змін, щоб забезпечити своїм здобувачам актуальні та затребувані на ринку праці компетенції. Традиційні методи навчання, вже не відповідають вимогам часу. Відповіддю на цей запит стають інноваційні освітні проєкти – вони є потужним інструментом для модернізації сучасного освітнього процесу. Такі проєкти впроваджують нові технології та методики, сприяють формуванню в здобувачів критичного мислення, креативності, здатності працювати в команді та вирішувати комплексні проблеми. Інноваційні проєкти виступають ключовим чинником, що забезпечує підвищення якості освіти та її відповідність потребам сучасного суспільства.

У сучасних умовах трансформації економіки та технологічного прогресу якість підготовки фахівців визначається не лише змістом освітніх програм, але й здатністю закладів освіти швидко інтегрувати інновації в освітній процес. Одним із найефективніших механізмів такої інтеграції є кластерна модель співпраці, що об'єднує заклади освіти, підприємства, наукові установи та органи влади [1-2]. Кластерне середовище дозволяє створювати спільні проєкти, впроваджувати сучасні технології, забезпечувати здобувачам і педагогам доступ до виробничих практик та актуальних досліджень, формуючи єдиний простір інноваційного розвитку [5].

Інноваційні освітні проєкти в умовах кластерної взаємодії стають потужним інструментом підвищення якості підготовки здобувачів освіти. Вони сприяють наближенню змісту навчання до потреб роботодавців, формуванню практичних компетентностей, релевантних вимогам ринку праці, та

забезпечують викладачів сучасними методичними ресурсами. Практикоорієнтовані формати навчання дозволяють поєднувати академічну підготовку з реальними виробничими завданнями, підвищуючи конкурентоспроможність випускників [2-4].

Яскравим прикладом результативності такого підходу є впровадження проєкту Bosch Junior Academy, реалізація якого розпочалася в Бориспільському професійному коледжі 12-13 червня 2025 року в межах підписаного меморандуму між компанією Bosch Ukraine та міжнародною агенцією Enabel. Метою ініціативи є допомога педагогам і здобувачам освіти в набутті практичних навичок роботи зі сучасними пристроями для автодіагностики та опануванні технологій, що відповідають міжнародним стандартам. Учасники програми працюють з новітнім обладнанням Bosch, отримують доступ до передових технологій та набувають досвіду, який безпосередньо підвищує їхню професійну мобільність. Викладачі удосконалюють власну майстерність, отримують нові методичні напрацювання та інструменти для якісної підготовки здобувачів освіти.

Співпраця з компанією Bosch як світовим лідером у сфері технологій та інновацій в автосервісі демонструє ефективність партнерської моделі взаємодії освіти та бізнесу. Вона забезпечує інтеграцію виробничих стандартів в освітні програми та формування в здобувачів умінь працювати з реальним обладнанням ще під час навчання. Особливого значення такі ініціативи набувають у кластерному середовищі, яке створює умови для неперервного професійного розвитку викладачів, організації спільних тренінгів, стажувань і виробничих практик, швидкої адаптації навчального змісту до технологічних трендів.

Досвід реалізації проєкту Bosch Junior Academy є переконливим свідченням того, що інноваційні освітні проєкти слугують потужним інструментом для системної модернізації освітнього процесу в коледжах. Ці ініціативи сприяють впровадженню новітніх технологій і методик навчання, мають значний вплив на покращення якості підготовки фахівців. Ключовим

результатом є формування у здобувачів впевненості у власних професійних перспективах, що досягається завдяки глибокій практичній інтеграції та тісній співпраці з індустріальними партнерами в межах кластерного середовища.

Масштабування цього успішного досвіду передбачає кілька стратегічних напрямів. По-перше, необхідно тиражувати подібні ініціативи на інші спеціальності, адаптуючи їх під специфіку різних галузей. Це дозволить розширити охоплення та посилити вплив на всю систему фахової передвищої освіти.

По-друге, вкрай важливим є розроблення методичних рекомендацій, які слугуватимуть дорожньою картою для інтеграції інноваційних форматів навчання в навчальні плани та освітні програми. Це забезпечить сталість і системність упровадження проєктного підходу.

По-третє, перспективним напрямом є дослідження довгострокового впливу партнерських програм на успішність працевлаштування випускників та їхній кар'єрний розвиток. Такі дослідження допоможуть об'єктивно оцінити ефективність інноваційних проєктів й обґрунтувати їхню значущість для ринку праці та суспільства загалом.

Список використаних джерел:

1. Голяд І., Тропіна М. Трансформація освіти: інноваційно-освітній кластер як каталізатор розвитку висококваліфікованих фахівців технологічного профілю / розділ монографії: *Багаторівнева система підготовки педагогів профільного і професійного навчання в умовах освітньо-науково-виробничого кластера* / за ред. Л. В. Сліпчишин. [Електронне видання]. К.: УДУ імені Михайла Драгоманова. 2025. – 436 с. С. 8-45. https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/48060/Bahatorivneva%20systema%20pidhotovky%20pedahohiv_1.pdf?sequence=3&isAllowed=y
2. Колісник-Гуменюк Ю. І. Створення сучасного освітнього середовища в умовах освітньо-науково виробничого кластера за дуальною формою. *Пріоритетні напрями досліджень в науковій та освітній діяльності: проблеми та перспективи*: зб. тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Рівне, 12-13 жовтня 2022 р. / редкол.: Р.О. Сабадишин та ін. Рівне: КЗВО «Рівненська медична академія» 2022 р. С. 201–205.
3. Макогін О., Савка І., Якимович Т. Проєктно-технологічний підхід до професійно-практичної підготовки у фахових коледжах. *Наука і техніка сьогодні (Серія «Педагогіка»)*. 2022. № 3(3) 2022. С. 153–163
4. Матійків І.М, Якимович Т.Д. Особистісна готовність педагога до

діяльності: результати експериментального дослідження. *Сучасні тенденції розвитку освіти й науки : проблеми та перспективи*: зб. наук. праць / [гол.ред. Ю.І. Колісник-Гуменюк]. – Київ – Львів – Бережани – Ломза, 2022. Вип. 11. С. 104-110.

5. Ребрина М.В., Голіяд І. С. Синергія теоретичної освіти та практичної діяльності з підготовки майбутніх учителів технологій в освітньо-науково-виробничому кластері. *Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії* : зб. матеріалів VI Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 12 листопада 2024 р. / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2024. С. 456-458.

Динько Марія,
*викладач спецдисциплін,
майстер виробничого навчання першої категорії
Заклад професійної (професійно-технічної) освіти
«Бориспільський професійний коледж».*
Могилат Анастасія,
*аспірантка,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова.*

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ СЕРВІСІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНФОРМАЦІЙНО-ГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН: МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Сучасний освітній процес у закладах освіти зазнає суттєвих змін під впливом цифровізації та швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Підготовка майбутніх учителів технологій, зокрема у сфері викладання інформаційно-графічних дисциплін, потребує інтеграції новітніх цифрових інструментів, які забезпечують мобільність, гнучкість та доступність навчання [1]. Одним із таких інструментів є хмарні сервіси, що дозволяють організовувати колективну роботу, автоматизувати перевірку результатів, зберігати навчальні матеріали та забезпечувати доступ до професійних програм без потреби встановлення їх на локальні пристрої.

До найбільш популярних інструментів, які можуть бути використані в підготовці майбутніх учителів технологій, належать:

Tinkercad – онлайн-платформа для 3D-моделювання, що дозволяє виконувати базові проєкти без складної підготовки.

AutoCAD Web App – хмарна версія популярної CAD-системи з можливістю створення та редагування креслень у браузері.

SketchUp Free – сервіс для швидкого 3D-моделювання з широкими можливостями візуалізації.

Vectary – онлайн-редактор 3D-графіки з інструментами колективної роботи.

Gravit Designer – веб-додаток для роботи з векторною графікою, що підтримує інтеграцію з іншими сервісами.

Впровадження хмарних сервісів у підготовку майбутніх учителів технологій суттєво змінює підхід до організації освітнього процесу з інформаційно-графічних дисциплін. Традиційно ці дисципліни, до яких належать креслення, інженерна та комп'ютерна графіка, вимагали спеціально обладнаних комп'ютерних класів, встановлення ліцензійного програмного забезпечення та створення умов для індивідуальної або групової роботи в межах аудиторії. Такий підхід обмежував можливості здобувачів освіти працювати над завданнями поза межами закладу освіти, а педагоги часто стикалися з труднощами в організації дистанційної або змішаної форми навчання. Хмарні сервіси усувають ці бар'єри, надаючи доступ до інструментів створення й редагування креслень, 3D-моделей та графічних проєктів без потреби встановлення програм на локальні пристрої. Використання хмарних технологій робить освітній процес мобільним і гнучким. Здобувачі освіти виконують практичні завдання з будь-якого пристрою – стаціонарного комп'ютера, ноутбука чи навіть планшета, що особливо актуально в умовах, коли освітнє середовище має бути максимально доступним. Додатковою перевагою є синхронізація роботи: результати зберігаються в реальному часі, і педагог має змогу одразу відстежувати прогрес, надавати коментарі та коригувати процес навчання [2; 3]. Це створює передумови для організації безперервного зворотного зв'язку між педагогом і здобувачами освіти, що значно підвищує ефективність навчання.

Ще одним важливим аспектом є розвиток навичок колективної роботи. Більшість сучасних хмарних сервісів передбачають можливість одночасної взаємодії кількох користувачів зі одним файлом, що дозволяє реалізовувати групові проєкти, спільне рецензування та обмін ідеями. Така форма взаємодії є особливо цінною для підготовки майбутніх учителів технологій, адже у своїй професійній діяльності вони повинні вміти організовувати й координувати командну роботу учнів у навчальних майстернях або під час виконання проєктних завдань [4].

Не менш важливою є економічна складова. Використання хмарних рішень зменшує витрати на ліцензійне програмне забезпечення та технічне оснащення, оскільки більшість онлайн-інструментів не вимагають високої продуктивності комп'ютера. Це відкриває можливості для закладів освіти, які мають обмежений бюджет, але прагнуть забезпечити якісну підготовку майбутніх педагогів.

Хмарні сервіси також сприяють формуванню цифрової компетентності, яка є однією з ключових у сучасній освіті. Робота з онлайн-платформами вимагає від здобувачів освіти опанування навичок пошуку, обробки та передачі інформації, дотримання правил цифрової етики та безпеки [5]. Усе це інтегрується в освітній процес природним чином та підвищує рівень готовності майбутніх учителів технологій до використання цифрових інструментів у власній педагогічній практиці.

Впровадження хмарних технологій у підготовку педагогів забезпечує низку переваг (рис. 1):

1. Доступність та гнучкість – робота над проєктами можлива з будь-якого місця та пристрою.
2. Колективна взаємодія – здобувачі освіти та педагоги можуть одночасно працювати над одним файлом, залишати коментарі та пропозиції.
3. Економічна ефективність – відсутність потреби у придбанні дорогого програмного забезпечення для кожного комп'ютера.
4. Актуальність версій – хмарні сервіси завжди працюють із найновішими оновленнями без додаткових інсталяцій.

5. Безпека даних – автоматичне резервне копіювання робіт зменшує ризик втрати інформації.

*Рис. 1. Переваги використання хмарних сервісів.
Розробка автора*

Таким чином, хмарні сервіси виконують подвійну роль в освітньому процесі інформаційно-графічних дисциплін: з одного боку, вони є інструментом для безпосереднього виконання завдань з креслення та комп'ютерної графіки, з іншого – стають середовищем для розвитку професійних та цифрових компетентностей, що відповідають вимогам сучасної освіти [1; 6]. Їх впровадження створює умови для більш гнучкого, інтерактивного та ефективного навчання, яке не обмежується межами аудиторії і максимально наближене до реальних умов професійної діяльності.

Перспективи впровадження хмарних сервісів у підготовку майбутніх учителів технологій виглядають доволі оптимістично та обіцяють значний вплив на якість освітнього процесу. Подальший розвиток цифрових технологій, зокрема вдосконалення інструментів для спільної роботи, автоматизації та інтеграції різних форматів навчального контенту, створює умови для гнучкішої, доступнішої й персоналізованої освіти. Використання хмарних платформ сприяє розширенню можливостей дистанційного і змішаного навчання, що

особливо актуально в умовах динамічних змін і потреб швидкого пристосування до нових викликів. Такі сервіси дозволяють забезпечити безперервний доступ до навчальних матеріалів, ресурсів і програмного забезпечення з будь-якого пристрою, що стимулює мобільність та індивідуалізацію навчання. Перспективним є впровадження штучного інтелекту та аналітики даних у хмарні освітні сервіси, що відкриває нові можливості для оцінювання прогресу студентів, своєчасного виявлення проблем і надання індивідуальних рекомендацій. Очікується, що в найближчі роки хмарні технології повноцінно інтегруються в освітній процес та стануть його невід'ємною складовою, формуючи сучасне освітнє середовище, яке відповідає потребам усіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Голіяд І., Ребрина М. Особливості підготовки майбутніх учителів технологій в умовах реформування Нової української школи. *Нові технології навчання*. 2024. С. 33-41.
2. Микитенко П. В., Галицький О. В. Використання сучасних хмарних технологій у навчальному процесі закладу вищої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 77. № 3. С. 87–100.
3. Гриценко Л., Голіяд Р. Перспективи використання чат-ботів та віртуальних помічників в освітньому процесі, як інструментів інтерактивного навчання здобувачів освіти. *Grail of Science*. 2024 (39). С. 591–595. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.10.05.2024.088>
4. Грушко Р. Вплив хмарних технологій і штучного інтелекту на формування цифрової компетентності на уроках інформатики. *Вища освіта України*. 2024, № 2. С. 99-106.
5. Добровіцька О. О., Лучко Ю. І. Застосування хмарних технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти. *Освіта та педагогічна наука*. 2023. №2 (183). С. 62-70.
6. Holiiad I., Rebryna M. Psychological and Pedagogical Support for Future Technology Teachers in the Educational-Scientific-Production Cluster. *Problems of Education*. 2024. С. 128-146.

Дмитренко Катерина,
вчитель історії другої категорії
Маяківського ліцею Маяківської сільської ради
Одеського району Одеської області

ВПРОВАДЖЕННЯ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ РІДНОГО КРАЮ В ІСТОРИЧНІЙ ТА ГРОМАДЯНСЬКІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

В умовах сучасних змін освіти та реформи Нової української школи заклад загальної середньої освіти має право запроваджувати як галузеві, так і міжгалузеві навчальні предмети, а саме інтегровані курси, які мають містити кількість навчальних годин на їх вивчення, які визначаються відповідно до типових навчальних планів 5-9 класів та з урахуванням навчального навантаження, визначеного педагогічною радою закладу на відповідні навчальні предмети. Вивчення громадянської та історичної освітньої галузі в наш час є важливою основою формування свідомого громадянина України, формування його особистості та ідентичності через осмислення минулого та сучасного, зв'язків, які історично виникали між ними. Тому розуміння учнями історії рідного краю, його заселення, історичних подій, які зумовили розвиток чи занепад даної території в періодичності історичних подій є важливою складовою вивчення громадянської історичної освітньої галузі. Знання історії рідного краю, рідного коріння та особливостей розвитку рідної місцевості стало актуальним питанням для педагогів Маяківського ліцею Маяківської сільської ради Одеського району Одеської області. Зважаючи на вищезазначене, необхідність розроблення курсу з вивчення історії рідного краю для учнів Маяківської територіальної громади стало необхідною вимогою часу.

Століттями Московією нищилася та переписувалася історія українського народу та українських земель: у каміні Катерини II горіли прадавні українські літописи, а її наступники зробили все, щоб бути українцем було соромно. Імперія написала нам нову історію, в якій не було місця правді. Радянська влада винищила все українське, що лишила імперія – по всій Україні підривалися храми та собори, під стадіони та зоопарки бульдозерами рівнялися

старовинні кладовища. Штучним голодом «совєти» виманили в працюючих українців залишки родинних багатств, скуповуючи їх за смішні копійки. Окупанти посягнули навіть на найсвятішу частинку історичної пам'яті – примусово змінювали українцям прізвища та імена на московський лад. Тому бути компетентною особистістю у знанні історії своєї родини та країни є актуальною проблемою сьогодення.

Даній проблемі багато уваги приділяють сучасні науковці, а саме Хромов А. [5], Галуха Л. [1], Мальцева Т. [3].

Сьогодні вивчення історії рідного краю або краєзнавства є беззаперечним правом та обов'язком кожного громадянина. Воно має стати рушійною силою українського народу у боротьбі за правду, волю та незалежність. Вивчення історії рідного краю є основною складовою національного руху та історичних досліджень, які спрямовані на відродження та закріплення патріотизму, історичної пам'яті та духовності. Краєзнавство покликане пробуджувати у громадян любов та гордість за своє коріння, рідний край та історичний спадок – як матеріальний, так і духовний та є основною педагогічно-практичною засадою вивчення історії рідного краю у формуванні ключових компетентностей здобувачів загальної середньої освіти під час вивчення вивченні громадянської та історичної освітньої галузі.

Для розв'язання даної проблеми педагогами Маяківського ліцею Маяківської сільської ради був створений курс «Маякознавство» орієнтований на реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року №898 зі змінами) та підсилення знань дітей у громадянській та історичній освітній галузі на основі поглибленого вивчення краєзнавства. [2],

Метою програми «Маякознавство» є формування компетентностей особистості у процесі науково-дослідної діяльності в галузі історичного краєзнавства.

Основні завдання даного курсу у формуванні в учнів таких компетентностей:

– вільне володіння державною мовою і здатність спілкуватися рідною мовою на основі історичних знань з використанням історичних термінів, орієнтуванням у причинно-наслідкових зв'язках історичних подій та використанням історико-хронологічних проміжків.

– математична компетентність розвивається у застосуванні історичних дат, розрахунках їх математичних проміжків, усвідомлення ролі математичних знань в історичному просторі та використання їх в особистому та суспільному житті.

– компетентність у галузі природничих наук, техніки та технологій передбачає формування в учнів історичного наукового світогляду, розуміння наслідків розвитку історичних подій, зумовлених людською діяльністю, появою техніки та технологій.

– інноваційність передбачає на основі вивчення історичного досвіду рідної місцевості ініціювати зміни у своєму середовищі: закладі освіти, селі, громаді та розвивати в собі впевненість у досягненні успіхів.

– екологічна компетентність передбачає розуміння історичного контексту охорони природи території Маяківської громади та взаємозв'язку з наслідками історичної господарської діяльності в цій місцевості та важливості збереження її природи та забезпечення розвитку громади.

– інформаційно-комунікаційна передбачає відповідальне використання цифрових технологій у використанні та поширенні історичного контенту; здатність його безпечно застосовувати; дотримуватися академічної доброчесності під час використання цифрових та писемних історичних джерел.

– навчання впродовж життя передбачає здатність орієнтування у власних потребах до вивчення історичних процесів рідної місцевості, використання власних ресурсів для саморозвитку та уміння діяти в колективі та громаді.

– громадянська та соціальна компетентність передбачає усвідомлення себе свідомим громадянином України, уміння діяти відповідально у суспільному житті, займати активну громадянську позицію, ідентифікувати

себе через осмислення минулого та сучасного рідного краю; на основі вивчення краєзнавства та генеалогії формувати власні ідеї розвитку громади на основі демократичності, справедливості, прав людини та добробуту громади.

- культурна компетентність передбачає формування стійкого інтересу та шанобливого ставлення до історичної культури рідної місцевості мистецької спадщини та культурних традицій родини та громади.

- підприємливість та фінансова грамотність передбачає формування зацікавленості та ініціативності, прояву власних ідей у розвитку громади, опираючись на історичні знання рідної місцевості, бачення її туристичної привабливості; здатність до роботи в команді, плануванні та реалізації культурних та суспільних проєктів, які мають фінансову вагу.

Курс спрямований розвинути особистісну сферу учня у таких напрямках:

- пізнавальний: опановування поняттями, знаннями з курсу історичного краєзнавства; ознайомлення з визначними історичними пам'ятками Маяків та околиць, що є надбанням і частиною історії України; ознайомлення з багатовіковою історією Маяків та видатних особистостей, уродженців та жителів нашого села.

- практичний: формування умінь проведення краєзнавчих досліджень, формування критичного мислення; написання дослідницьких робіт та участь з ними у різних конкурсах та конференціях.

- творчий: набуття досвіду самостійної науково-дослідної роботи; формування стійкого інтересу до історії рідного краю; розвиток пошукової, дослідницької діяльності, пізнавальної потреби.

- соціальний: формування поважного ставлення до історичних пам'яток рідного краю та України; розвиток національної свідомості, патріотизму; здатність пропагувати надбання давньої історії та культури України та рідного краю.

Програма курсу «Маякознавство» розрахована для учнів 7-х класів і відображає новий підхід до вивчення історичного краєзнавства, а саме знайомство дітей з історією рідного села на основі археологічних досліджень,

архівних документів та свідчень очевидців історичних подій. Програма складається із пояснювальної записки, очікуваних результатів навчання здобувачів освіти та структурованої тематики та розробки уроків. Новизна розробки даного посібника полягає в тому, що історія села Маяки майже не досліджена й не описана в педагогічній та краєзнавчій літературі. А більшість наявного на даний час матеріалу про історію території села Маяки знаходиться в Державному архіві Одеської області, тобто відомостей та інформації для вивчення учнями місцевої історії недостатньо. Вивчення архівних матеріалів керівником музею спонукало до організації роботи з даного питання. Унікальність роботи полягає в зібранні та структуруванні матеріалу про історію території села Маяки, яка практично не висвітлена історіографією та сучасною педагогічною літературою. Багато відомостей взято з державного архіву Одеської області. Вивчення учнями даного матеріалу забезпечує зв'язок з родиною, родинним корінням, відомостями, які вони отримують від старожилів з поміж місцевого населення та педагогічно-структурованим викладенням історичного матеріалу з краєзнавства.

Система уроків з курсу «Маякознавство» для учнів 7 класів зібрана у структурований зручний посібник для вчителя у поурочному викладенні матеріалу для учнів, який призначений для використання під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі в ЗЗСО Маяківської територіальної громади, на інтегрованих уроках та як окремого курсу з вивчення історії рідного краю «Маякознавство», що є новим підходом до формування до впровадження ключових компетентностей в Новій українській школі.

Отже, нами обґрунтовано педагогічно-практичні засади вивчення історії рідного краю у формуванні ключових компетентностей здобувачів загальної середньої освіти під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі. На прикладі новітньої методичної розробки «Маякознавство» підтверджено вивчення громадянської та історичної освітньої галузі Державного стандарту базової загальної середньої освіти як важливої складової формування свідомого громадянина України, що можливе через вивчення історії рідного краю, його

заселення, історичних подій. Досліджувальна та пошукова робота в даному напрямку буде продовжена під час впровадження вивчення курсу «Маякознавство» із залученням зацікавлених учнів, вчителів та місцевого населення.

Список використаних джерел

1. Галуха, Л. Технологічні інновації в збереженні історичної пам'яті в українській освіті. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 11 (29). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11\(29\)-1883-1897](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11(29)-1883-1897)
2. Держстандарт стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898. URL: <https://cutt.ly/zRNIn6G>
3. Мальцева Т. Управління формуванням національно-патріотичних цінностей у закладі загальної середньої освіти. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30840>
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p#Text>
6. Хромов, А. Портал «Архіви Європи» та репрезентація України в європейському просторі оцифрованого культурного надбання. *Науково-практичний журнал «Архіви України»*. 2020. № 323. С. 7-16.

Довгань Антон,
*учитель інформатики Роздорського ліцею
Роздорської селищної ради Синельниківського району
Дніпропетровської області*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

Сучасне інформаційне суспільство постійно змінюється і з'являється потреба у вдосконаленні системи освіти. Першочергово постає завдання не просто накопичувати знання, а навчити дітей ефективно взаємодіяти з інформацією, критично мислити, активно використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології у всіх галузях своєї діяльності.

Сьогодні діти можуть отримувати інформацію не тільки від вчителя або з підручника, а також з мережі Інтернет, телевізору. Тому постає нагальна потреба у навичках осмислення та фільтруванні інформації, вмінні застосовувати її в конкретних умовах та водночас робити висновки і висловлювати власну думку на основі отриманих знань.

Реалізувати поставлені завдання можливо на уроках інформатики шляхом поєднання ІКТ з інтерактивними методами навчання. Науковці, які вивчали дане питання, вважають, що використання інтерактивних методів навчання сприяє підвищенню активності учнів на уроці, вдосконалює роботу в колективі, що формує мікроклімат співробітництва та взаємодопомоги; поглиблює пізнавальний інтерес учнів до предмету інформатики, як складної, багатогранної та цікавої науки.

Інтерактивні технології не є новим явищем в педагогічній науці. Проблема застосування інтерактиву в навчальному процесі була в центрі уваги таких дослідників як В. Мельник, Н. Побірченко, О. Пометун, А. Мартинець, М. Скрипник, Л. Пироженко, О. Пометун, О. Січкарук та ін. Найповніший аналіз інтерактивних технологій представлений у роботах О. Пометун і Л. Пироженко [1].

Отже, **мета дослідження** полягає у вивченні ефективності використання інтерактивних технологій на уроках інформатики.

Сутність дослідження. Під час інтерактивного навчання навчальний процес відбувається завдяки постійній взаємодії всіх здобувачів освіти, коли учень та вчитель є рівноправними та рівнозначними суб'єктами навчання. При цьому створюється атмосфера співробітництва, взаємодії, яка дає змогу педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу, створюючи комфортні умови навчання в невимушеній обстановці, за яких кожен учень відчуває свою успішність, значимість та інтелектуальну спроможність.

Інтерактивне навчання не тільки зацікавлює учнів навчатися, а й активує емоції та свідомість, тим самим, допомагає їм краще засвоювати навчальний матеріал. Навчанню і запам'ятовуванню може сприяти і те, що інформація подається в новому, незвичайному вигляді, що не збігається з уже встановленими в нашому мозку закономірностями й шаблонами.

Інтерактивне навчання сприяє розвитку комунікативних навичок, вимагає від учнів удосконалювати комунікативну та психологічну компетентність, формуючи здатність засвоювати великий обсяг інформації.

Аналізуючи психолого-дидактичну і методичну літературу, можна зробити висновок, що до основних ознак інтерактивного навчання відноситься діалогічність, активна рівноправна взаємодія всіх учасників навчально-виховного процесу, атмосфера успішності, переживання учасниками конкретного досвіду, рефлексія, свідоме регулювання і активізація своєї поведінки. Основна задача вчителя, при цьому, є направлення і допомога процесу обміну інформацією, виявлення різноманітних точок зору, звернення до особистого досвіду учасників, взаємозбагачення досвіду, заохочення до творчості.

Інтерактивні технології можуть застосовуватись на різних етапах уроку та з різною дидактичною метою. Обираючи той чи інший метод, вчитель має врахувати вікові особливості учнів, досвід групової роботи. Використання інтерактивних методів повинно складати певну систему, технологію, яка має адекватну логіку впровадження, алгоритм нарощення складності.

Інтерактивне навчання, це насамперед, інтерактивні методи, прийоми, вправи, які відрізняються формою організації навчальної діяльності учнів.

На уроках інформатики можна використати такі методи навчання:

- «мікрофон»;
- «Незакінчені речення»;
- Веб-квест.

«Мозковий штурм» - достатньо відомий метод, який спонукає учнів проявляти уяву та творчість, дає можливість висловлювати власні думки. Метою метода є зібрання якомога більше ідей, стосовно певної проблеми, від усіх учнів протягом деякого періоду часу. Усі пропозиції записуються на дошці без зауважень та коментарів, після оголошення, вчителем, проблемного питання. Після цього, діти разом з вчителем обговорюють усі ідеї, осмислюють та аналізують спільні думки, обираючи більш правильні.

Прийом «Незакінчені речення» дає можливість ґрунтовніше працювати над формою висловлення власних ідей, порівнюючи їх з іншими. Працюючи за такою методикою, учні можуть вільно висловлюватися щодо запропонованих тем, відпрацьовувати вміння говорити коротко, але по суті й переконливо. Учитель формулює незакінчене речення, стосовно теми уроку, пропонуючи учням, висловлюючись, закінчити його. Кожний наступний учасник обговорення повинен починати свій виступ із запропонованої формули. Учні працюють з відкритими реченнями.

Веб-квести – це інтерактивний метод з елементами рольової гри, для виконання якої використовуються інформаційні ресурси мережі Інтернет. За своєю організацією є досить складними [2, с.64].

Квести спрямовані на розвиток в учнів аналітичного і творчого мислення; самостійної роботи. Вчитель може використовувати Веб-квести для максимальної інтеграції можливостей Інтернету на різних рівнях навчання в навчальному процесі. Вони можуть охоплювати окрему проблему, тему, можуть бути і міжпредметними. Оцінювання виконання Веб-квесту, залежно від матеріалу, що вивчається, можуть бути представлені у вигляді усного

виступу, комп'ютерної презентації, буклетів, публікації робіт учнів у вигляді веб-сторінок і веб-сайтів.

Сучасні інтерактивні технології є арсеналом інноваційних методів навчання. Вони дозволяють, при оптимальному поєднанні їх з традиційним навчанням, оптимізувати навчальний процес, забезпечити засвоєння учнями нових знань та вмінь, розвивати мислення, розкрити і реалізувати творчий потенціал учнів, формувати суттєво важливі компетенції на уроках інформатики в школі.

Список використаних джерел

1. Пометун О.І., Пирожено Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. Посібник. Київ: А.С.К., 2006.192с.
2. Барабаш І. Інтерактивні уроки на основі ІКТ. Відкритий урок. 2013. № 4. С. 64-67.

Довгань Яна,
*заступниця директора з НВР,
учитель хімії та біології
Роздорського ліцею
Роздорської селищної ради
Синельниківського району
Дніпропетровської області*

ХІМБІОSTEM: ЕКСПЕРИМЕНТИ, ЩО ОЖИВЛЯЮТЬ ЗНАННЯ

У світі, де технології змінюються з блискавичною швидкістю, інформація множитья щосекунди, а глобалізація стирає кордони, освіта вже не може залишатися такою, якою була раніше. Сьогодні вона має не лише навчати, а трансформуватися в потужний інструмент для самореалізації, особистісного зростання та соціальної адаптації.

Сучасна українська освіта потребує нової стратегії: гнучкої, динамічної, зорієнтованої на виклики ринку праці. Вона має стати гарантією впевненості в завтрашньому дні, відкривати можливості для кожного, хто прагне знань, дій і змін. Це вже не просто передача знань – це шлях до формування особистості, здатної творити себе й світ навколо.

Сучасна STEM-освіта – це освітній простір, у якому формуються й розвиваються ключові якості молоді: аналітичне мислення, креативність, гнучкість розуму, здатність працювати в команді та вирішувати складні, нестандартні завдання. Це школа життя, де навчають не лише знанням, а й умінню їх застосовувати.

У центрі STEM – між- та трансдисциплінарний підхід: предмети інтегруються в цілісні тематичні блоки, завдання стають реальними викликами, а навчання – дослідницькою експедицією у світ природи, технологій і людських ідей. Саме так формується конкурентоспроможність на ринку праці – через практику, досвід і здатність творити нове.

STEM – це не просто ще одна методика. Це освітній вибух, що ламає стереотипи класичних уроків:

1. Завдання – на першому плані. Замість абстрактних правил і сухої теорії – реальні виклики, які потрібно розв'язати тут і зараз. Через

експерименти, спроби, помилки й нові відкриття учень стає дослідником, а не просто слухачем.

2. **Свобода мислити та мріяти.** STEM — це простір, де дитина вільно проявляє свої ідеї, досліджує світ і готується до майбутнього в дорослому світі. Тут вона не просто вчиться — вона створює своє бачення життя і кар'єри.

3. **Автономність і відповідальність.** Тут учень — головна фігура процесу. Його успіх залежить не від симпатій чи оцінок учителя, а від власної активності. Самостійність, вибір, відповідальність — ті риси, що формуються природно.

4. **Практика, яка надихає.** Навіть найскладніші теми можна засвоїти з цікавістю, якщо вони подані через проєкти, експерименти й завдання з життя. STEM не тільки вчить, а й захоплює.

STEM — це освіта, яка не змушує вчитися, а спонукає хотіти знати більше.

Щоб зацікавити учнів і занурити їх у реальне, живе навчання, варто виходити за межі класної кімнати та стандартного уроку. Сучасна школа повинна розширювати горизонти: від теорії до дії, від підручника до досвіду. Екскурсії, квести, практикуми, фестивалі, конкурси — ось де знання оживають, стають емоцією, відкриттям і власним досягненням дитини.

Участь у навчальних проєктах — це не просто освітній процес, а справжня лабораторія життя, де учні здобувають знання та навички, що знадобляться їм у реальному світі. Тут поєднуються навчання і виховання, розвиток і творчість: формується вміння шукати, аналізувати, оцінювати інформацію, висловлювати власну думку й діяти впевнено.

Проектно-дослідна діяльність не лише розвиває соціальні компетенції, а й відкриває шлях від першої ідеї до власного стартапу. Учні вчать перетворювати думки на дії, презентувати свої продукти, переконувати аудиторію, залучати «інвесторів» — усе це є моделлю дорослого, відповідального життя.

Водночас ефективність STEM-навчання значною мірою залежить від сучасного освітнього середовища. Оновлене обладнання, цифрові ресурси,

точні вимірювальні комплекси – усе це перетворює клас на простір дослідження і натхнення. Сучасна технічна база сприяє поглибленню інтересу до наук, стимулює інтелектуальний розвиток і формує міцний фундамент для профільного навчання. STEM – це не лише про науку, а й про формування свідомої, активної та цілеспрямованої особистості.

Ключовим елементом STEM-підходу є дослідницька діяльність, орієнтована на самостійність мислення учнів у поєднанні з командною взаємодією. Такий формат сприяє активному формуванню як базових, так і спеціалізованих компетентностей, зокрема аналітичного мислення, креативності, здатності до самостійного пошуку, критичної оцінки інформації та вирішення проблем.

Реалізація проєктів у STEM-освіті передбачає наявність чітко сформульованої дослідницької мети, глибокого аналізу актуальності обраної тематики, раціонально спланованої структури, а також доцільного використання експериментальних, емпіричних і аналітичних методів пізнання. Таким чином, STEM-проєкти не лише урізноманітнюють освітній процес, а й перетворюють його на простір практичного осмислення знань і формування дослідницького світогляду.

Основна ідея використання проєктної технології навчання на уроках хімії та біології полягає в залученні учнів до активної та творчої дослідницької діяльності, де вони мають можливість застосувати свої знання, вміння та навички для вирішення конкретних експериментальних завдань і проблемних ситуацій. Здобувачі освіти, замість пасивного сприйняття інформації стають активними учасниками освітнього процесу. Вони можуть працювати як індивідуально, так і в групах або командах, співпрацюючи між собою, обмінюючись ідеями та навчаючись взаємодіяти. Виконання навчальних проєктів є обов'язковим завданням відповідно до навчальних програм із хімії та біології для учнів 7-9 та 10-11 класів як рівня стандарту [1, 2], так і профільного рівня [3], що передбачає розвиток в учнів широкого спектру компетенцій, творчих здібностей, критичного мислення, пошуку нових рішень,

дослідницької й активної пізнавальної діяльності, комунікаційних навичок тощо. Учні мають можливість бачити конкретний результат своєї праці в процесі виконання проєктного дослідження, що збільшує їх мотивацію та відчуття задоволення від навчання. Вони, хоч і працюють під керівництвом учителя, проте самостійно планують і керують своєю роботою над проєктом, що розвиває навички самоорганізації та відповідальності.

Проект «Ґрунтовий рН-марафон: від дороги до городу»

Сьогодні перед людиною стоїть гостра проблема особливої уваги до екологічних проблем, зумовлених технічною осначеністю суспільства та хімічним впливом на природу. Ефективне використання та охорона земель є найважливішою проблемою сучасності. В останні роки загострення цієї проблеми пов'язане не тільки з деградацією ґрунтів, забрудненням промисловими і побутовими відходами, землекористуванням без належного наукового обґрунтування, а насамперед війною, внаслідок якої забруднюється повітря, вода та ґрунт. Більшість рослин вимагає для свого розвитку нейтральної або слабколужної реакції, тому чітке знання кислотності та лужності ґрунтів, джерел їх утворення і заходів боротьби з надмірним закисленням та залуженням ґрунтів є вкрай необхідним у процесі сільськогосподарського виробництва. Тому виникає необхідність аналізу якісного стану земель та запровадження комплексу заходів по її охороні.

Проект спрямований на визначення рівня кислотності ґрунтів у різних точках досліджуваної території (біля дороги, на присадибній ділянці, у парку тощо) з метою виявлення впливу антропогенних та природних чинників на хімічні властивості ґрунтового покриву. Реалізація завдання передбачає інтеграцію знань із хімії, біології, географії та екології, використання методів польового аналізу, експериментальних вимірювань рН та порівняльного аналізу результатів. Проект дозволяє формувати дослідницькі навички учнів, підвищувати екологічну свідомість та демонструє практичну значущість наукового підходу в оцінці стану довкілля.

Метою екологічного дослідження було дослідити та проаналізувати кислотність ґрунтів, а також запропонувати методи її регулювання.

Ми обрали легкі і цікаві методи визначення рН ґрунту у польових умовах, які можна використовувати і на уроках біології, аграрного виробництва тощо.

Для проведення дослідження було взято ґрунт з квітника, огороду, поля з озимою пшеницею, біля проїжджої частини.

Метод № 1. Беремо проби ґрунту в різних місцях ділянки, кожен обгорнути тканиною, перев'язати та помістити у скляний посуд з водою. Ґрунту беремо стільки, скільки й води. Через 5 хвилин на 2 секунди занурюють стрічку індикаторного паперу та порівнюємо зі стандартною шкалою для визначення рН.

Метод № 2. Помістити у скляну посудину до 10 листків чорної смородини або вишні і залити склянкою окропу. Коли вода охолоне, занурити грудочку землі. Червоний колір отриманого розчину свідчить про кислу реакцію ґрунту, синій – про слабкокислу, а зелений – про нейтральну.[4]

Метод № 3. У склянку насипати жменю землі, і налити трохи оцтової есенції. Якщо утворилося багато піни, значить проба лужна. Від кислого ґрунту піна не утворюється.

Метод №4. Для визначення кислотності приготувати суміш із землі та води, потім рясно посипати харчовою содою. Підвищена кислотність спровокує шипіння.

Отримані результати представлені в таблиці 1.

Реакція розчину/ зразок ґрунту	Квітник	Огород	Поле	Проїжджа частина
Метод №1	Лужна	Нейтральна	Слабокисла	Слабокисла
Метод №2	Лужна	Нейтральна	Слабокисла	Слабокисла
Метод №3	Лужна	Нейтральна	Слабокисла	Слабокисла
Метод №4	Лужна	Нейтральна	Слабокисла	Слабокисла

Таблиця 1 Результати проведених досліджень

Результати показали, що всі методи дали однаковий результат з невеликими відхиленнями. Дані методи є економічними та можуть бути використані для швидкого визначення кислотності в різних умовах.

Проект допомагає здобувачам освіти зрозуміти взаємозв'язок між станом ґрунту, кислотністю та екологією території, сприяє розвитку навичок дослідницької діяльності та екологічного мислення.

Проект «Екосистема в банці»

Створення штучної екосистеми - це не просто урок біології – це справжній експеримент, де природа оживає у твоїх руках!

Сучасна екологічна ситуація у світі вимагає термінової трансформації світоглядних установок як суспільства в цілому, так і кожної окремої особистості. Формування екологічної свідомості та культури стає визначальним чинником сталого розвитку. У цьому контексті екологічна освіта й виховання набувають пріоритетного значення в системі педагогічної теорії та практики. Їх основною метою є становлення особистості, для якої природа постає як безцінна життєва цінність. Відтак, одним із ключових завдань сучасної освіти є підвищення рівня екологічної обізнаності дітей, формування у них навичок раціонального й дбайливого використання природних ресурсів, а також розвиток активної, гуманної позиції у ставленні до довкілля.

Проект "Екосистема в банці" – це справді захоплива подорож у світ екології, яка дозволяє учням не просто вивчати теорію, а власноруч створити та дослідити живу модель природних процесів. Головна мета – це побудова мініатюрного, практично самодостатнього середовища. В цьому просторі, наче на долоні, розкриваються фундаментальні закони, що керують життям на нашій планеті.

Учні можуть спостерігати, як вода випаровується з ґрунту та рослин, конденсується на стінках банки і повертається назад у ґрунт у вигляді «дощу». Це жива ілюстрація малого кругообігу води в природі.

Етапи проекту:

1. Підготовка матеріалів:

– Прозора скляна або пластикова банка з герметичною кришкою чи без (для відкритих екосистем).

- Дренажний шар: дрібний гравій, керамзит або камінці (для запобігання застою води біля коренів).

- Фільтруючий шар (необов'язково): тонкий шар активованого вугілля для запобігання розвитку неприємних запахів та очищення води.

- Ґрунт: стерилізований (наприклад, прогрітий у духовці) або придбаний готовий субстрат для кімнатних рослин, що відповідає потребам обраних видів.

- Рослини: невеликі, вологолюбні, тіньовитривалі рослини (наприклад, дрібні сорти папоротей, мохи, фіттонії, пілеї, традесканції).

- Вода: відстояна або фільтрована вода кімнатної температури.

2. Створення екосистеми:

- На дно банки викладається дренажний шар (1-3 см).

- За бажанням – шар активованого вугілля.

- Далі насипається шар ґрунту (5-10 см, залежно від розміру банки та кореневої системи рослин).

- Акуратно висаджуються рослини. Важливо не перенасичувати простір.

- Помірно поливається ґрунт. Він має бути вологим, але не мокрим.

- Банка герметично закривається кришкою.

3. Спостереження:

- Учні ведуть щоденник спостережень: фіксують зміни (ріст рослин, поява конденсату, колір ґрунту, активність живих організмів, якщо вони є).

Проект «Екосистема в банці» закладає глибоке розуміння того, як функціонують природні системи, наскільки вони крихкі та як важливо підтримувати баланс. Ці знання є фундаментальними для формування екологічної свідомості та, в ширшому сенсі, для розуміння принципів життєзабезпечення в будь-яких умовах, адже саме від функціонування глобальних екосистем залежить наше життя.

Досвід створення штучної екосистеми допоможе:

- отримати позитивні емоції, які є запорукою гарного настрою, творчості, креативності та натхнення;
- дослідити можливість взаємоіснування живих організмів в екосистемі;
- дослідити процеси транспірації та фотосинтезу;
- отримати професію, яка приносить задоволення.

Хімія в дії: проєкт виготовлення мила на уроці

Проєкт з виготовлення мила на уроці хімії – це яскравий приклад того, як можна перетворити традиційний навчальний процес на захопливе дослідження. Він не лише допомагає учням глибше зрозуміти хімічні закони, але й розвиває їхні практичні навички, творчі здібності та ключові життєві компетенції. Такі проєкти роблять хімію живою, зрозумілою та по-справжньому незабутньою.

Процес виготовлення мила починається з підготовки всіх необхідних інгредієнтів та обладнання [5].

Етапи проєкту:

1. Приготування лужного розчину. Ми використали харчову соду. До теплої дистильованої води додали харчову соду, добре перемішали, поки сода повністю розчинилася.
2. До розчину соди додали оцет – відбувається реакція утворення карбонату натрію (Na_2CO_3), який діятиме як миюча основа.
3. На водяній бані нагріли жир (соняшникову олію) до **40-50°C**.
4. Повільно додали лужний розчин (з содою) до теплої олії, постійно перемішуючи (близько 10-15 хвилин), поки суміш загусла.
5. Додаємо ароматизатори, барвники.
6. Перелили суміш у форми для мила.
7. Чекаємо поки мило застигне 12-24 години при кімнатній температурі.
8. Після застигання дістаємо мило та залишаємо дозрівати 1-2 тижні.

Виготовлення мила є яскравим прикладом зв'язку хімії з реальним життям. Мило є одним із найпоширеніших хімічних продуктів, що використовуються в побуті для гігієни. Цей проєкт допомагає учням усвідомити важливість хімії в розробці різноманітних мийних засобів та інших продуктів, що забезпечують чистоту та здоров'я.

Проєкт зі створення фільтра для води з підручних матеріалів «Місія: Чиста вода. STEM-рішення в польових умовах»

Проєкт зі створення фільтра для води з підручних матеріалів є чудовим способом познайомити учнів з інженерними принципами та важливістю чистої води. Для виконання проєкту, ми використали пластикову пляшку, вату, пісок активоване вугілля та каміння. Досліджуваними зразками були: вода з калюжі, з річки, зібрана дощова вода.

Етапи проєкту:

1. Обрізали дно пластикової пляшки та перевернули її шийкою вниз.
2. У шийку пляшки проклали шматочок вати (можна використовувати тканину).
3. Далі в пляшку шарами засипали фільтруючі матеріали. Спочатку шар великого гравію (2-3 см), потім шар дрібного гравію (2-3 см), далі шар піску (2-3 см), і зверху – шар активованого вугілля (2-3 см).
4. Зверху на шар активованого вугілля можна покласти ще один шар тканини або вати для додаткової фільтрації дрібних частинок.
5. Пляшку з фільтром слід закріпити над ємністю, в яку буде збиратися очищена вода.

Метою цього експерименту є демонстрація процесу фільтрації та порівняння якості води до та після очищення. Учні можуть спостерігати за зміною кольору та прозорості води.

Проєкт зі створення водяного фільтра демонструє інженерний підхід до вирішення практичної проблеми та поглиблює розуміння учнями принципів очищення води. Учні не лише вивчають теорію фільтрації, але й самостійно

проектують та створюють пристрій, що дозволяє їм застосувати свої знання на практиці. Тестування фільтра з різними джерелами води робить процес більш наочним та стимулює до роздумів про якість води та її важливість.

Розглянуті вище проекти яскраво демонструють надзвичайну цінність та багатогранність проектного навчання в сучасній освіті. Основною метою є перетворити процес навчання на захопливе, осмислене та практично орієнтоване дослідження.

Учні перестають бути пасивними споживачами інформації. Вони стають активними учасниками освітнього процесу, застосовуючи теоретичні знання з хімії та біології для вирішення конкретних завдань – чи то очищення води, розуміння екологічного балансу, чи то створення побутового продукту. Це робить навчання не лише зрозумілішим, але й більш значущим.

Незалежно від теми проекту, учні розвивають навички критичного мислення, розв'язання проблем, комунікації та самоорганізації. Ці компетенції є фундаментальними для успіху в будь-якій сфері життя.

Можливість побачити реальний, відчутний результат своєї праці дарує учням відчуття успіху та задоволення. Це, в свою чергу, розпалює інтерес до хімії та біології, показуючи їхню практичну цінність та творчий потенціал.

Проекти, орієнтовані на виживання, безпосередньо готують до можливих життєвих викликів, формуючи стійкість та винахідливість.

Проект "Екосистема в банці" чудово ілюструє, як складні екологічні концепції кругообігу речовин та енергії стають наочними та зрозумілими, виховуючи дбайливе ставлення до довкілля. Проект з виготовлення мила не лише робить абстрактні хімічні реакції, як-от омилення, абсолютно конкретними, але й розкриває творчий аспект хімії та її побутове значення.

Як було зазначено, впровадження проектних технологій є не просто бажаною інновацією, а вимогою сучасних українських освітніх програм. Це свідчить про усвідомлення того, що саме такий підхід сприяє формуванню глибоких, усвідомлених знань та практичних умінь.

Підсумовуючи, проєктна діяльність на уроках хімії та біології – це потужний інструмент, що трансформує навчання, роблячи його більш змістовним, захопливим та ефективним. Вона готує учнів не просто до складання НМТ, а до життя в динамічному світі, де здатність мислити критично, творчо підходити до вирішення завдань та застосовувати наукові знання на практиці є ключем до успіху та самореалізації. Це інвестиція в майбутнє, де наукова грамотність та практична компетентність стають запорукою не лише особистого розвитку, а й прогресу суспільства.

Список використаних джерел

1. Навчальна програма 7-9 класи. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalnaserednya/navchalni-programy.html> (дата звернення: 28.04.2025).
2. Навчальна програма 10-11 класи. Рівень стандарту. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalniprogrami-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення: 28.04.2025).
3. Навчальна програма 10-11 класи. Профільний рівень. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalniprogrami-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення: 28.04.2025).
4. Аринушкіна Е.В. Керівництво по хімічному аналізу ґрунту. – М.: МГУ, 2020.
5. Пешук Л. В., Бавіка Л. І., Демідов І. М. Технологія парфумерно-косметичних продуктів. К.: Центр учбової літератури, 2007. 376 с.
6. Оніпко В. В. STEM-орієнтований підхід до навчання у підготовці майбутніх учителів природничих наук. Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXVII Каришинські читання) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (Полтава, 28-29 трав. 2020 р.) / за ред. М. В. Гриньової ; НАПН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, Ін-т пед. освіти та освіти дорослих НАПН України [та ін.]. Полтава, 2020. С. 84–85. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/15146>.

Зозуляк Лідія,
*заступник директора з навчальної роботи,
Дніпровська гімназія №6 Дніпровської міської ради*

**СПІЛЬНИЙ ПРОЄКТ ДНІПРОВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ № 6 ДНІПРОВСЬКОЇ
МІСЬКОЇ РАДИ З ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИМ ЦЕНТРОМ «ШКОЛА
РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ
ПОТРЕБАМИ»**

Актуальність проєкту:

Вдалий вибір професії – основа формування успішної особистості в житті. Здійснити цей відповідальний крок слід свідомо, враховуючи свої нахили та здібності, особисті та громадські інтереси. Вдалий вибір професії залежить від можливості особистості співвідносити власні можливості із вимогами певної професії, а також – від здатності адаптуватися до мінливих соціально-економічних умов і хоча універсальних рецептів немає, алгоритм успішного вибору професії здатний допомогти у пошуку власного «Я» та вибору однієї професії на все життя.

Мета проєкту:

Ознайомлення учнів зі світом професій, підготовка старшокласників до самостійного вибору майбутньої професії з урахуванням власних вподобань та здібностей, формування в учнів готовності до професійного самовизначення для реалізації трудового потенціалу в майбутньому.

Завдання проєкту:

1. Формування чіткого уявлення учнів про світ професій.
2. Створення умов для професійного самовизначення та розвитку власних здібностей шляхом залучення до колективних творчих справ.
3. Вивчення ринку праці нашого регіону.
4. Створення алгоритму успішного вибору професії.
5. Формування свідомого ставлення особистості до свого майбутнього професійного життя.

Термін дії – червень 2023 – травень 2028 року.

Тип проєкту – соціальний.

Реалізація проєкту – команда психолого-педагогічного супроводу, ІРЦ, батьки, діти.

Компоненти профорієнтаційної роботи:

у профорієнтаційній роботі виділяють декілька взаємопов'язаних компонентів: професійна діагностика – психолого-педагогічна та медико-фізіологічна оцінка розвитку;

професійне інформування – система заходів спрямованих на формування в учнів уявлень і знань про особливості професії потреб суспільства з метою правильного професійного самовизначення;

професійне консультування – надання допомоги учневі у професійному самовизначенні на основі вивчення її професійно важливих властивостей та якостей;

професійний вибір – надання допомоги учневі у виборі конкретної професії на основі здібностей, інтересів, умов майбутнього працевлаштування;

професійна адаптація – система заходів яка спрямована на забезпечення успішної адаптації індивіда до професійно-трудової діяльності.

Етапи реалізації проєкту.

I етап організаційно-підготовчий (червень 2024 – жовтень 2024)

Завдання:

1. Ознайомлення зі світом професій.
2. Формування чіткого уявлення про світ професій.
3. Вивчення ринку праці.

Форми роботи:

- Зустріч з представниками районного державного центру зайнятості, ІРЦ.
- Екскурсія до районного центру зайнятості, ІРЦ.
- Інтерактивна гра «Вивчаємо ринок професій».
- Батьківські збори «Профорієнтаційна робота як елемент соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами» спільно з ІРЦ.
- Педагогічна рада «Співвідношення соціального замовлення та

особистісного інтересу учнів з особливими освітніми потребами щодо їх професійної орієнтації» спільно з ІРЦ.

II етап концептуально-діагностичний (квітень 2024 – жовтень 2025)

Завдання:

1. Створення умов для професійного самовизначення та розвитку власних здібностей шляхом залучення до колективних творчих справ.
2. Визначення критеріїв вибору професії залежно від власних вподобань та здібностей.

Форми роботи:

- Проведення тренінгового заняття на тему: «Я живу за власним вибором» із залученням працівників ІРЦ.
- Проведення тренінгового заняття на тему: «Я планую своє подальше життя» із залученням працівників ІРЦ.
- Проведення тренінгового заняття на тему: «Моє майбутнє» із залученням працівників ІРЦ.
- Дискусія «Сходинки до майбутнього» із залученням працівників ІРЦ.
- Дебати «Працевлаштування чи навчання» із залученням працівників ІРЦ.
- Рольова гра «Пошук роботи» спільно з центром зайнятості.
- Створення алгоритму успішного вибору професії.
- Педагогічна рада «Концепція профорієнтаційної роботи з учнями з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання» спільно з ІРЦ.

III формувальний етап (жовтень 2025 – вересень 2027)

Завдання:

1. Формування свідомого ставлення особистості до свого майбутнього професійного життя, визначення професійних вподобань.

Форми роботи:

- Проведення сімейного шоу спільно з батьками школи «Ярмарок

професій» (батьки представляють свої професії).

- Презентація-захист професії, яка по душі.
- Відеомонтаж та фотоколаж презентацій: «Світ професій моїми очима».

IV узагальнюючий етап (жовтень 2027 - травень 2028 рік)

Форми роботи:

1. Анкетування учнів «Ким я бачу себе».
2. Розробка моделі «Система профорієнтаційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами»
3. Педагогічна рада «Школа розвитку професійних здібностей у дітей з особливими освітніми потребами» спільно з ІРЦ.
4. Видати навчально-методичний посібник за матеріалами профорієнтаційної роботи спільно з ІРЦ.
5. Розробити пам'ятку для батьків щодо вибору професії дитиною.

Очікувані результати

- реалізація завдань профорієнтаційної роботи з урахуванням особливостей психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами;
- здійснення комплексної професійної діагностики дітей з урахуванням особливостей психофізичного розвитку;
- розвиток професійно-спрямованої мотивації на доступні професії у дітей з особливими освітніми потребами;
- залучення закладів професійно-технічної та вищої освіти з попереднім вивченням можливостей якісного професійного навчання учнів у цих закладах освіти, наявність відповідних умов;
- залучення працівників служби зайнятості, роботодавців з метою ознайомлення з можливостями подальшого працевлаштування;
- вивчення попиту ринку праці та надання сучасної професійної інформації щодо потенційних видів трудової діяльності для дітей з особливими освітніми потребами (оновлення та розробка бази професіограм з урахуванням

доступності професій для різних категорій дітей);

- проведення систематичного інформування та консультування учнів з метою надання допомоги у професійному самовизначенню;
- залучення батьків до здійснення профорієнтаційної роботи, надання їм консультацій та врахування їхньої думки щодо майбутньої професії учнів з особливими освітніми потребами;
- злагоджена робота усіх фахівців команди психолого-педагогічного супроводу з метою реалізації завдань профорієнтаційної роботи спільно з ІРЦ;
- розробка методичних рекомендацій щодо профорієнтаційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання;
- розробка моделі «Система профорієнтаційної роботи з учнями з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання».

Профорієнтаційна робота традиційно займає важливе місце в діяльності закладу освіти, оскільки вона, з одного боку, забезпечує зв'язок системи освіти з економічною системою країни, з іншого, поєднує сьогодення здобувачів освіти з їхнім майбутнім. Саме тому освіта має не тільки забезпечувати предметну підготовку, а й створювати сприятливі умови для професійного самовизначення здобувача освіти.

Зважаючи на це, професійну орієнтацію в закладі освіти визначаємо як систему, яка забезпечує ефективне професійне самовизначення учнів, в тому числі дітей з особливими освітніми потребами, з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей, бажань і можливостей та попиту ринку праці у фахівцях. Профорієнтація є безперервним процесом і здійснюється цілеспрямовано на всіх вікових етапах розвитку особистості, починаючи з раннього дитинства, продовжуючи у старшому дошкільному, шкільному і післяшкільному віці.

Список використаних джерел

1. Панок В. Г., Мельник О. В., Морін О. Л., Гуцан Л. А., Ткачук І. І. Моя майбутня професія – правила вибору: курс за вибором для учнів 9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів: збірник програм факультативних курсів, курсів за вибором та спецкурсів. Київ: Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи. 145 с.

2. Гуцан Л. А., Морін О. Л., Охріменко З. В., Пархоменко О. М., Гриценко Л. І., Ткачук І. І. Професійне самовизначення старшокласників в умовах освітнього округу: навчальний посібник. Харків: Друкарня Мадрид. 2021. 160 с.

3. Інформаційна база професійного інструментарію фахівців психологічної служби у системі освіти України. URL: <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/informatsijna-baza-psycholohiv-ta-sotsialnyh-pedahohi/>

4. Психологічний супровід та соціально-педагогічна робота. URL: <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/>

Коломоєць Галина,
*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
відділу національно-патріотичного виховання
Інституту проблем виховання НАПН України,
заступник директора
Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»,*

Малечко Тетяна,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
начальник відділу науково-методичного забезпечення підвищення якості
освіти Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»,*

ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

В умовах повномасштабної війни та гібридних загроз формування української національної та громадянської ідентичності набуває особливої актуальності, оскільки ідентичність виступає особистісним і соціокультурним ресурсом, що визначає здатність зростаючого покоління усвідомлювати приналежність до українського народу та відповідальність за долю держави.

Формування національної та громадянської ідентичності молоді в освітньому середовищі є складним і багатоаспектним процесом, що поєднує ціннісні, культурні та соціально-політичні виміри. У працях вітчизняних дослідників (І. Бех, К. Журба, О. Пошетун, Т. Титаренко та ін.) ідентичність трактується як цілісне інтегративне утворення, що поєднує особистісне самовизначення, систему ціннісних орієнтацій, ставлення до себе, суспільства й держави, а також здатність до усвідомленої громадянської активності [2; 4]. Особлива увага приділяється патріотичному виміру ідентичності, який розглядається як необхідна умова формування активної громадянської позиції, відповідальності особистості перед суспільством і готовності до служіння своїй країні. Тому, як підкреслює І. Бех, важливим завданням сучасної школи є виховання в учня здатності до самоідентифікації на основі національних і загальнолюдських цінностей, що сприяє формуванню моральної стійкості та готовності діяти в інтересах держави [1].

Згідно із Законом України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», освітні заклади розглядаються як ключові інституції, покликані створювати умови для формування ціннісних орієнтацій, патріотичних переконань та громадянських компетентностей. Саме в освітньому середовищі учнівська молодь засвоює базові уявлення про державу, право, демократію, національні традиції та духовно-культурну спадщину. «Суб'єкти освітньої діяльності у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: забезпечують здобуття громадянських компетентностей здобувачами освіти, їх громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне та духовно-моральне виховання під час здійснення освітньої діяльності; реалізують проекти у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, сприяють у реалізації таких проектів іншими суб'єктами відносин у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності...»[3].

Практична реалізація процесу формування української національної та громадянської ідентичності учнівської молоді передбачає використання різноманітних форм роботи, однією з найефективніших з яких є соціально спрямована проектна діяльність. Прикладами такої діяльності можуть бути:

- *волонтерська активність* (плетіння маскувальних сіток, благодійні ярмарки на потреби ЗСУ, участь у сортуванні й передачі гуманітарної допомоги тощо). Участь у волонтерських ініціативах допомагає сформувати в учнівської молоді навички колективної взаємодії, відповідальності та емпатії. Завдяки таким практикам учні вчаться бачити та розуміти нагальні потреби суспільства, працювати разом задля спільної мети та відчувати власну значущість у підтримці держави;

- *допомога внутрішньо переміщеним особам (ВПО)* (акції зі збору речей «Тепло для родини», «Зберемо рюкзак для дитини», створення «шафи підтримки» з предметами першої необхідності, організація майстер-класів і дозвілля для дітей ВПО тощо). Залучення учнівської молоді до підтримки ВПО формує вміння проявляти співчуття, долати байдужість та розуміти цінність

кожної людини. Така діяльність сприяє соціальній адаптації переселенців, водночас збагачуючи молодь практичним досвідом організації акцій, співпраці з благодійними фондами й громадами;

– *взаємодія з ветеранськими організаціями та волонтерськими фондами* (зустрічі-діалоги з ветеранами, участь у благодійних акціях на підтримку поранених, створення хроніки волонтерської діяльності громади, ініціатива «Пошта солідарності» тощо). Така співпраця сприяє розумінню цінності патріотизму й жертвовності на прикладі реальних історій, формує усвідомлення ціни свободи, важливості підтримки захисників та значення єдності суспільства;

– *проекти, зорієнтовані на потреби громади*: «Зелена громада» (озеленення шкільного подвір'я та громадських територій, висадження дерев, створення квітників і догляд за ними спільними силами учнів, батьків та громади), «Еко-вартові» (учнівський або студентський проєкт зі збору вторинної сировини (папір, пластик, батарейки), проведення еко-акцій та інформаційних кампаній щодо збереження довкілля), «Мистецтво єднає» (організація мистецьких і культурних заходів, виставок, концертів, ярмарків, де роботи й виступи учнів стають способом підтримки громади або збору коштів на соціальні потреби), «Куточок турботи» (облаштування у школі простору для психологічного розвантаження, де розміщуються поради з подолання стресу, інформація про служби підтримки, матеріали з арт-терапії), «Разом» (допомога людям літнього віку, людям з інвалідністю чи багатодітним сім'ям у побутових справах: прибирання, дрібні ремонти, доставка продуктів), «Карта добрих справ» (проєкт, у межах якого фіксуються всі соціальні ініціативи громади; учні створюють онлайн-мапу або стенд із позначенням місць і подій, де реалізовано солідарні дії) тощо.

Організація соціально спрямованої діяльності дає дітям можливість відчувати відповідальність за розвиток спільноти, сприяє формуванню вмінь аналізувати проблеми, пропонувати шляхи вирішення, працювати в команді та

координувати дії з іншими учасниками громади, виховує готовність діяти заради добробуту оточення та долати соціальну пасивність.

Практична реалізація процесу формування української національної та громадянської ідентичності учнівської молоді доводить, що різноманітні освітньо-виховні та соціальні практики мають інтегративний характер. Вони забезпечують взаємодію когнітивного (засвоєння знань про державу, суспільство, права й обов'язки громадянина), ціннісно-емоційного (усвідомлення національної приналежності, почуття патріотизму, солідарності й відповідальності), діяльнісного (участь у громадських, волонтерських, культурно-просвітницьких ініціативах) компонентів та сприяють становленню громадянина, здатного до усвідомленої участі в житті демократичного суспільства.

Список використаних джерел

1. Бех І., Журба К. Концепція формування у підлітків національно-культурної ідентичності у загальноосвітніх навчальних закладах. Гірська школа Українських Карпат. 2017. № 16. С. 24-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gsuk_2017_16_13
2. Пометун О. І. Актуальні питання формування національної ідентичності учнів у процесі здобуття громадянської та історичної освіти. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2023. Т. 5, № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/HNAESU_2023_5_1_13
3. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Закон України від 13.12.2022 № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
4. Титаренко Т. М. Посттравматичне життєтворення: Способи досягнення психологічного благополуччя: монографія. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020.

Кочуровець Ганна,
Магістр «Цифрові технології»
Вчитель 1 категорії
Ліцей № 1 с. Петропавлівська Борщагівка

ПІДХОДИ STEM-ОСВІТИ: ОСВІТНЯ РОБОТОТЕХНІКА ЯК КОРЕКЦІЙНИЙ ЗАСІБ ПРИ РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Суспільство цінує активних, відкритих, ініціативних, творчих особистостей, які мають багато ідей і здатні їх впроваджувати, роблячи новий виток в розвитку в певній сфері. Відповідно змін потребує і процес виховання: все більше значення приділяється розвитку неакадемічних умінь, таких як критичне та варіативне мислення, емоційний інтелект, комунікація, вміння працювати в команді. Посилюється увага до організації освітнього розвивального середовища групи, в якій щоденно перебуває дитина, адже більшість життєвого досвіду вона отримує саме в повсякденному житті, а не на уроках.

Розвиток техніки відкрив нові можливості щодо засобів розвитку здобувачів освіти. Компанія «Lego» має серед своїх розробок конструктори з можливістю програмування. Дитина, взаємодіючи з конструкторами, отримує уявлення про особливості складання програм управління, автоматизації механізмів; навчається спостерігати, порівнювати, виділяти суттєві ознаки, класифікувати і узагальнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити найпростіші висновки, а також в процесі спілкування аргументувати власну позицію, точку зору. Важливо, що у дітей розвивається технічне мислення і технічна винахідливість, адже робототехніка поєднує в собі знання з фізики, механіки, технологій, математики, ІКТ. Серед завдань, які можна реалізувати за допомогою введення робототехніки – навчати дітей бачити конструкцію об'єктів, аналізувати її основні частини, їх функціональне призначення, розвивати почуття симетрії та естетики щодо кольорового рішення конструкцій, закріплювати знання про довкілля, розвивати дрібну моторику, увагу, охайність, удосконалювати комунікативні навички дітей за умови роботи в парі чи в групі, підвищувати відповідальність в командній

роботі, виявляти і в подальшому забезпечувати розвиток здібностей вихованців, щодо конструкторської діяльності. Діти збирають з конструктору Lego Education WeDo і програмують за допомогою додатку в комп'ютері діючі моделі, а потім використовують їх в своїй життєдіяльності, реалізуюючи соціально-комунікативні, пізнавальні, мовленнєві завдання.

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами (ООП) в умовах загальноосвітнього закладу. Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей: **УСІ ДІТИ Є ЦІННИМИ Й АКТИВНИМИ ЧЛЕНАМИ СУСПІЛЬСТВА.**

Однією з актуальних проблем у наш час є тенденція до збільшення кількості дітей із особливими освітніми потребами

Діти з особливими освітніми потребами часто почуваються самотніми та не можуть легко знайти друзів у школі. Життя з аутизмом може серйозно вплинути на успішність дитини у навчанні та занурити її у стан відчаю. Застосуванню роботів, які мають у своєму складі дисплеї для виведення емоцій можуть бути успішно використані для підтримки терапії та навчання дітей з інтелектуальними освітніми труднощами, включаючи аутизм.

Робототехніка може бути потужним інструментом для розвитку дітей з (ООП), сприяючи їх соціальній адаптації, розвитку когнітивних навичок та підвищенню мотивації до навчання.

Як впливає навчання на заняттях з освітньої робототехніки на дітей з ООП:

- Розвиток когнітивних навичок:

Заняття з робототехніки включають елементи програмування, математики, фізики, логіки, механіки, що сприяє розвитку цих важливих навичок.

- Соціальна адаптація:

Робота в команді над створенням роботів сприяє соціальній взаємодії, навчає дітей спілкуватися, співпрацювати та вирішувати конфлікти.

- Мотивація до навчання:

Робототехніка може бути цікавим та захоплюючим видом діяльності, що підвищує мотивацію дітей з ООП до навчання та розширює їх кругозір.

- Розвиток дрібної моторики:

Складання та програмування роботів вимагає точних рухів, що сприяє розвитку дрібної моторики рук.

- Формування навичок рішення проблем:

Створення роботів часто передбачає вирішення складних завдань, що вчить дітей аналізувати ситуацію, планувати дії та знаходити рішення.

- Індивідуальний підхід:

Заняття з робототехніки можуть бути адаптовані до індивідуальних потреб кожної дитини з ООП, що дозволяє враховувати їхні сильні сторони та допомагати у подоланні труднощів.

Важливо враховувати:

- Спеціалізоване обладнання та програми:

Для ефективного використання робототехніки у корекційній роботі потрібні спеціальні набори для робототехніки, такі як LEGO, Makeblock, UARO або Fischertechnik, а також адаптовані програми навчання.

- Наявність досвідчених фахівців:

Важливо, щоб з дітьми працювали педагоги та асистенти, які мають досвід роботи з дітьми з ООП та знайомі з особливостями використання робототехніки у корекційній роботі.

- Створення комфортного середовища:

Важливо створити для дітей з ООП комфортне та безпечне середовище для навчання, де вони почуватимуться впевнено та зможуть розкрити свій потенціал.

Загалом, освітня робототехніка може стати потужним інструментом для розвитку дітей з ООП, допомагаючи їм інтегруватися в суспільство, розвивати необхідні навички та досягати успіху в навчанні.

Список використаних джерел

1. Robots For Children With Special Needs. The Knowledge Hub. URL: <https://knowledge-hub.com/2022/02/25/robots-for-children-with-special-needs/> .
2. Балик Н.Р. Формування інформаційних та соціальних компетентностей студентів з метою їх професійної підготовки у педагогічному університеті. *Науковий огляд*. 2016. №1(22). С. 14-21
3. Гончарова Н. О. Професійна компетентність вчителя у системі навчання STEM. *Наукові записки Малої академії наук України*. 2015. № 7. С. 141-147.
4. Морзе Н. В. Основи робототехніки: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2016. 184 с.

Ломинога Інна,
заступник директора з виховної роботи
КЗ «Золочівський ліцей №3» Золочівської селищної ради

ЦІННІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ОСНОВА ВПРОВАДЖЕННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

У трансформаційному контексті Нової української школи цінності перестають бути абстракцією – вони стають основою освітнього процесу. Сучасна освітня система долає не тільки традиційні виклики, а й нові соціальні, політичні та технологічні реалії. Побудова ціннісно-орієнтованого середовища в закладах загальної середньої освіти дозволяє сформувати ключові компетентності, що мають вирішальне значення для сучасного суспільства, а саме: громадянську та соціальну, культурну, навчання впродовж життя, а також розвивати такі вміння, як критичне та системне мислення, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми [1]. У такому середовищі цінності стають не форматною декларацією, а практичним інструментом, що допомагає кожному учаснику освітнього процесу усвідомити свою роль і зробити свій внесок у спільний розвиток.

Цінності – це спільний знаменник, що визначає поведінку та пріоритети кожного учасника освітнього процесу: від педагогів та адміністрації до учнів і батьків. У сучасних умовах, коли суспільство переживає численні виклики — від воєнних дій до швидкого розвитку цифрових технологій і зміни парадигм виховання — гармонізація особистих і освітніх цінностей набуває особливої важливості. Лише через усвідомлення власних переконань кожна сторона може сприяти формуванню стабільного та відкритого освітнього середовища, здатного адаптуватися до змін і відповідати викликам часу.

Дослідження проводиться у рамках регіонального інноваційного освітнього проєкту «Визначення системи ціннісних орієнтацій учасників освітнього процесу закладів загальної середньої освіти Харківського регіону» ініційованого Вченою радою КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» (2023-2026 роки), головна гіпотеза якого базується на припущенні, що

усвідомлення учасниками освітнього процесу власних ціннісних орієнтацій сприяє саморефлексії, партнерській взаємодії та ефективній реалізації завдань Нової української школи.

Предметом дослідження є вивчення проблеми ціннісних орієнтацій учасників освітнього процесу, які знаходяться в єдиному соціокультурному просторі, визначення ступеня узгодженості їх ціннісних орієнтацій, а також впливу на характер взаємодії під час освітнього процесу й атмосферу освітнього середовища закладу [2].

Отримані результати вказують на низку важливих аспектів у системі ціннісних орієнтацій учасників освітнього процесу. Серед основних висновків можна виділити наступне.

По-перше, виявлено розбіжності між декларованими та реальними ціннісними орієнтаціями: Аналіз даних свідчить про те, що заявлені цінності педагогів, учнів та батьків не завжди відповідають практичному досвіду та поведінці в освітньому процесі. Це створює певний розрив, який може служити початком для пошуку ефективних механізмів гармонізації.

По-друге, чітко помітно роль усвідомлення власних цінностей, що дозволяє формувати ключові компетентності. Розвиток емпатії, комунікативних навичок, відповідальності й здатності до конструктивного діалогу сприяє підтриманню здорової атмосфери в класах і колективах. Усвідомлення власної ролі в суспільстві стимулює інтеграцію у державотворчі процеси, посилює патріотичне самосприйняття і залученість до суспільних ініціатив. Рефлексія, постановка життєвих цілей і внутрішня мотивація стають запорукою особистісного зростання, що безпосередньо пов'язано з якісною освітою.

На підставі результатів дослідження пропонуємо практичні заходи для впровадження ціннісно-орієнтованого середовища в закладах загальної середньої освіти:

1. Впровадження ціннісних аудитів: регулярне проведення опитувань, фокус-груп та практик рефлексії дозволяє діагностувати та аналізувати сучасні ціннісні орієнтації учасників освітнього процесу. Це сприяє своєчасному

виявленню розбіжностей між декларованими та практичними поведінковими моделями.

2. Створення ціннісних профілів класів і колективів: розробка інструментів аналізу потенціалу дозволить виявити сильні та слабкі сторони кожного класу чи педагогічного колективу, що полегшить формування індивідуальних стратегій розвитку.

3. Організація тренінгів і педагогічних студій: проведення спеціалізованих тренінгів з розвитку етичної рефлексії та ціннісного мислення серед педагогів сприятиме підвищенню їх професійної майстерності, а також допоможе розвивати партнерські відносини.

4. Адаптація сучасних методів навчання: використання фасилітації, дебатів і проєктного навчання дає можливість опрацювання конфліктів цінностей у безпечному середовищі, що сприяє розвитку критичного мислення і здатності до конструктивного розв'язання проблем.

Ці практичні кроки спрямовані на інтеграцію ціннісних орієнтацій у щоденну практику освітнього процесу, забезпечуючи всебічну підтримку змін, які відповідають концепції Нової української школи [3]. Ціннісно-орієнтоване середовище виступає не лише умовою для досягнення високої якості освіти, але і є потужним рушієм освітнього поступу. Воно дозволяє не нав'язувати зовнішні норми, а створювати середовище, де всі учасники процесу спільно розвивають компетентності, свідомість і сильне відчуття приналежності до освітньої спільноти. Успіх реформи НУШ безпосередньо залежить від того, наскільки зміст освіти буде узгоджений із глибинними переконаннями та особистісними цінностями кожного учасника освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. «Про освіту» : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Регіональні інноваційні освітні проєкти КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» на 2025 рік. URL: http://edu-post-diploma.kharkov.ua/wp-content/uploads/2025/04/Regional_proekt_04.2025.pdf
3. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Концепція Нової української школи визначає необхідність глибокого оновлення змісту освіти, орієнтованого на досягнення нового освітнього результату – формування ключових компетентностей. Йдеться про здатність учнів не лише засвоювати знання, а й ефективно застосовувати їх у різноманітних навчальних і життєвих ситуаціях. Основною метою таких трансформацій є розвиток успішної, самостійної, мобільної та цілеспрямованої особистості, яка здатна до самореалізації й адаптації в умовах сучасного світу. Нова українська школа впроваджує компетентнісний підхід, що ґрунтується на розвитку м'яких навичок (soft skills) та спрямований на підготовку учнів до життя в демократичному суспільстві [1].

Формування громадянської компетентності є однією з ключових у Концепції Нової української школи. Сьогодні, в умовах війни, формування громадянської компетентності набуває особливої ваги. Виховання патріотизму, розуміння ролі громадянина у захисті держави, участь у громадянських ініціативах – усе це має стати основою навчання в НУШ. Війна продемонструвала, наскільки важливо формувати в учнів усвідомлення цінності свободи, прав людини, конституційного ладу. Джон Дж. Патрік виокремлює три компоненти громадянської компетентності: громадянські знання, навички та чесноти. Сюди належить і здатність брати участь у політичному житті, розуміти суспільні процеси, дотримуватись законів, поважати інших [3].

У межах шкільної освіти громадянську компетентність можна ефективно формувати як під час уроків, так і в позаурочний час. На уроках історії, правознавства та громадянської освіти учні здобувають фундаментальні знання про структуру державної влади, конституційні права і свободи, принципи демократії та роль громадянина в суспільстві. Окрім знаннєвої складової, важливим є розвиток практичних навичок, зокрема аналізу соціальних проблем,

критичного осмислення суспільних процесів, участі у громадському житті. Учні вчаться висловлювати власну позицію, брати участь у дискусіях, оцінювати вплив політичних рішень на повсякденне життя [2].

Громадянська компетентність формується не лише на уроках історії чи правознавства, а й у процесі вивчення природничих дисциплін – зокрема, біології та географії. Ці предмети допомагають учням усвідомити власну роль у збереженні довкілля, розуміти глобальні проблеми людства та формувати відповідальну життєву позицію.

Саме на уроках учні вчаться аналізувати інформацію, розпізнавати фейки, критично оцінювати різноманітні процеси, вести дискусії та відстоювати власну позицію та поважати погляди інших [3].

Особливу роль відіграє також мотиваційно-ціннісний компонент громадянської компетентності. Під час уроків формується почуття патріотизму, поваги до громадянських цінностей, толерантного ставлення до інших поглядів та культур, розвивається інтерес до внутрішньополітичних і міжнародних процесів. Через емоційне переживання історичних подій та усвідомлення сучасних викликів формується глибше розуміння особистої відповідальності за майбутнє суспільства.

Позашкільна діяльність є важливим простором для практичного застосування набутих знань. Шкільне самоврядування створює умови для реальної участі учнів у прийнятті рішень, навчання лідерства, відповідальності та здатності до співпраці. Демократичні вибори до учнівського парламенту, обговорення ініціатив, організація шкільних заходів — це моделі реального громадського життя, які допомагають учням краще розуміти механізми функціонування демократії.

Окрему роль у формуванні громадянської компетентності відіграє волонтерська діяльність. Участь у благодійних проєктах – це не просто добрі вчинки, а прояв активної громадянської позиції. Такі ініціативи формують емпатію, вміння працювати в команді, готовність брати на себе відповідальність.

Формування громадянської компетентності є важливим завданням сучасної школи. Реалізація громадянської компетентності в НУШ – це не лише формування окремих знань, а створення свідомого, активного громадянина. Поєднання освітнього процесу, самоврядування та волонтерської діяльності створює цілісну систему формування громадянської компетентності, яка стає надійним фундаментом для майбутнього демократичного суспільства.

Список використаних джерел

1. Громадянська компетентність як ключова: методичні рекомендації.
URL: <https://osvita.ua/school/method/88586/>
2. Паніна Л. А. Формування громадянської і соціальної компетентності здобувачів освіти як ключової компетентності Нової української школи. *Загальна педагогіка та історія педагогіки*. 2022. Вип. 52. Т. 2. С. 18-21.
3. Patrick J. J. Introduction to Education for Civic Competency. ERIC Digest, 2002. 120 с.

Ольга Михайлишин,
*вчитель біології ЗЗСО I – III ступенів імені
Івана Франка Івано-Франківської селищної ради*

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН – ЛАБОРАТОРІЙ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ТА ХІМІЇ

У сучасній школі цифрові технології відіграють значну роль. Онлайн-лабораторії є ефективним засобом для вивчення природничих наук, зокрема біології та хімії. Вони дозволяють учням експериментувати та досліджувати краще сприймати та засвоювати складний теоретичний матеріал.

Labster – це повністю обладнана віртуальна лабораторія для Android, яка дозволяє проводити експерименти з фізики, хімії та біології. Він був відзначений нагородою 2020 року за видатний внесок у якісну наукову освіту.

Віртуальні лабораторії Labster є інтерактивними та дозволяють взяти під контроль кожен аспект – від збору та облаштування апарату до виконання кожного етапу експерименту. Додаток зосереджено на візуальному моделюванні та захопливій анімації, щоб створити відчуття реалізму під час виконання завдань. Для роботи на платформі потрібна реєстрація. За інструкціями створюєте курс, додаєте лабораторії, доєднуєте учнів.

Колекція інтерактивних симуляцій від Американської асоціації вчителів хімії. Використовуючи дану платформу, учні зможуть досліджувати вплив різних факторів на швидкість реакції та рівновагу, моделювати утворення йонного та ковалентних зв'язків, досліджувати ізотопи та багато іншого.

IC2020Games – хімічні ігри та симуляції. Тут учні, зокрема, зможуть досліджувати реакції в розчинах електролітів, утворення різних типів хімічних зв'язків, тощо.

Phet.colorado – популярний додаток, що містить експерименти з фізики, біології та хімії.

Система Go-Lab – це безоплатна платформа для навчання в Інтернет-лабораторіях для предметів STEM, платформою може користуватися будь-який вчитель з будь-якої країни.

Go-Lab пропонує наступні засоби навчання: Інтернет-лабораторії, Додатки (Apps), Навчальні простори для запитів (ILS). Урок, створений на платформі можна інтегрувати в Google клас.

Інтеграція онлайн-лабораторій в освітній процес активізує пізнавальну діяльність учнів, розвиває критичне мислення. Це не лише відповідає вимогам НУШ, а й формує в учнів навички XXI століття, необхідні для подальшого успішного навчання та життя.

Список використаних джерел

1. Лабораторії Лабстер. URL: <https://www.labster.com/course-packages/intro-chemistry-100>
2. Лабораторії для уроків хімії. URL: <https://teachchemistry.org/classroom-resources/simulations>
3. IC2020Games. URL: <https://interactivechemistry.org/>
<https://interactivechemistry.org/Experiments-Prototypes/>
4. Phet.colorado. URL: <https://phet.colorado.edu/>
5. Ресурс GoLab. URL: <https://www.golabz.eu/>

ДОРОЖНЯ КАРТА СПІВПРАЦІ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ ТА ДНІПРОВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ № 6 ДНІПРОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ У ПРОФЕСІЙНОМУ САМОВИЗНАЧЕННІ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

(розроблена на підставі додатка до листа ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 04.12.2020 №22.1/10-2496 «Методичні рекомендації щодо проведення профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти»)

Мета психолого-педагогічного супроводу професійного самовизначення дітей з особливими освітніми потребами – формування компетентності у виборі професії, як системи базових характеристик потрібних для успішного планування, коригування та реалізації перспектив власного професійного розвитку.

Співпраця закладу загальної середньої освіти з інклюзивно-ресурсним центром для виконання завдань.

Активізація пізнавально-пошукової профорієнтаційної діяльності здобувачів освіти здійснюється через:

- просвітницькі заняття;
- профорієнтаційні проєкти;
- професіографічно-дослідницьку діяльність;
- професіографічні екскурсії;
- зустрічі з фахівцями різних професій;
- ярмарки професій і різні їх модифікації;
- використання активізуючих профорієнтаційних і ціннісно-смыслових опитувальників; навчальних фільмів, довідкової літератури, інформаційно-пошукових комп'ютерних систем.

Допомога здобувачам освіти в опановуванні способами самооцінювання власних індивідуально-психологічних особливостей, здібностей, інтересів, можливостей доцільно використовувати діагностичні методи:

- спостереження;

- аналіз продуктів діяльності;
- бесіди-інтерв'ю;
- опитувальники професійних інтересів, мотивації, професійних здібностей, особистісні опитувальники;
- тести для діагностики індивідуально-психологічних особливостей;
- експертна оцінка сформованості умінь та важливих якостей, необхідних для профорієнтаційної активності;
- проєктні техніки;
- професійні проби;
- використання різних ігрових і тренінгових ситуацій.

Формування у здобувачів освіти навичок діяльності, пов'язаних з опановуванням майбутньою професією можливе в процесі виконання профільних і професійних проб, профорієнтаційних проєктів, також участі у роботі профорієнтаційних тренінгів, профорієнтаційних ігор.

Для забезпечення підтримки й організації рефлексії профорієнтаційної діяльності у здобувачів освіти доцільно використовувати такі технології як:

- індивідуальний профорієнтаційний супровід (тьюторство, коучинг);
- професійне консультування;
- робота з «портфоліо»;
- кейс-метод.

Допомога здобувачам освіти у конкретному професійному виборі здійснюється у процесі професійного консультування та індивідуального профорієнтаційного супроводу здобувачів освіти.

Впровадження працівниками інклюзивно-ресурсного центру та закладу освіти сучасних технологій профорієнтаційної роботи та кар'єрного консультування.

Моніторинг індивідуальних особливостей і можливостей дітей з особливими освітніми потребами у виборі професії.

Метод професійної консультації:

Мета професійної консультації – допомогти здобувачеві освіти усвідомити особистісні властивості та індивідуальні особливості, інтереси, нахили, мотиви вибору професії, зрозуміти потреби та можливості ринку праці, дати обґрунтовану пораду щодо професійного вибору та вибору шляхів навчання і сфери діяльності, визначити шляхи досягнення оптимальної відповідності між особистістю та професією.

Професійна консультація має вирішувати такі завдання:

- розвиток в особистості відкритості майбутньому;
- можливість самостійного свідомого професійного вибору;
- здатність передбачати та прогнозувати своє буття у професійній сфері на основі постійної переоцінки цінностей, пошуку нових сенсів;
- налаштування на активні й конструктивні дії у швидкозмінних життєвих та професійних ситуаціях.

Етапи професійної консультації – попередня бесіда, психологічна діагностика здібностей і схильностей, корекція уявлень особи про себе і світ професій, вироблення плану професійного шляху і визначення професійного вибору, корекція професійних планів. Корекція виконується тільки у випадку необхідності, якщо є невідповідність якостей особистості вимогам професії, пояснюються помилки, разом з тим вирішуються проблеми кар'єрного розвитку. Надання інформації про зміст професійної праці, можливості отримання професії, шляхи працевлаштування; необхідної довідкової літератури.

Діагностика здобувачів освіти у процесі професійної орієнтації.

Мета профорієнтаційної діагностики: психологічний аналіз особистості здобувача освіти, зіставлення структури особистості з вимогами професій, подальший прогноз професійного розвитку і самореалізації особистості. Результатом психологічного дослідження є психологічний портрет (структурований опис комплексу взаємопов'язаних психічних властивостей, здібностей, стійких особливостей, інтересів, мотивів, потреб особистості).

Профорієнтаційні діагностичні методики:

- Опитувальник професійних схильностей Л. Йовайши (модифікація Г. Репзапкіної);
- Карта інтересів А. Голомштока;
- Методика ОДАСІ-2 (створена С. Карпіловською і Б. Федоришиним на основі модифікації анкети інтересів А. Голомштока й О. Мешковської);
- Методика СІН (за Б. Федоришиним);
- Методика «Квадрат інтересів» (за Є. Клімовим);
- Опитувальник професійної спрямованості Дж.Холланда;
- Опитувальник професійних переваг (адаптація тесту Дж. Холланда «Спрямований пошук»);
- Опитувальник Л. Лучко «Ваша майбутня професія»;
- Методика визначення професійних переваг (Б.Басса);
- Методика «Якорі кар'єри» (Е. Шейна);
- Методика «Ціннісні орієнтації» (М. Рокича);
- Методика дослідження емоційної спрямованості (Б. Додонова);
- Активізуюча профорієнтаційна методика «Будь готовий!» (М. Пряжніков);
- Опитувальник мотиваційних впливів на вибір професії (Д. Барбуто та Р. Сколком, переклад О. Сидоренко).

Виявлення індивідуальних нахилів та здібностей дітей з особливими освітніми потребами.

Мета: цілеспрямований розвиток і профорієнтація, сприяння активізації внутрішніх механізмів самодіяльності особистості, таких як самооцінка, самопізнання і самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Панок В. Г., Мельник О. В., Морін О. Л., Гуцан Л. А., Ткачук І. І.: моя майбутня професія: правила вибору: курс за вибором для учнів 9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів: курс за вибором для учнів 10 (11)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів (52 год.) : *збірник програм факультативних курсів, курсів за вибором та спецкурсів*. Київ: Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи. 128 с.

2. Інформаційна база професійного інструментарію фахівців психологічної служби у системі освіти України. URL : <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/informatsijna-baza-psycholohiv-ta-sotsialnyh-pedahohi/>

3. Професійне самовизначення старшокласників в умовах освітнього округу : Гуцан Л. А., Морін О. Л., Охріменко З. В., Пархоменко О. М., Гриценко Л. І., Ткачук І. І. Харків: Друкарня Мадрид. 2019. 120 с.

4. Психодіагностична робота. URL : <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/informatsijna-baza-psycholohiv-ta-sotsialnyh-pedahohi/navchalno-metodychni-materialy-dlya-psycholohiv/psychodiahnostychna-robota/>

5. Психологічний супровід та соціально-педагогічна робота. URL : <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/>

Мхитарян Ольга,
*к. пед. н., доцент кафедри теорії й методики мовно-літературної та
художньо-естетичної освіти Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СЛОВЕСНИКА КРІЗЬ ПРИЗМУ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Актуалізація інтеграційних процесів у міжпредметному просторі літературної освіти, зумовлена розбудовою Нової української школи, дає змогу розглядати театралізацію як повноцінну форму пізнання мистецтва слова, що не лише сприяє цілісному осмисленню естетичної цінності художньої літератури та розумінню основних закономірностей мистецтва, а й має провідну роль у формуванні загальної культури особистості. Водночас у складних обставинах воєнного та повоєнного життя країни цей напрям виявляється не лише засобом розвитку творчого потенціалу дитини, а й формою терапевтичного впливу на неї. Відтак нині театральна педагогіка стає відображенням нагальних проблем предметної методики, однією з яких є інтеграція в літературній освіті Нової української школи й механізми її ефективного запровадження.

Театральна педагогіка – частина педагогіки мистецтва, що в широкому значенні передбачає розвиток цілісного мислення учнів та застосування практик проживання змісту освіти в будь-яких предметних галузях через створення відкритого творчого освітнього середовища [6]. Як система освіти, організована за законами імпровізаційної гри та справжньої продуктивної дії, що відбувається в захопливих для учасників пропонованих обставинах, спільній колективній творчості вчителів та учнів, спрямованій на досягнення явищ навколишнього світу через їх проживання в образах та формування морально-етичних орієнтирів. У площині шкільної літературної освіти це означає потребу підвищення рівня предметно-методичної компетентності вчителя щодо реалізації інтегрованого навчання літератури на засадах театральної педагогіки в умовах здійснюваних освітніх реформ.

Дослідження театрального мистецтва у вимірах педагогіки спонукає до осмислення взаємозв'язків результативності професійної діяльності словесника з його педагогічною майстерністю, що, за влучним висловом сучасних дидактів, є своєрідною «мистецькою дією в театрі», яка відображає найвищий рівень професійної діяльності й творчої активності педагога [1; 7]. Це передбачає розвиток комплексу властивостей особистості вчителя, що забезпечує самоорганізацію високого рівня фахової роботи на рефлексивній основі та складається з таких компонентів, як: гуманістична спрямованість діяльності, професійна компетентність, педагогічні здібності й техніка.

В аспекті врахування специфіки літературної освіти в НУШ, уточненої в попередніх публікаціях [5], ключовим методологічним положенням плекання фахової майстерності словесника в ході театралізації читацької діяльності школярів вважаємо піднесення ідей такого навчання до рівня розроблення його технології та техніки, засадничими основами яких є актуалізовані О. Отичем принципи поліхудожності й інтеграції мистецького та професійно-педагогічного компонентів, системності мистецько-педагогічної діяльності та педагогічно-творчої спрямованості взаємодії [6, с. 13]. Адже саме таке літературно-театральне моделювання освітнього середовища забезпечує глибше осмислення прочитаного, адекватне ставлення до зображених автором подій, проголошених морально-естетичних цінностей, сприяє рефлексії й особистісному розвитку учнів, дає їм змогу відчувати естетичне задоволення від співпереживання персонажам, формуючи наскрізні вміння, ключові та читацькі компетентності щодо аналізу, синтезу й інтерпретації художнього твору.

Розглянемо особливості педагогічній взаємодії вчителя й учнів на прикладі використання під час літературних занять елементів плейбеку як різновиду інтерактивного театру імпровізації та комунікативної практики, спрямованої на побудову спільноти, єднання й долучення людей до колективного досвіду через естетичне ритуалізоване дійство. Застосування у шкільній освіті елементів цього різновиду театрального мистецтва, на думку фахівців (В. Абрамяна, М. Дергач, І. Кондратець, О. Крекотень, В. Савінова),

передусім визначається необхідністю пошуку інноваційних організаційних форм, методів, методик формування й розвитку у вихованців «м'яких» (soft skills) навичок та здійснення арттерапії й соціалізації. Крім того, таке навчання завдяки наскрізній роботі з дослідження акторської майстерності є дієвою основою в опануванні молодшими підлітками «живих» інструментів удосконалення власного мовлення, комунікативної гнучкості, психофізичної виразності. Водночас залучення педагогів у ході організації навчання до різних видів творчої діяльності уможливорює розвиток їх комунікативних, творчих здібностей, професійної пильності, педагогічної інтуїції, умінь володіти собою в будь-якій емоційній ситуації, активно впливати на інших, прогнозувати розвиток особистості, орієнтувати її на позитивні перетворення, креативність.

Грунтовні підвалини у використанні педагогічного потенціалу театрального мистецтва закладено в працях видатних вітчизняних педагогів (А. Макаренка, В. Сухомлинського), які вказували на театралізацію занять як важливий засіб усебічного розвитку дитини, зокрема художньо-естетичного виховання її особистості. Психолого-дидактичні основи оптимізації пізнавальної роботи учнів-читачів засобами плейбек-театру складають фундаментальні дослідження учених із питань педагогіки мистецтва (Л. Масол, О. Отич, О. Рудницька), театральної педагогіки (В. Абрамян, Д. Вагапова, Н. Вайнілович, Г. Олійник) та педагогічної майстерності (І. Зязюн, В. Кан-Калик, П. Кривонос), у яких визначено методологію використання театрального мистецтва в освітньому процесі, досліджено феномен артистизму педагогів, культуру й акторську майстерність спілкування, питання формування педагогічної техніки й технології, логіко-емоційної виразності читання, особливості уваги, психофізичної свободи, уяви, фантазії, дії спілкування й мовлення тощо.

Висвітлення питання функціонування плейбек-театру як нової ефективної форми ситуаційного навчання і взаємодії ще не має глибокого наукового осмислення, проте теоретико-методичні та практичні аспекти створення цього театру розігрування перформансів, розглянуті у працях театрознавців

(Є. Гротовськи, Д. Фокса, Р. Шехнера), психологів (М. Дергач, Д. Саласа, Є. Загряжської), педагогів (І. Кондратець, В. Концевої, О. Крекотень, В. Савінова) є важливими для ефективного використання елементів плейбеку під час навчання літератури.

Мета дослідження – визначення технологічних аспектів педагогічної майстерності словесника у процесі застосування плейбеку як театру відтворення під час навчання української літератури в Новій українській школі.

Педагогічний плейбек-театр, за І. Кондратець, є формою ситуатійного навчання та взаємодії, що дає змогу кожному присутньому розповісти історію з власного життя та побачити, як учасники відобразять її в імпровізованому творчому перфомансі (виставі). Спираючись на крилатий вислів Д. Фокса «Наша місія – забезпечити кожному можливість бути почутим», педагоги засобами плейбеку розбудовують естетичне освітнє середовище інтегрованого навчання, де відводять багато місця для щемливого співпереживання й співтворчості, коли особиста історія окремої дитини оживає так, що всі учасники дійства стають єдиним цілим.

Оскільки окрему цінність має власне історія, на думку спеціалістів, неабияке значення надається пошуку її «серця»: «Виявити сутність історії – це непросте завдання. Неможливо просто розв'язати його й констатувати рішення як розгадку головоломки. Неможливо звести її до якоїсь схеми як хімічну формулу. У чому б не була її суть, потрібно висловити особливості історії. Це ядро взаємопов'язаних смислів, невіддільних від самих подій історії, без яких історія не була б розказана» (Д. Салас). Ідеться про те, що розвиток у школярів емпатії, критичного мислення для розуміння художніх текстів через імпровізацію передбачає потребу інтегрування вчителем в освітній процес окремих інструментів формування акторської майстерності особистості. Скажімо, у площині літературної освіти можуть бути корисними рекомендовані викладачами театрального мистецтва провідні способи пошуку «серця» історії (робота з тілом, почуттями й розумом), техніки саморегуляції та ігри, рухливі вправи на взаємодію і «розігрів» («Заземлення – Дихання – Контакт», «Почути

співрозмовника», «Кола Правди», «Невидимий м'яч», «Тряска», «Асоціація з іменем», «Історія про предмет», «Соціометрія», «Коло настрою», «Спільне рахування», «Спільна пісня») [2].

У практиці шкільної та вищої освіти напрацьовано значущий для словесників досвід реалізації потужного потенціалу педагогічного плейбеку у процесі вивчення художнього твору. Так, у методичній роботі плейбек-театр пропонується втілювати в таких **форматах**, як-от: 1) *окремий методичний захід*, що проводиться для поліпшення психологічної атмосфери освітнього процесу, підвищення професійного рівня педагогів тощо; 2) *інтерактивна частина педради*, спрямована на розв'язання певної пріоритетної проблеми; 3) *плейбек-мініатюри* під час семінарів, фестивалів діяльнісної педагогіки, педагогічних бенефісів, методичних турнірів із метою презентації педагогічного досвіду; 4) *«святковий капусник»*, наприклад, до Дня вчителя або під час новорічно-різдвяних зустрічей тощо; 5) *плейбек-дійства*, що можуть розгортатися в різні способи.

Прокоментуємо й найбільш розповсюджені **плейбек-форми**.

«Рідка скульптура». Оповідач дає із зали стислу, емоційно насичену відповідь на запитання кондактора (ведучого). Актори виступають по черзі, показуючи лише почуття оповідача, і зупиняються, утворюючи своєрідну скульптуру.

«Трансформація». Використовується у випадку, коли в описі своїх переживань оповідачем на зміну одному почуттю приходить інше. Спочатку актори зображують у формі «рідкої скульптури» одне почуття, потім завмирають на кілька секунд, після чого демонструють інше.

«Фото». Кондактор переказує історію глядача в п'яти коротких реченнях. Після кожного з них актори швидко застигають в образах, які передають суть сказаного. Вони не розмовляють і використовують мінімум рухів.

«Хор, який говорить». Двоє акторів сидять на стільцях близько один до одного, а інші стоять позаду них. Кондактор запитує кількох глядачів про їхній

настрій та почуття. Актори одночасно передають усі ці почуття лише засобами міміки та голосу, без музичного акомпанементу.

«*П'ять елементів*». Актори в кількості п'яти осіб шикуються на сцені в ряд. Кожен із них грає всі історії, що пропонують глядачі, повністю використовуючи лише один виражальний засіб: рух (танок), пісню (голос), дії з реквізитом, музику, міміку чи мовлення.

«*Картина*». Актори під музику виходять і займають місця на сцені. Вони грають історію, залишаючись без переміщень кожен на своєму місці. Використовуються міміка, пантоміма, слова й звуки. Наприкінці гри всі одночасно завмирають. Музика супроводжує весь процес [3, с. 20–21].

Фахівці наполягають і на необхідності дотримання в ході навчальної взаємодії певних **правил** або **принципів** театралізованого дійства, пропонуючи формулювати їх учням / студентам у такому вигляді:

1. Індивідуальність не можна заперечувати: приймаються будь-які історії – сумні або веселі.

2. Плейбекери не шукають готових рішень, а відображають історії, що стають засобом діалогу, який не дає конкретних відповідей. Головне завдання акторів – не так відтворити події, зміну дійових осіб та настроїв, як передати те, про що людина не сказала і що залишилося між рядків.

3. Не варто обговорювати, пояснювати або критикувати інсценізоване: треба прийняти те, що відбулося. Важливі лише враження та емоції.

4. Слід відмовитися від режисури: актор і глядач – рівноправні учасники вистави.

5. Потрібно зберігати атмосферу плейбеку, де через творче програвання ситуацій виявляються нові ресурси і взаємозв'язки, а будь-яка історія, навіть якщо в ній не йдеться про яскраві або драматичні події, стає важливою та значущою [3; 4].

Забезпечення повноти досягнення художнього твору та створення ситуації успіху під час такого навчання значною мірою обумовлює й урахування

словесниками розробленого фахівцями *алгоритму* проведення педагогічного плейбеку:

2. Підготовлювальний етап.

Ознайомлення з основними аспектами теми, що опрацьовується.

Добір гравців, створення плейбек-груп.

Вправлення в розігруванні ситуацій (набуття досвіду).

Підготовка костюмованих атрибутів для гри.

2. Проведення заходу.

Презентація теми кондакторами (ведучими) груп.

Представлення команд, кожного учасника плейбек-групи, важливими вимогами до чого є: оригінальність, нешаблонність та лаконічність. Наприклад: пісня, акровірш, римована з іменем характеристика тощо.

Бліц-інтерв'ю з членами груп для ближчого знайомства глядачів із тими, хто розіграватиме ситуації; створення єдиного психолого-енергетичного ігрового простору.

3. Розігрування ситуацій.

Озвучити ситуацію може глядач або, за низького рівня активності, кондактор, витягнувши з лототрону «листівку» від педагога.

4. Підсумовування.

Рефлексивне коло:

Обмін інформаційними пам'ятками.

Спільна пісня.

Спільне фото на згадку [3, с. 22).

Цінними для словесників є й результати успішної адаптації ідеї плейбеку до проведення літературних занять В. Концевої, яка зі своїми учнями замість показу «історій із залу» інсценізує історії літературних героїв, враження від художнього твору або атмосферу прочитаного. Детально висвітлений В. Концевою авторський досвід під час вебінару «Інноваційні методи навчання на уроках літератури: використання елементів плейбек-театру» та розміщений на платформі освітнього проєкту «На урок» [4], дає змогу зробити узагальнення

щодо провідних чинників запровадження театралізації пізнавальної діяльності учнів-читачів засобами цієї форми ситуаційного навчання.

Продуктивне опрацювання школярами художнього твору на засадах театру психологічних імпровізацій потребує врахування вчителем не лише окреслених вище принципів і алгоритму театралізації їхнього навчання, а й основних **технік** плейбек-театру: *відображення, ритуалізації та імпровізації*. Це виявляється в дотриманні наступних театральних атрибутів: 1) практикуванні перед театральним дійством учнями-акторами «розігріву», тобто конкретних акторських вправ для розкріпачення тіла; 2) виокремлення в навчальному приміщенні умовної сцени; 3) визначенні двох постійних учасників – ведучого (кондактора) та музики; 4) створення у класі атмосфери естетичної взаємодії; 5) обрамлення перформансу ритуалом початку й завершення [4].

Із метою розвитку вмінь учнів взаємодіяти, намагатися відчувати героїв твору, поринати в атмосферу тексту, вдосконалення їх емоційного інтелекту, творчих здібностей, креативності та знайомства з сучасним перформативним мистецтвом використання елементів плейбек-театру під час літературних занять здійснюється на основі різних *рольових вправ та імпровізацій за прочитаними учнями текстами художніх творів*, серед яких В. Концева пропонує наступні три форми.

1. **Жива (рідка) скульптура.** Актори показують у цій формі атмосферу твору або враження від прочитаного. Один із учнів робить крок уперед і зображує образ твору, яким може бути як герой, так і неживий предмет – шинель, замок, дощ тощо. Це повинна бути коротка дія – одне речення, один повторюваний рух. Кожен наступний учень приєднується до композиції з рухами, що її доповнюють. Так утворюється «рідка скульптура», яка зображує різні тони й напівтони твору. Завершується мініатюра завмиранням акторів.

2. **Розповідь V.** Один актор переказує уривок з тексту, а решта зображує його розповідь. Це нагадує пантоміму. V – це спосіб розташування акторів. Один знаходиться в центрі, а решта – по обидва боки. Наприклад,

учень розповідає історію, що трапилася з дітьми від імені самої шоколадної фабрики (за твором Р. Дала «Чарлі і шоколадна фабрика»). Інші учасники «посилюють» розповідь рухами та звуками.

3. *Монологи.* Актори по черзі розповідають монолог літературного героя, тому оповідь ведеться від першої особи. Актору важливо зробити акцент не на його вчинках за текстом, а на почуттях. Так, можна впродовж трьох хвилин можна почути монологи героїв твору «Перевтілення» Ф. Кафки, унаслідок чого перед глядачами постане вся палітра їхніх думок [4].

Цілеспрямоване використання системи таких театральних вправ, що мають одночасно задіювати естетичну комунікацію, вербальні й невербальні засоби, інтеграцію учнівської імпровізації та ритуалізації, самопізнання і самовираження через індивідуальну творчість, передусім засвідчує розвивальну роль вивчення художнього слова, помноженого на потужну силу театального мистецтва, які в умілих руках учителя наразі є важливим чинником удосконалення якості літературної освіти. Разом із тим у складних воєнних обставинах плейбек-театр стає не лише засобом плекання творчого потенціалу дитини, а й виконує функцію соціально-психологічної реабілітації, оскільки завдяки вивільненню психологічної напруги підвищує рівень енергії, жаги до життя особистості, зміцнюючи здатність її психіки протистояти стресам та постійній тривозі.

Отже, основними технологічними аспектами педагогічної майстерності словесника під час упровадження елементів плейбек-театру як форми ситуаційного навчання літератури НУШ є: урахування ціннісного потенціалу плейбеку; дотримання принципів / правил плейбек-дійства; інтеграція в освітній процес інструментів розвитку акторської майстерності учнів; алгоритмізація підготовки та проведення театралізованого вивчення художнього твору; опора на апробовані техніки та засоби використання плейбеку в ході формування компетентного читача.

Перспективи подальших досліджень означеної проблеми вбачаємо у проєктуванні інтегрованих театралізованих освітніх ситуацій у межах

навчальної моделі літературного заняття для імплементації перформансів плейбек-театру в літературну освіту Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Абрамян В. Ц. Театральна педагогіка. Київ: Лібра, 1996. 224 с.
2. Вайнілович Н. Плейбек-театр і наративна традиція як засіб для зцілення. URL: <https://surl.li/mheibq>
3. Кондратець І. Педагогічний плейбек. *Дошкільне виховання*. 2017. № 2. С. 20-24.
4. Концева В. Інноваційні методи навчання на уроках літератури: використання елементів плейбек-театру. URL: <https://youtu.be/BnZG0ESvtqc>.
5. Мхитарян О. Д. Формування читацької компетентності учнів у реаліях Нової української школи. *Миколаїв : Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*. 2022. № 4 (95). С. 69–82.
6. Отич О. Педагогіка мистецтва: сутність та місце в системі наук про освіту. *Мистецтво та освіта*. 2008. № 2. С. 13 – 17.
7. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, П. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. Київ: СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.

Назаренко Софія,
Заступник директора з виховної роботи
Комунальний заклад
«Богодухівська спеціальна школа»
Харківської обласної ради

МЕТОДИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Побудова свідомого громадянського, демократичного, гуманного та правового суспільства, орієнтованого на високі національні й загальнолюдські цінності, набуває актуальності в стратегії сучасної української освіти, яку регламентує концепція «Нова українська школа». З огляду на це стає актуальним формування системи національно-патріотичного виховання. Мета національно-патріотичного виховання у формуванні у дітей та молоді свідомих громадянських якостей, глибокого розуміння належності до українського народу, внутрішньої потреби реалізовувати власний потенціал, виявляти патріотизм та ін. [2].

У цьому контексті заклад освіти виконує роль основи, на якій будується вся система національно-патріотичного виховання дітей та молоді з порушеннями інтелектуального розвитку. Це, насамперед, формування любові до рідного краю, духовності, історичної пам'яті, національного характеру. Все, що закладається учням з інтелектуальними порушеннями під час освітнього процесу, визначає надалі успіх процесу формування особистості в цілому, її світогляду, сприяє інтеграції у соціум.

Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчує, що процес національно-патріотичного виховання підрастаючого покоління широко і різнобічно обґрунтований в теорії та практиці. Зокрема, у вітчизняній педагогіці вперше до теми патріотичного виховання звернувся В. Сухомлинський. Відповідно до цього педагогічні ідеї педагога стали орієнтиром для створення ефективних технологій виховання почуттів громадянськості й на сучасному етапі розвитку освітнього простору. У педагогічній спадщині А. Макаренка, Г. Ващенко, К. Ушинського, С. Русової

визначено основний зміст патріотичного виховання, його національну специфіку. У дослідженнях Н. Бібік, І. Зязюна, В. Кременя розроблено дослідження В. Іової, Т. Люріної, які стверджують, що сьогодні виховний процес має переходити на становлення в особистості механізму саморегуляції на основі віри та почуття обов'язку. Зазначена діяльність потребує від педагогів нового підходу до технології реалізації концепції педагогічні основи національно-патріотичного виховання дітей та молоді. У роботах Л. Бойко, І. Бондаренко, М. Боришевського, Л. Крицької та Н. Чернухи та інших висвітлено напрями розвитку громадянських цінностей індивідів.

Зміст національно-патріотичного виховання, зокрема формування громадянської активності учнів у закладах освіти, за Л. Мельничук, містить взаємопов'язану діяльність педагогів та учнів. Це діяльність, яка спрямована на засвоєння системи знань щодо формування і розвитку громадянських почуттів і відповідних рис поведінки. До цих рис включаємо: любов до рідної землі, відданість їй, примноження традицій свого народу, дбайливе ставлення до історичних пам'яток, активну діяльність на благо держави, прагнення до зміцнення честі та гідності своєї країни, готовність захищати Україну, мужність та інше.

Аналіз педагогічного досвіду Б. Бричка, Н. Волкової, М. Євтуха, Н. Мойсеюк, М. Скрипника, М. Ярмаченка дає підстави стверджувати, що єдиної класифікації методів виховання не існує через різноманітні підходи до їхнього розгляду, тлумачення та характеристики. Методи усвідомлення громадянських цінностей суспільства є найдієвішими. Загальною особливістю цих методів є вербальність, оскільки їх джерелом є слово.

За допомогою змістовного й емоційно забарвленого роз'яснення педагога учні усвідомлюють сутність громадянських цінностей, осмислюють їх, виявляють емоційно-ціннісні ставлення, як результат, виникають патріотичні переконання, формується громадянська позиція особистості. До цієї групи методів належать: бесіда, розповідь, диспут, переконання, навіювання, приклад та інше. Цілеспрямований комунікативний вплив педагога на формування

патріотичної позиції учнів із порушеннями інтелектуального розвитку здійснюється шляхом використання зазначених методів, переважно їх називають соціально-психологічними [3, с. 84].

У формуванні позитивного досвіду громадянської поведінки особистості, її переконань, ставлень до навколишньої дійсності вирішальну роль відіграє діяльність. У зв'язку з цим важливим у національно-патріотичному вихованні школярів є використання методів організації діяльності та формування досвіду громадянської поведінки. У психолого-педагогічних дослідженнях (Н. Волкова, Т. Григорчук, В. Іова, Л. Красномоєць Н. Мойсеюк) виокремлені методи, як тренування, привчання, прогнозування, ситуації вільного вибору, які базуються на практичній діяльності дітей та молоді.

Заслугує на увагу група методів стимулювання діяльності та поведінки (Н. Волкова, Н. Мойсеюк). Зазначені методи мають за мету регулювання, коригування і стимулювання діяльності та поведінки здобувачів освіти. Найефективнішими серед них є гра, змагання, заохочення та покарання.

Актуальним є також формування вільного громадянина, свідомого патріота, творчого, активного, здатного вирішувати завдання, які забезпечать розвиток національної думки. За умов особистісно-орієнтованого підходу до виховання, особистість учня визначається відповідним рівнем вихованості, навчальної компетентності, комунікативними та духовними вміннями, цінностями, активною соціальною позицією. На думку науковців, зазначений підхід в організації виховної діяльності потребує від учителя введення інноваційних технологій, однією з яких є моделювання інтерактивних форм та методів національно-патріотичного виховання [1, с. 11–12].

Інтерактивні методи, як правило, припускають моделювання реальних життєвих ситуацій, пропонують спільне розв'язання проблем, рольові ігри. Означені методи якнайбільше сприяють формуванню навичок і умінь, виробленню цінностей, створюють атмосферу взаємодії. До них належать імітаційні, пізнавальні, мотиваційні, регулятивні та інші методи [4, с. 56].

Однак, класифікація названих методів є досить умовною, оскільки жоден з них не є універсальним. Адже оптимальність виховного процесу досягається через комплексне і системне застосування всіх означених методів, які можуть частково переплітатися і взаємодоповнюватися. Відповідно до цього, провідне місце у виховному процесі посідає використання таких форм виховання патріотичності підростаючого покоління, що передбачають добровільний вибір особистістю поведінки, сформована у результаті взаємодії поведінки має відповідати наступним важливим категоріям, як: обов'язок, ініціативність, дисциплінованість, вимогливість, принциповість, самостійність, активність.

Серед форм роботи з національно-патріотичного виховання дітей та молоді з порушеннями інтелектуального розвитку в освітній діяльності слід виділити такі: відкриті та інтегровані уроки, відеолекторії на громадянську тематику, різні форми роботи з книгою, ігри, розгадування кросвордів, пісенні конкурси, вікторини, розваги та ін.

За поглядами Л. Мельничук, крім традиційних занять, значним виховним потенціалом у національно-патріотичному вихованні школярів володіють і нестандартні уроки. Їх специфіка полягає в такому структуруванні змісту і форми, яке викликає інтерес в учнів, сприяє їхньому оптимальному розвитку і вихованню. Порівняно зі звичайним заняттям, нестандартний урок максимально стимулює творчу активність та ініціативу школярів з особливими освітніми потребами, їхню пізнавальну самостійність та ін. У цьому контексті запропоновано наступну класифікацію нестандартних уроків: уроки-змагання (вікторини, конкурси, уроки-аукціони); уроки громадянського огляду знань (уроки-круглі столи, консультації, уроки взаємного навчання); уроки комунікативної спрямованості (уроки-диспути, конференції); театралізовані уроки (виконання ролей за сценарієм, імітація певної діяльності); уроки подорожі та ін. [3, с. 86].

Заклади освіти презентують широкі можливості щодо національно-патріотичного виховання підростаючого покоління. Цю проблему покликана вирішувати як система навчальних предметів, так і позакласна робота. Як

засвідчують результати багатьох досліджень, у позакласній роботі ефективними формами організації національно-патріотичного виховання учнів є різні види. Зокрема виховні години, історичне віконце, традиційні та родинні свята, словникова скринька, фольклорний віночок, бабусина казка, козацькі забави, вікторини, конкурси національних страв, пісні, танцю, одягу; конкурси малюнків, виробів із природного матеріалу, навчально-пізнавальні екскурсії та інше.

Таким чином, кожна із зазначених форм національно-патріотичного виховання має свої особливості як за змістом, так і за технологією. Водночас їх об'єднує спільна мета – виховання громадянських, національно-патріотичних та гуманістичних рис характеру. Особливого навантаження має формування колективізму, практичних організаторських навичок та умінь, активної життєвої позиції. Національно-патріотичне виховання школярів – це інтегративний педагогічний процес, спрямований на засвоєння учнями системи громадянських знань, формування комплексу громадянських якостей, глибокого розуміння належності до українського народу, до своєї рідної землі, створення умов для розвитку особистості та творчої самореалізації кожної дитини.

Список використаних джерел

1. Іова В. Ю., Люріна Т. І. Формування громадянської культури особистості: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: Абетка. 2003. 172 с.
2. Концепція Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Мельничук Л. Зміст, форми та методи формування громадянської позиції молодших школярів. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. 2013. Вип. 1. С. 82–89.
4. Момотюк Л. Б. Уроки громадянськості як одна з форм громадянського виховання молодших школярів. *Особистісно орієнтовані педагогічні технології у початковій школі : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Тернопіль, 2006. С. 56–59.

МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ШАХБОКСУ, ЯК ПЕРСПЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДО ОСВІТНЬОЇ МОДЕЛІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ

Шахбокс це унікальний гібридний вид спорту, який поєднує інтелектуальні труднощі шахів з фізичною інтенсивністю боксу. Він вимагає стратегічного мислення та фізичної майстерності. Правила шахбоксу розроблені для створення балансу між психічними та фізичними аспектами гри. Типова партія з шахбоксу складається з кількох раундів, що чергуються по черзі шахами та боксом. Матч зазвичай починається шаховою партією з контролем часу до 5 хвилин, після якого йде двоххвилинний боксерський раунд. Матч продовжується до завершення всіх раундів або доки один із гравців не отримає мат чи перемогу нокаутом.

Народження шахбоксу, як спортивної дисципліни пов'язане з ім'ям голландського художника Іпе Рубінга (1974 - 2020). У 2003 році в Амстердамі він організував перший в історії матч з шахбоксу з формулою бою 11 раундів, де у парних турах боксували, а у непарних грали в шахи.

У першому бою Рубінг боксував проти свого земляка, виграв і став першим чемпіоном світу з шахбоксу. [1]

В Україні цей вид спорту став популяризуватись останні 8 років, відколи була створена ГО Федерація шахбоксу України і були проведені перші офіційні матчі на турнірах у Чернівцях [6] та Львові [5].

Організація та методи дослідження: пошук іноземних джерел та ресурсів, аналіз наукових статей та літератури та метод спостереження.

Результати дослідження та їх обговорення. Авторами була проаналізована література та представлені результати.

Попри те, що слово «шах» стоїть першим у назві спорту, бокс грає ключову роль, як фізичний компонент.

Нижче наведено список позитивних ефектів на фізичне виховання спортсменів:

1. Шахбокс покращує баланс, координацію та спритність завдяки тренуванням ніг та рухам, які потрібні як під час боксу, так і під час шахів – дрібна моторика між турами із застосуванням грубої сили.

2. Підвищує силу та витривалість, особливо справедливо це для верхніх м'язів частини тіла, які активно використовуються під час раунду боксу.

3. Покращує здоров'я кровоносної системи завдяки високоінтенсивним навантаженням.

4. Знімає напругу та стрес завдяки викиду ендорфіну під час та після тренувань.

5. Допомогає зберігати здорову вагу тіла, тому що шахбокс поєднує в собі аеробні та анаеробні вправи.

6. Покращує рефлекси, час реакції та зорово-моторну координацію у зв'язку зі швидким темпом цього виду спорту. [3]

Однак важливо уточнити, що фізичні переваги шахбоксу можуть сильно змінюватись залежно від інтенсивності та тривалості тренувань та раундів, так само як і від фізичної підготовки студентів.

Очевидно, що при вступі до університету студенти вже мають певний набір навичок у цих видах спорту. Цілком можливо, що на шахбокс захочуть піти досвідчені боксери або досвідчені шахісти. Якщо ставити таких студентів в одну групу, неминуче будуть травми та нерівні поєдинки. Саме тому важливо розділити студентів з різним рівнем підготовки у спеціальні групи підготовки спортивної майстерності.

Розібравши переваги та недоліки шахбоксу, можемо перейти до головного – способів реалізації тренувань та впровадження в освіту.

Сенс шахбоксу саме в одночасному і фізичному, і розумовому навантаженні, тому розділяти бокс та шахи не можна. Можна і потрібно якомога багатогранніше розглядати цей вид спорту.

Також існує низка спеціальностей, що вимагають відмінної фізичної підготовки та прояву різних фізичних якостей та здібностей. Таким чином, у випускників університетів мають бути сформовані такі професійно-важливі якості: моральність, високий інтелект, пунктуальність, справедливість, комунікативність, стресостійкість, уміння аналізувати, сила волі, концентрація уваги, відмінна фізична підготовка та інші. [7]

Проведене дослідження дозволило розглянути можливість застосування в освітньому процесі шахбоксу, як нового виду спорту. Шахбокс стає з кожним роком популярнішим і так само окремо популяризує бокс і шахи. В Україні його необхідно зареєструвати, як офіційний вид спорту, розвивати та популяризувати, і надалі включати у фізкультурну освіту. Реалізовувати високу підготовку не тільки спортивного потенціалу країни, але також підготовку фахових тренерів та суддів.

Список використаних джерел

1. П'ять найнезвичайніших видів спорту з усього світу. URL: <https://www.espn.com/espn/eticket/story?page=chessboxing&redirected=true>
2. Від дошки до рингу: Моя захоплива подорож у шахбоксингу триває. URL: <https://www.chess.com/blog/ThePawnSlayer/from-board-to-ring-my-thrilling-journey-in-chessboxing-continues>
3. Правила аматорського шахбоксу Chessboxing Amateur (CBA). URL: <https://prostoinfo.com/sport-news/shahboks.html>
4. Information about Chess Boxing. URL: <https://dokument.pub/fide-master-tihomir-dovramadjiev-phd-academic-chess-information-about-chess-boxing-flipbook-pdf.html>
5. The First European Chess Boxing Champion FIDE Master Tihomir Dovramadjiev Bulgaria. URL: <https://www.calameo.com/books/0064022519f2bf88c7615>
6. У Львові вперше в Україні провели турнір із шахбоксу. URL: <https://suspilne.media/lviv/148981-u-lvovi-vperse-v-ukraini-proveli-turnir-iz-sahboksu/>
7. На Буковині провели унікальний поєдинок з шахбоксу. URL: <https://promin.cv.ua/2016/05/21/na-bukovyni-provely-unikalnyi-poiedynok-z-shahboksu.html>
8. Чемпіонат світу з шахового боксу. URL: <https://en.chessbase.com/post/you-thought-we-were-making-it-up->

Ребрина Андрій,
*доктор філософії, доцент Київського національного університету
будівництва і архітектури,
директор Державної установи «Агенція масового спорту України»,*

ПРОСТІР ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ: РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТУ «АКТИВНІ ПАРКИ – НАЦІЯ ЗАГАРТОВАНИХ»

Пріоритетом державної політики України у сфері освіти й охорони здоров'я є формування фізично загартованої, стійкої та соціально активної особистості. Досягненню цієї мети слугують стратегічні ініціативи держави, зокрема загальнонаціональна програма «Здорова Україна», що визначає ключові орієнтири розвитку спортивно-оздоровчої діяльності, спрямованої на підвищення рівня фізичної активності громадян, формування культури здорового способу життя та консолідацію суспільства на основі цінностей єдності й відповідальності [4].

Наукові дослідження (А. Даниленко, О. Докукіна, Г. Дудаш, К. Журба, Г. Коломоець та інші) підтверджують, що участь у колективних формах фізичної активності сприяє розвитку соціального капіталу, підвищує рівень довіри в громаді та є важливим чинником військово-патріотичного виховання й формування спільної громадянської відповідальності [1; 3; 5].

Соціальний проєкт «Активні парки – Нація загартованих» як складова реалізації програми «Здорова Україна» є інноваційною моделлю організації фізкультурно-оздоровчих практик у відкритому просторі. «Нація загартованих» – це регулярний захід, який має на меті розвиток мілітарних напрямів серед цивільного населення та об'єднання молоді і підлітків в згуртовану спільноту, цінності якої є національно-патріотичне виховання, враховуючи реальне сьогодення повномасштабної війни. Мета проєкту реалізується через ряд завдань: популяризація фізичної культури та сучасних видів спорту серед усіх вікових груп і верств населення; залучення провідних спортсменів, тренерів та інших фахівців сфери фізичної культури і спорту для проведення різних видів рухової активності; забезпечення різноманітності, високої якості та доступності занять фізичною культурою та масовим спортом для громадян [2].

Проект «Активні парки – Нація загартованих» передбачає цілісну систему занять, що поєднують спортивно-оздоровчі, прикладні та безпекові практики. Кожен із напрямів спрямований не лише на фізичний розвиток, а й на формування життєво необхідних навичок, готовності діяти в екстремальних умовах, відповідальності за безпеку себе та інших. Вони гармонійно інтегрують елементи громадянського і патріотичного виховання, сприяючи вихованню стійкої, активної та згуртованої молоді.

Напрямок «Тактична медицина» орієнтований на засвоєння базових навичок надання домедичної допомоги у надзвичайних ситуаціях та в умовах бойових дій. Учасники вчаться правильно оцінювати стан потерпілого, зупиняти кровотечу, накладати турнікети, евакуювати поранених, застосовувати відповідні алгоритми дій. Практичні заняття допомагають розвивати впевненість у власних діях та готовність діяти в екстремальних умовах, що є важливою складовою національної безпеки та громадянської стійкості.

Напрямок «Оператор БПЛА» відкриває можливості для розвитку сучасних цифрових і технічних компетентностей. Молодь засвоює принципи безпечного керування БПЛА, навички орієнтування та фіксації даних, що може бути застосовано як у сфері безпеки й оборони, так і для цивільних завдань (моніторингу довкілля, пошуково-рятувальних операцій, картографії тощо).

Напрямок «Тактико-спеціальна і вогнева підготовка» передбачає опанування основ індивідуальних і групових дій в умовах небезпеки, володіння зброєю на рівні базових навичок, дотримання правил безпеки при її використанні. Акцент робиться не лише на стрілецькій практиці, а й на формуванні відповідальності, дисципліни, здатності діяти злагоджено в команді, що підвищує рівень оборонної свідомості учнівської молоді й сприяє розвитку ключових компетентностей національної безпеки.

Напрямок «Мінно-вибухова безпека» передбачає ознайомлення з правилами поведінки в умовах мінної небезпеки, ідентифікації підозрілих предметів, поведінки у ризикованих ситуаціях. Велика увага приділяється практичним

алгоритмам дій: як і куди повідомити про знахідку, убезпечити себе та оточення тощо. Цей напрям формує у молоді інформаційну та поведінкову стійкість у надзвичайних ситуаціях, актуальних для сучасних викликів.

Напрямок «Фізична підготовка, самозахист і рукопашний бій» включає розвиток загальної фізичної витривалості, сили, швидкості, гнучкості, а також засвоєння прийомів самозахисту і рукопашного бою. Він спрямований на формування впевненості у власних можливостях, уміння захистити себе та інших у разі загрози. Крім того, фізична підготовка є основою для всіх інших напрямів, оскільки забезпечує необхідний рівень витривалості й загартованості.

Напрямок «Спортивне орієнтування і топографія» допомагає опановувати навички користування картою, компасом, GPS-навігаторами, орієнтування на місцевості за природними ознаками, сприяє розвитку просторового мислення, вмінню приймати рішення у стресових умовах та працювати в команді. Спортивне орієнтування поєднує елементи спорту, туризму та прикладної військової підготовки, що робить його універсальним інструментом формування життєво необхідних навичок.

Напрямок «Бушкрафт» (уміння виживати в дикій природі) формує практичні навички щодо виживання в природному середовищі: розпалювання вогню без сірників, облаштування укриття, добування води й їжі, орієнтування за допомогою природних орієнтирів. Такі знання й уміння виховують самостійність, винахідливість, стресостійкість і повагу до довкілля. Бушкрафт є дієвим засобом для зміцнення внутрішньої дисципліни та психологічної витривалості.

Таким чином, представлені напрями проєкту забезпечують молодь практичними знаннями й навичками, сприяють формуванню волевих якостей, витривалості та громадянської відповідальності. Вони інтегрують фізичну активність із безпековими та патріотичними завданнями, створюючи умови для виховання загартованих особистостей, підготовлених і здатних діяти згуртовано в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. Даниленко А. В. До питання про формування у підлітків мотивації до здорового способу життя. Соціальна робота в громаді: сучасні виклики та перспективи розвитку: матеріали конференції (24 березня 2023, Дніпро). Дніпро: ДНУ імені Олеся Гончара, 2023. 288 с.
2. Державна установа «Агенція масового спорту України». Нація загартованих. URL: <https://sportforall.gov.ua/proieky/natsiia-zahartovanyh/>
3. Дудаш Г., Брич В. Фактори, що впливають на формування культури здоров'я підлітків. Україна. Здоров'я нації. 2023. № 3. С. 47–52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2077-6594/2023.3/07>.
4. Про затвердження Положення про соціальний проєкт «Активні парки – локації здорової України»: постанова Кабінету Міністрів України від 07 квіт. 2021 р. № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2021-p#Text>.
5. Смысловиттєві цінності сучасних підлітків в умовах євроінтеграційного поступу України: монографія / [Журба К. О. (ред.), Бех І. Д., Докукіна О. М., Федоренко С. В., Шкільна І. М.]. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2022. 155 с.

Ребрина Марина,
аспірантка 3 курсу,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Науковий керівник:
Голіяд Ірина,
кандидат педагогічних наук, доцент, старший дослідник,
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»

РОЗРОБКА МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ У КЛАСТЕРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Розробка ефективної методики підготовки здобувачів освіти для професійної діяльності вчителя технологій є актуальним завданням сучасної педагогіки. Зростаючі вимоги до якості освіти та інтеграція освітнього процесу з науковою і виробничою сферами зумовлюють необхідність впровадження нових підходів у професійну підготовку педагогів. Кластерне середовище, яке об'єднує освітні, наукові та виробничі структури, створює унікальні умови для формування професійних компетентностей майбутніх учителів технологій [1; 3-4; 6]. Особливо важливо враховувати наукову складову кластеру, яка забезпечує розвиток дослідницьких навичок, критичного мислення та інноваційного підходу в підготовці фахівців. Важливо розробити методику, що враховує специфіку кластерної моделі, сприяє розвитку практичних навичок і стимулює інтеграцію теоретичних знань з виробничим досвідом. Це дозволить підвищити рівень готовності здобувачів освіти до ефективної педагогічної діяльності в умовах сучасного освітнього простору.

У нашому дослідженні представлено методику підготовки здобувачів освіти для професійної діяльності вчителя технологій, розроблену з урахуванням особливостей освітньо-наукового кластеру, що інтегрує освітній, науковий і виробничий компоненти. Такий підхід забезпечує цілісне формування професійних компетентностей, необхідних для ефективної педагогічної діяльності у сфері технологічної освіти.

Методика передбачає три основні компоненти. Перший – освітній, який включає вивчення фундаментальних педагогічних дисциплін, методик

викладання технологій, психології навчання та розвитку особистості здобувачів. Цей компонент спрямований на формування теоретичної бази, що є основою для подальшої професійної діяльності.

Другий – науковий компонент, який акцентує увагу на розвитку дослідницьких навичок, критичного мислення та інноваційного підходу до навчання. Здобувачі залучаються до науково-дослідної роботи, участі в конференціях, семінарах, розробці й реалізації науково-практичних проєктів у рамках кластеру. Це формує їхню здатність аналізувати професійні проблеми, шукати нестандартні рішення та застосовувати наукові знання у педагогічній практиці.

Третій – виробничий компонент, що забезпечує практичне засвоєння професійних умінь через проходження виробничої практики на сучасних підприємствах, участь у вирішенні реальних технологічних завдань і стажування під керівництвом менторів з виробничої сфери. Такий досвід дозволяє здобувачам глибше розуміти специфіку професії, адаптуватися до умов праці та підвищувати свою професійну готовність.

Організація освітнього процесу базується на дуальній формі освіти, що передбачає чергування аудиторної теоретичної підготовки і практичної діяльності в межах кластеру. Застосовується проєктно-орієнтований підхід, який передбачає розробку міждисциплінарних проєктів, що охоплюють освітні, наукові та виробничі аспекти [5]. Цей підхід стимулює розвиток креативності, командної роботи та відповідальності у здобувачів.

Фасилітація і наставництво є ключовими організаційними елементами, що забезпечують підтримку здобувачів у процесі навчання та професійного становлення [2]. Наукові керівники і виробничі ментори координують роботу студентів, надають рекомендації та допомагають інтегрувати отримані знання і навички в реальні умови професійної діяльності.

Особливу увагу приділено впровадженню цифрових технологій, які виступають інструментом організації дистанційної взаємодії, підвищення ефективності освітнього процесу і розширення можливостей для професійного

розвитку. Використовуються електронні платформи, віртуальні лабораторії, симулятори та інші сучасні засоби, що сприяють моделюванню виробничих ситуацій та реалізації інноваційних підходів у підготовці вчителів технологій.

Система оцінювання передбачає комплексний підхід, що включає моніторинг рівня теоретичних знань, практичних умінь, участі у наукових дослідженнях і результатів проєктної діяльності. Регулярний зворотний зв'язок і індивідуальна корекція освітнього маршруту дозволяють враховувати особливості кожного здобувача та сприяти максимальному розвитку його потенціалу.

Запропонована методика забезпечує формування конкурентоспроможних і компетентних майбутніх учителів технологій, які здатні ефективно працювати в сучасних умовах інтегрованого кластерного освітнього простору, впроваджувати інновації та сприяти сталому розвитку технологічної освіти.

Список використаних джерел:

1. Голіяд І., Тропіна М. Трансформація освіти: інноваційно-освітній кластер як каталізатор розвитку висококваліфікованих фахівців технологічного профілю / розділ монографії: *Багаторівнева система підготовки педагогів профільного і професійного навчання в умовах освітньо-науково-виробничого кластера* / за ред. Л. В. Сліпчишин. [Електронне видання]. К.: УДУ імені Михайла Драгоманова. 2025. С. 8-45.
2. Беляєва Н., Голіяд Р., Ребрина М., Сушко І. Фасилітація у підготовці майбутніх учителів в умовах освітньо-науково-виробничого кластеру. *Молодь і ринок: щомісячний науково-педагогічний журнал*. 2025. 2 (234). с. 107-112.
3. Голіяд І. С., Ребрина М. В. Психолого-педагогічна підтримка майбутніх учителів технологій в освітньо-науково-виробничому кластері. *Проблеми освіти: зб. наук. праць. Електронне видання ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»*. К., 2024. Вип.2 (101). С.128-146.
4. Могилат А. В., Голіяд І. С. Компоненти інформаційно-графічної компетентності майбутніх учителів технологій. *Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії* : зб. матеріалів VI Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 12 листопада 2024 р. / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. Київ: Національний центр «Мала академія наук України». 2024. С. 448–452.
5. Ребрина М. В., Голіяд І. С. Синергія теоретичної освіти та практичної діяльності з підготовки майбутніх учителів технологій в освітньо-науково-виробничому кластері. *Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії* : зб. матеріалів VI Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 12 листопада 2024 р. / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. Київ: Національний центр «Мала академія наук України». 2024. С. 456–458.

6. Сліпчишин Л., Голіяд І., Якимович Т., Дубовик О., Тропіна М. Повоєнна модернізація освіти: цифрове освітнє середовище як ключовий елемент інноваційно-освітнього кластеру. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2024. (2(12)). С. 56–67. URL: [https://doi.org/10.31499/2706-6258.2\(12\).2024.315010](https://doi.org/10.31499/2706-6258.2(12).2024.315010)

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАКЛАДУ ПТО

У наш час, коли глобальна екологічна криза є однією із найбільших загроз, а її ліквідація - найважливішим завданням для людства, в усьому світі велика увага приділяється проблемі екологічної освіти [2].

Швидкі темпи розвитку промисловості, урбанізація, зміна клімату та виснаження природних ресурсів ставлять перед людством нові виклики. Тому, охорона довкілля набула глобального значення. У цьому контексті формування екологічної свідомості та екологічної грамотності є однією з головних місій сучасної освіти. Вона передбачає людини на навколишнє середовище, а також навички аналізу екологічних ситуацій та пошуку шляхів їх вирішення.

Сучасні масштаби екологічних змін створюють реальну загрозу для життя людей, що робить актуальною проблему зміни ставлення людства до природи. Цій меті слугує екологічне виховання, що передбачає систематичну педагогічну діяльність, спрямовану на розвиток в учнів і студентів екологічної культури. Тому першочерговим завданням учителів та науково-педагогічних працівників є формування екологічних знань в учнів та студентів, виховання любові до природи, прагнення берегти, примножувати її, виховувати культуру природокористування [3].

Екологічне виховання - це не лише процес цілеспрямованого впливу суспільства на учня та його позицію стосовно природного середовища, а й простір міжособистісних стосунків, в яких формується цілісна культура особистості та її невід'ємна екологічна складова. Водночас, це також і особистісна діяльність, що виявляється у сприйманні учнем культури, трансльованої ззовні, його самовихованні й саморозвитку. Формування екологічної культури школярів базується на зовнішніх впливах (насамперед, школи, сім'ї, суспільства) та внутрішніх процесах самовдосконалення особистості. Сучасна екологічна освіта й виховання мають за мету не лише

„озброєння” учнів новими екологічними знаннями, а й формування екологічно компетентної особистості, тобто такої, яка здатна, керуючись набутими знаннями, сформованими цінностями та досвідом, приймати виважені екологічно доцільні рішення у життєвих ситуаціях – як побутових, так і у природному оточенні. Саме ця особистісна характеристика зорієнтовує виховний процес і виступає показником якості сучасної екологічної освіти [4].

Екологічна освіта як цілісне культурологічне явище, що містить процеси навчання, виховання, розвитку особистості, повинна спрямовуватися на формування екологічної культури як складової системи національного і громадського виховання, екологізацію навчальних дисциплін та програм підготовки, а також на професійну екологічну підготовку через базову екологічну освіту [5].

Саме тому на своїх уроках намагаюся виховувати в учнів відповідальне ставлення до природи, формувати екологічну культуру, а також сприяти встановленню та пошуку шляхів розв'язання глобальних проблем, розумінню безпосереднього впливу екологічних процесів на здоров'я та безпеку людини.

Я переконана, що лише через усвідомлення кожним учнем власної ролі у збереженні природи ми зможемо створити екологічно безпечне суспільство. Учні повинні усвідомлювати, що кожен їхній вчинок має наслідки для довкілля та майбутніх поколінь. Важливо не лише передати знання, а й сформувати стійку мотивацію діяти екологічно відповідально в повсякденному житті. Я прагну показати, що дбайливе ставлення до природи починається з простих речей, таких як економія води й електроенергії, сортування сміття, дбайливого ставлення до ресурсів, участі в природоохоронних акціях.

Адже екологічна грамотність - це не просто знання про природу, а стиль життя, який передбачає дбайливе ставлення до ресурсів, уміння прогнозувати наслідки своїх дій та готовність змінювати поведінку заради майбутнього.

Багато педагогів нашого часу вважають природоохоронну роботу здобувачів освіти одним із головних впливів на екологічну свідомість дітей і формування їх екологічної грамотності. Дослідники стверджують, що

екологічна культура особистості неможлива без практичного ставлення до дійсності, яке формується на основі спільних зусиль вчителя та учня [1].

Тому на уроках я використовую різноманітні методи та форми навчання: проєкти, дискусії, дебати, дослідницькі завдання, інтерактивні ігри, розв'язування екологічних задач та ребусів, робота з візуальними матеріалами, створення екологічних стіннівок та буклетів, а також проведення різних екологічних акцій та толок. Це дозволяє не тільки поглиблювати знання, а й формувати практичні навички, необхідні для щоденних екологічно відповідальних дій. Екологічна грамотність здобувачів освіти формується під час їх безпосереднього спілкування з природою.

Крім того, на уроках створюю умови для розвитку критичного мислення, уміння аналізувати екологічні проблеми та пропонувати власні шляхи їх вирішення. Це сприяє вихованню активних, свідомих громадян, здатних брати участь у захисті навколишнього середовища та формувати безпечне, здорове майбутнє для себе та інших.

Вивчаючи тему «Сучасні екологічні проблеми у світі та в Україні» застосовую кейс-метод, наприклад, розглядаючи аварію на Чорнобильській АЕС, забруднення річок в Україні, глобальне потепління, розливи нафти, накопичення пластикового сміття в океанах. Принцип цього методу полягає в тому, що учні працюють над аналізом ситуації, розглядають різні підходи до розв'язання проблеми та розвивають свої аналітичні навички. Після аналізу учасники діляться своїми думками, отримують зворотний зв'язок і вдосконалюють свої навички. Цей метод дозволяє поєднати теоретичні знання з практичним досвідом, що робить навчання ефективнішим.

У своїй діяльності часто використовую метод дискусії. Дискусія - це форма колективного обговорення, спрямована на з'ясування істини або пошук розв'язання певної проблеми шляхом висловлення різних поглядів та зіставлення поглядів. Це процес, де учасники обмінюються думками, аргументами та контраргументами, щоб досягти кращого розуміння питання або знайти спільне рішення. Зокрема під час вивчення уроку «Наслідки

забруднення атмосферного повітря та його охорона» учням пропоную тему дискусії «Світ без чистого повітря». Учасники діляться на групи й обговорюють, як змінилося б їхнє життя, якби повітря стало небезпечним для дихання, а потім кожна група презентує свої ідеї.

Метод "Прес" - це інтерактивний метод навчання, який допомагає розвивати навички аргументації та переконання. Він використовується для чіткого та стислого висловлювання власної думки з дискусійного питання, підкріпленої аргументами та прикладами. Тому, цим методом користуюся на своїх уроках. Розглядаючи теми «Причини порушення якості природних вод, дефіцит водних ресурсів, принципи оцінки екологічного стану водойм» чи «Збереження біорізноманіття як необхідна умова стабільності біосфери», учні висловлюючи свої думки та аргумент, вибудовуючи свою власну екологічну позицію.

Сучасна освіта потребує не лише передачі знань, а й формування в учнів умінь самостійно здобувати інформацію, аналізувати її та застосовувати на практиці. Одним із найбільш ефективних методів, який допомагає цього досягти, є метод навчальних проєктів.

У своїй педагогічній діяльності я активно використовую навчальні проєкти, адже вони дозволяють не просто зацікавити учнів, а й розвивати їхні ключові компетентності: критичне мислення, комунікаційні навички, вміння працювати в команді.

При створенні навчального проєкту «Дослідження особливостей структури місцевих екосистем (природних чи штучних)» учні обирають об'єкт дослідження (ліс, водойма, міський парк, луг тощо), вивчають склад і структуру обраної екосистеми, визначають її біорізноманіття. Далі, аналізують вплив людини на цю місцевість, готують доповідь, фотозвіт або презентацію та захищають проєкт.

Я переконана, що застосування навчальних проєктів сприяє розвитку відповідальності, ініціативності та творчого потенціалу кожного учня. А для

нас, учителів, це чудова можливість побачити індивідуальні здібності дітей та підтримати їхній розвиток.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що екологічна грамотність - це не просто знання про природу, а стиль життя, що передбачає відповідальність, турботу та гармонійне співіснування з довкіллям. Виховуючи екологічно свідомих громадян, ми закладаємо основу для здорової нації та сталого розвитку нашої держави та всього світу.

Список використаних джерел

1. Кривонос О. Формування екологічної грамотності і здорового способу життя учнів закладу загальної середньої освіти в контексті концепції Нової української школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 9 (103). С. 353–363.
2. Мазурок В. Шляхи удосконалення еколого-економічної освіти студентів технічного коледжу в процесі професійної підготовки. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2011. № 4 (215). С. 190–198.
3. Фіцула М. Екологічне виховання. Педагогіка. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/50115-ekologichne-vihovannya.html>
4. Пустовіт Н. Формування екологічної компетентності школярів. Київ : Педагогічна думка, 2008. 64 с.
5. Черевко І. Вплив екологічної освіти на формування особистості підлітка як суб'єкта навчання. *Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України*. 2013. № 20. С. 718–727.

Сєркова Надія,
*кандидат наук з державного управління,
в.о. директора Центру професійного розвитку педагогічних працівників
Ірпінської міської ради Київської області*

ПЕДАГОГІКА СПІВРОБІТНИЦТВА ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Педагогіка партнерства є ключовим аспектом реалізації завдань розвитку особистості дитини у Новій українській школі. Вона містить визначені завдання, принципи, технології, форми та методи, спрямовані на створення індивідуально-орієнтованого освітнього процесу. У сучасних умовах важливим є формування толерантності, свободи, взаємодії та розвитку особистості через технології, орієнтовані на індивіда. За державною реформою до 2029 року особливо цінними будуть навички навчання протягом життя, критичне мислення, командна робота та міжкультурна комунікація [8].

Концепція Нової української школи закликає педагогів опановувати дві важливі новації: компетентнісну парадигму та педагогіку партнерства. Основою цієї ідеї є новий рівень взаємовідносин між педагогами, учнями, батьками та громадськими організаціями. Важливою проблемою є ефективна співпраця сім'ї та школи у вихованні дітей, яка потребує узгодженого розподілу ролей і спільних дій. Батьки можуть створювати громадські органи, щоб впливати на освітній і виховний процеси, що сприяє більшій участі та партнерству у вихованні [8].

Педагогіка партнерства між учителями, учнями та батьками передбачає рівноправну, добровільну і зацікавлену участь в освітньому процесі, з відповідальністю за результати. Це підхід, який підтримує гуманний та творчий стиль взаємодії, сприяє особистісному розвитку і повазі до дитини. Актуальність цієї проблеми зумовлена потребою школі впроваджувати нові форми й зміст педагогіки партнерства та активніше залучати батьків у формування освітньої траєкторії дітей.

Міністр освіти Оксен Лісовий підкреслює, що вчитель Нової української школи матиме свободу творчості та можливість професійного розвитку.

Педагогіка партнерства стане однією з головних засад школи, ґрунтуючись на взаємній повазі, праві вільного вибору та відповідальності за рішення. Учень, вчитель і батьки мають діяти як рівноправні партнери, а школа — активно залучати родини до формування індивідуальної освітньої траєкторії дитини [4].

Педагогіка партнерства — це простір дитинства, який будується на засадах рівності, діалогу, співпраці, прийняття. Вона є складовою концепції Нової української школи, спрямованої на те, щоб побудувати довіру між школою, дітьми, батьками та суспільством.

Гуманне ставлення до дитини є основою педагогіки партнерства і не може бути замінене технологіями чи модними трендами. Це має бути в центрі спілкування між учителем, учнями, батьками й колегами. Освітнє середовище, побудоване на гуманній педагогіці, формує поведінку дітей і сприяє уникненню проблем, таких як агресія [10]. Педагогіка партнерства передбачає комплексний підхід до навчання і виховання, орієнтований на розвиток цілісної особистості. Вона прагне активізувати внутрішні ресурси дитини для її максимального розвитку.

Як видно, особливо важливим для педагогіки партнерства є гуманне ставлення педагога до дитини, яке має поєднуватися з повагою до її думок і бажань. Взаємини між учителем, учнями та батьками мають базуватися на партнерстві, співпраці та співтворчості. Це вимагає стимулювання позитивних інтелектуальних і емоційних почуттів, заохочення учнів до вибору навчальних завдань, а також сприяння їхній самооцінці, самопізнанню та самовдосконаленню через різні види діяльності.

Головне завдання педагогіки партнерства, яка орієнтується на особистість дитини, — розвиток її індивідуальних пізнавальних здібностей, максимальне їх розкриття та використання. Це включає активізацію суб'єктивного досвіду кожної дитини та допомогу батькам у самовизначенні й самореалізації. Також важливо уникати формування заздалегідь заданих якостей і сприяти розвитку в особистості культури життєдіяльності.

Базовими принципами партнерських відносин «вчитель-учень», «вчитель-батьки», «учень-учень» та «учень-батьки» є усвідомлення спільних цінностей, зокрема гідності та прав дитини, поваги до особистості, доброзичливості, рівності, підтримки, довіри, толерантності, позитивного ставлення, діалогу, права обирати й нести відповідальність. Принципи соціального партнерства передбачають рівність сторін, добровільність зобов'язань і їх обов'язкове виконання. Усі ці засади можливі лише за умови відкритого і чесного діалогу між усіма учасниками освітнього процесу [7].

У новому Законі України «Про освіту» закладена ідея індивідуальної освітньої траєкторії — персонального шляху реалізації потенціалу учня з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду. Це дає учням та їхнім батькам можливість самостійно обирати види, форми і темпи навчання відповідно до їхніх потреб і можливостей.

Розвивальний комплекс педагогіки партнерства — це дидактичне забезпечення, яке створює умови для ефективного навчання, коли вчитель і учень мають рівні права. Учень має право на свободу вибору, допущення помилок і вільне висловлювання власних думок. Відносини між учнем і вчителем мають базуватися на співпраці: замість керівництва — управління разом, замість примусу — заохочення, замість команд — організація і надання можливості самостійного пошуку.

Для реалізації ідей педагогіки партнерства існують дві головні дороги. Перша — це наближення вчителя до дитини через безмежну любов і повагу, як це пропагував В. Сухомлинський, віддаючи серце дітям. За ним цю дорогу підтримував і грузинський педагог Ш. Амонашвілі. Проте не всі педагоги здатні на такий стиль стосунків, і далеко не всі діти готові повірити у свою рівність з учителем.

Друга дорога до впровадження педагогіки партнерства полягає у поділі функцій між вчителем і учнем і організації їхньої співпраці. Вчитель готує навчальні завдання, продумує їх виконання різними групами учнів, а учень добровільно приймає ці завдання і самостійно їх виконує. Це створює

рівноправні стосунки, де обидва — вчитель і учень — є суб'єктами діяльності, без домінування чи влади з боку будь-кого. Такий підхід дозволяє зберегти функцію управління вчителя і водночас надати учню можливість діяти самостійно, забезпечуючи комфортне й вільне навчальне середовище [3].

Отже, висновок полягає в тому, що психологічною основою педагогіки співробітництва є суб'єкт-суб'єктні стосунки та партнерське спілкування між педагогом, учнем і батьками, об'єднаними спільними цілями, за добровільною й рівноправною участю, відповідальними за результати.

Педагогіка партнерства вимагає переосмислення ролі вчителя, оновлення професійного мислення й цілеспрямованих дій: постійного аналізу власної діяльності, орієнтації на самоосвіту та моніторинг результатів. Особливо важливо врахувати, що з появою покоління digital native (діти, що самі створюють контент) сучасна освіта має ставати більш незалежною. Вони очікують меншої кількості авторитетів і більшої свободи.

Змінилися й вимоги до вчителя: він став не просто передавачем знань, а коучем, тренером, фасилітатором. Замість відповіді на питання він допомагає сформулювати власні запитання, мотивує шукати відповіді, надихає створювати. Вчитель нині виконує роль тьютора — індивідуально працює, допомагає виявити освітні інтереси, організовує рефлексію, планує наступні кроки й застосовує методи навчання, засновані на співпраці та активній участі учнів [10].

Основою нової концепції освітнього процесу є свобода і відповідальність у стосунках між учасниками. Робота в межах свободи — одна з головних викликів педагогіки партнерства для сучасного вчителя. Часто діти сприймають свободу як вседозволеність, що не приносить корисного досвіду. Тому важливо навчити їх такого поняття, як «договір», адже він не може бути односторонньо розірваний і завжди передбачає двох сторін. Через спілкування з батьками, вчителями та однолітками дитина вчиться домовлятися. Ця навичка допомагає їй краще розуміти, що таке свобода: вона може обирати шлях конкуренції або дружби. Через дружбу її коло свободи розширюється, а не обмежується [10].

Педагогіка партнерства базується на засадах толерантності — доброзичливого і терпимого ставлення до інших і навколишнього світу. Формування толерантної особистості складається з трьох складових:

- **Когнітивної** — знань про об'єкти та ситуації, отриманих через досвід,
- **Емоційної** — станів, що передують поведінці і допомагають систематизувати знання,
- **Поведінкової** — дій та вчинків, що відображають цінності та моральні установки.

Толерантність проявляється у вчинках, які є реальним вираженням особистості. Її показниками є відповідальність, емпатія і конструктивна взаємодія з оточуючим середовищем. Ключовими критеріями є визнання різноманіття поглядів і цінностей інших людей, терпимість до оточення та подій, що не порушують прав або шкодять природі.

Нова українська школа завдяки технологіям партнерської педагогіки сприяє розвитку особистості, створює умови для самовираження і саморозвитку. До форм роботи з батьками належать родинні свята, сімейні виставки, вечори запитань і відповідей, дні добрих справ, відкриті заняття тощо. Методи, які стимулюють висловлювати власні думки учнів, включають інтерактивні технології, особистісно орієнтовані підходи, науково-дослідні методи, створення проблемних ситуацій, методи самооцінки та взаємоперевірки, проєктні та діалогічні підходи.

Висновок: основою педагогіки партнерства є спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Вони, об'єднані спільними цінностями та цілями, є рівноправними учасниками освітнього процесу і відповідають за результати. Модель взаємодії базується на партнерстві, повазі, довірі, рівності, відповідальності та добровільності. Концепція Нової української школи сприяє розкриттю здібностей дитини через педагогіку партнерства, яка допомагає будувати добрі стосунки, оскільки без взаємодії і розуміння почуттів інших неможливо досягти спільних цілей. Діалог і

багатостороння комунікація мають замінити односторонню авторитарну культуру спілкування.

Список використаних джерел

1. «Про освіту»: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII
2. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/nova-ukrayinska-shkola>
3. Герасимова А. В. Педагогіка партнерства в сучасній освіті: теорія і практика. Київ: Освіта. 2016. 123 с.
4. Савченко С. В. Педагогіка партнерства у проєкті Концепції «Нової української школи». URL: <https://www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-67119769>
5. Петренко М. М. Особистісно орієнтоване навчання як основа розвитку особистості учня. *Педагогічні ідеї*. 2019. № 4. С. 45-53.
6. Про схвалення Стратегії розвитку освіти до 2030 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/nova-strategiya-rozvitku-osviti>
7. Хоменко Л. О. Роль педагогіки партнерства у формуванні особистості дитини сучасної школи. *Вісник педагогіки*. 2021. № 3. С. 112-120.
8. Діденко В. М. Вплив педагогіки партнерства на формування пізнавальної активності учнів. *Науковий часопис «Освіта і сучасність»*. 2018. Випуск 2. С. 78-84.
9. Бондаренко А. Ю. Взаємодія педагогів і батьків як умова розвитку особистості учня у Новій українській школі. *Виховний простір*. 2022. № 5. С. 33-40.
10. Третяк В. І. Формування партнерських відносин у системі «вчитель — учень — батьки»: теоретичний аспект. *Навчальний часопис*. 2020 № 10. С. 62-67.

Скирда Тетяна,
*к. п. н., доцент, старший викладач кафедри іноземних мов
факультету міжнародних відносин,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»*

ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Цільові орієнтири та механізми реалізації завдань військово-патріотичного виховання закріплено в низці основоположних нормативно-правових актів у сфері освіти й виховання, зокрема: укази Президента України «Про Концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді (2014), «Про пріоритетні заходи щодо сприяння зміцненню національної єдності та консолідації українського суспільства, підтримки ініціатив громадськості у цій сфері» (2016); закони України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), «Про позашкільну освіту» (2020), «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (2022), «Про основні засади молодіжної політики» (2021); постанови: Постанова Кабінету міністрів України «Про деякі питання дитячо-юнацького військово-патріотичного виховання» (2018), Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України (2022), постанови Верховної Ради України «Про встановлення Дня українського добровольця» (2017), «Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді» (2015) та інші.

Одним із чинників, який визначає результативність військово-патріотичного виховання, є інституційна спроможність закладів загальної середньої освіти, яка базується на відповідному нормативно-правовому підґрунті. Саме на рівні державної політики та законодавчого забезпечення окреслюються функції, орієнтири та ціннісні засади, які визначають рамки і зміст відповідної діяльності освітніх інституцій. Правове забезпечення функцій

закладу загальної середньої освіти в реалізації військово-патріотичного виховання визначено у ряді нормативних документів.

Згідно з Законом України «Про освіту» одними із засад державної політики у сфері освіти визначено «виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій; формування усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України, нетерпимості до їх порушення». Досягнення мети загальної середньої освіти забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності, серед яких визначені «громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей» [3].

Формування громадянських і соціальних компетентностей, визначених законодавством як один із провідних орієнтирів загальної середньої освіти, безпосередньо пов'язано з завданнями виховання відповідального громадянина-патріота. Саме тому військово-патріотичне виховання розглядається як складова частина державної політики утвердження української національної та громадянської ідентичності, що системно поєднує громадянську освіту, виховання ціннісних орієнтирів та практичну підготовку молоді до захисту держави.

Згідно з Законом «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (ст.9), військово-патріотичне виховання є складовою державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності на ряду з національно-патріотичним вихованням та громадянською освітою [5].

Повноваження суб'єктів освітньої діяльності у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності (ст.18) полягають у: «забезпеченні здобуття громадянських компетентностей здобувачами освіти, їх громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне та духовно-моральне

виховання під час здійснення освітньої діяльності; реалізації проектів у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, сприяють у реалізації таких проектів іншими суб'єктами відносин у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності; здійсненні підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності; долученні громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території України, до реалізації проектів у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, спрямованих на громадянську освіту, у тому числі із застосуванням онлайн-інструментів здобуття громадянської освіти; здійсненні наукового та/або методичного забезпечення педагогічної та науково-педагогічної діяльності в частині утвердження української національної та громадянської ідентичності» [5].

Важливо підкреслити, що нормативно визначені завдання підготовки учнів до національного спротиву тісно пов'язані з ширшим виховним вектором, закріпленим у законодавстві про загальну середню освіту. Формування мотивації до оборони держави, засвоєння базових знань і навичок військової підготовки органічно доповнюється ціннісними орієнтирами – патріотизмом, повагою до культурної спадщини та готовністю захищати суверенітет України, що формуються в межах виховного процесу загальної середньої освіти.

Згідно з Законом України «Про повну загальну середню освіту», виховний процес має спрямовуватися на формування «...патріотизму, поваги до державної мови та державних символів України, поваги та дбайливого ставлення до національних, історичних, культурних цінностей, нематеріальної культурної спадщини Українського народу, усвідомленого обов'язку захищати у разі потреби суверенітет і територіальну цілісність України...» [6]

В закладах загальної середньої освіти організовується підготовка громадян України до національного спротиву, основою якої є «загальновійськова підготовка громадян, яка ґрунтується на засадах високої

мотиваційної привабливості... та полягає в опануванні базовими загальновійськовими знаннями, практичними вміннями і навичками» [4].

Законодавчо закріплені цілі та завдання виховання громадянина-патріота знаходять своє практичне втілення в методичних рекомендаціях для закладів освіти. В умовах воєнного стану особливої значущості набуває цілеспрямоване посилення патріотичного змісту в освітньому процесі, що реалізується через предмет «Захист України» та міжпредметну інтеграцію виховних завдань. Так, у інструктивно-методичних рекомендаціях щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році визначено, що в умовах воєнного стану актуалізується потреба у формуванні в учнів національно-патріотичної свідомості та активної громадянської позиції. Особливу увагу слід зосередити на посиленні патріотичного компоненту в змісті навчальних дисциплін та інтегрованих курсів. Початкова загальновійськова підготовка здійснюється на рівні старшої школи в межах предмета «Захист України» та супроводжується реалізацією заходів, спрямованих на військово-патріотичне виховання учнівської молоді [2].

Згідно з Концепцією національно-патріотичного виховання в системі освіти України, заклади освіти відповідальні за застосування можливостей медіаосвіти як ефективного інструменту для формування в учнівської молоді високого рівня медіа- та інформаційної грамотності, розвитку критичного мислення та зміцнення патріотичної свідомості [1].

Зазначимо, що інституційна спроможність закладу освіти у сфері військово-патріотичного виховання залежить не лише від нормативно-правової бази, а й від його організаційної цілісності, ресурсної забезпеченості, здатності ефективно реагувати та діяти в умовах змін та невизначеності.

Список використаних джерел

1. Міністерство освіти і науки України. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України: наказ від 6 червня 2022 р. № 527. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>
2. Міністерство освіти і науки України. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у 2024/2025 навчальному

році: лист від 30 серпня 2024 р. № 1.1/15776-24. 2024. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-vykladannia-navchalnykh-predmetivintehrovanykh-kursiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-20242025-navchalnomu-rotsi>

3. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

4. Про основи національного спротиву: Закон України від 16 липня 2021 р. № 1702-IX. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>

5. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2834-IX. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>

6. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 р. № 463-IX. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД СУЧАСНИХ УРОКІВ

Сучасне покоління дітей, відрізняється від тих, з якими ми працювали десять років тому. Тож, Нова українська школа знаходиться на шляху активного пошуку нових форм і методів навчання. Для кращого засвоєння матеріалу необхідно використовувати спеціальні прийоми, спрямовані на організацію інтересу й уваги здобувачів освіти. Задіяні форми навчання мають забезпечувати не лише засвоєння глибоких і міцних знань учнями, а й формувати в них уміння та навички самостійно здобувати нові знання, розвивати творче мислення й пізнавальну активність [1].

У наш час основною задачею освітнього процесу є підготовка підростаючого покоління до життя й професійної діяльності в новому, високо розвиненому інформаційному середовищі й ефективного використання його можливостей.

До активних методів навчання відносять моделювання систем різного змісту [2]. Це загальнонауковий метод дослідження, коли вивчається не сам об'єкт пізнання, а його імітація, якщо безпосереднє дослідження неможливе або не рекомендоване з безпечових міркувань. У модель включають важливі з погляду пізнання риси та виключають несуттєві деталі. Моделі зазвичай бувають у вигляді малюнків, креслень, схем, таблиць, матриць символів, макетів тощо. Використання цього методу спонукає школярів до пошуку, мислення, різноманітних практичних дій.

Серед переваг використання методу моделювання можна виділити: формування ключових компетентностей учнів, організацію «навчання для життя», розвиток креативного мислення, опанування здобувачами освіти теоретичними та практичними аспектами конструювання, створення середовища для дослідження об'єктів природи у випадку неможливості безпосереднього контакту [3].

Наприклад, за допомогою симуляції PHET можна створити візуальну модель задач із математики на порівняння чисел, розв'язання на координатній площі вправ про вектори. На цій же платформі опубліковано багато симуляцій для уроків фізики та хімії, щоб продемонструвати взаємоперетворення різних видів енергії, побудувати онлайн-моделі атомів і молекул, які також можна виготовити з пластиліну та зубочисток, а потім порівняти точність створених моделей.

У візуалізації природних процесів доречним є використання емерсивних технологій – наприклад, платформи AR-Book та Mozabook стануть у пригоді вчителям географії, щоб змодельовати розріз планети або діяльність вулкана.

Моделювання не втрачає своєї актуальності й для уроків гуманітарних дисциплін. Наприклад, під час вивчення подій Середньовіччя можна сконструювати макет фортеці з LEGO або поблукати в ній віртуально. На уроках української або зарубіжної літератури цікаво попросити дітей намалювати того чи іншого героя, створити його портрет за допомогою штучного інтелекту та порівняти результат. Пізнавальною активністю є імітація спілкування з автором того чи іншого твору або з історичною постаттю.

Метод моделювання ефективно поєднується з іншими педагогічними технологіями: проєктним навчанням, STEAM-освітою, інтерактивними методами. Як комплексний проєкт розглянемо моделювання учнями 7-11 класів біологічних об'єктів на різних рівнях організації життя, який виконувався упродовж двох місяців групами по 4-5 дітей (рис. 1):

- молекулярний: моделі ДНК, білків, вітамінів (9 клас);
- клітинний: моделі клітин (10 клас);
- тканинно-органный: моделі органів людини (8 клас);
- організмовий: моделі тварин різних видів (7 клас);
- екосистемний: моделі інтер'єру й екстер'єру школи (11 клас).

Рис. 1. Моделювання біологічних об'єктів на різних рівнях організації життя
Розробка автора

Етапи реалізації STEAM-проєкту «Моделювання біологічних об'єктів на різних рівнях організації життя»:

- 1) визначення проблеми дослідження, об'єкту моделювання;
- 2) пошук інформації, знайомство з наявними способами моделювання, впровадженням досвідом;
- 3) планування та проєктування, добір матеріалів;
- 4) реалізація проєкту: створення моделі;
- 5) тестування моделі, її коригування за потребою;
- 6) презентація проєкту;
- 7) оцінка результатів, рефлексія.

Критерії оцінювання STEAM-проєкту «Моделювання біологічних об'єктів на різних рівнях організації життя» наведено в табл. 1.

Критерії оцінювання STEAM-проєкту
«Моделювання біологічних об'єктів на різних рівнях організації життя»

№ з/п	Критерії оцінювання	Бали (максимум 120, що пропорційно переводиться в 12-бальну шкалу)
1.	Відповідність змісту проєкту обраний темі	10 балів
2.	Інформативність, повнота розкриття теми	20 балів
3.	Теоретична частина: добірка інформації з різних джерел із їх зазначенням у роботі	20 балів
4.	Дотримання Закону України «Про академічну доброчесність», Закону України «Про захист авторських прав»	10 балів
5.	Практична частина: створення матеріального або віртуального продукту – результату дослідження	20 балів
6.	Власний внесок, креативність, унікальність роботи	10 балів
7.	Презентація моделі, естетичність оформлення	20 балів
8.	Оцінка досвіду інших учнів	10 балів

Як показує досвід, застосування моделювання для виконання STEAM-проєктів є ефективним методом формування ключових компетентностей, визначених у концепції Нової української школи: компетентність у природничих науках і технологіях, екологічна обізнаність і здоровий спосіб життя, володіння державною мовою, навички в інформаційних і цифрових технологіях, проактивність та підприємницький склад розуму, безперервне навчання та розвиток протягом життя, соціальна та громадянська замученість і відповідальність [4].

Моделювання, як метод педагогічної діяльності, має значний потенціал і для розвитку наскрізних умінь, які є основою для адаптації учнівства до викликів сучасного світу. Відповідно до концепції Нової української школи до них належать критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, уміння приймати рішення та розв'язувати проблеми, оцінювати ризики, здатність логічно обґрунтовувати позицію, висловлювати власну думку, співпрацювати з іншими людьми, конструктивно керувати емоціями [5].

Як бачимо, можливості, які відкриває метод моделювання, є безмежними. Це не просто ефективний педагогічний прийом, а дієвий каталізатор Нової української школи. Впроваджуючи моделювання у педагогічну практику, ми не

лише покращуємо освітній процес, а й інвестуємо у майбутнє наших дітей, надаючи їм інструменти для повноцінного та успішного життя.

Список використаних джерел

1. Горошкіна О. М., Доротюк В. І. Компетентнісно орієнтоване навчання: сутність, форми і методи: навчальний посібник. [Електронне видання]. К. : Педагогічна думка. 2022. 221 с.
2. Броваренко С. О. Моделювання як ефективний метод сучасного уроку біології. На урок. Бібліотека. URL: <https://naurok.com.ua/modelyuvannya-yak-efektivniy-metod-suchasnogo-uroku-biologi-157534.html>
3. Савустьяненко Т. Л., Савустьяненко А. В. Інновації на уроках біології. Харків : ВГ «Основа». 2007. 190 с.
4. Бібік Н. Нова українська школа: poradnik для вчителя. Нова українська школа. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>
5. Державний стандарт базової середньої освіти. Міністерство освіти і науки України. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>

Тарнавський Денис,
аспірант
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

СОЦІАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Під час війни система цінностей в освіті зазнає суттєвих трансформацій, пристосовуючись до нових реалій та викликів. Особливої значущості набувають такі цінності, як безпека, справедливість, співчуття і стійкість. При цьому освіта має виконувати не лише функцію передачі знань, а й підтримувати емоційний стан учнів, розвивати їх критичне мислення та здатність адаптуватися до змін.

У сучасних умовах воєнного стану та трансформації державної політики в Україні зростає потреба в системному аналізі механізмів повернення ветеранів до цивільного життя. Йдеться про складний і багатовимірний процес, який передбачає не лише надання соціальних гарантій, а й формування нових інституцій, здатних поєднувати функції сервісу, підтримки, навігації, інтеграції та освіти. Ключовим питанням у цій інтегрованій системі є соціально інформаційна підтримка як чинник, що визначає ефективність доступу ветеранів війни та членів їх сімей до ресурсів держави, можливостей громади та механізмів самореалізації.

Інформаційний супровід не є другорядним чи допоміжним компонентом соціальної політики – навпаки, саме від того, наскільки вчасно, зрозуміло та координовано ветеран отримає необхідну інформацію, залежить його освіченість, реалізація матеріальних пілг, доступ до психологічної допомоги, професійної адаптації, медичних послуг та участі в програмах розвитку. У цьому контексті особливого значення набуває інституціоналізація центрів ветеранського розвитку – як мультифункціональних, міждисциплінарних структур, здатних поєднати адміністративний сервіс з гуманітарною компетенцією.

Вітчизняна стратегія ветеранської політики, затверджена до 2030 року, передбачає формування мережі таких центрів як основи для впровадження системи підтримки ветеранів на національному рівні [1, с. 2]. Проте реалізація цього наміру вимагає не лише політичної волі та фінансування, а й методологічної точності, зокрема – вивчення та критичної адаптації міжнародного досвіду. Як зазначив Президент України Володимир Зеленський: «Так має бути, бо це правильно й потрібно для держави, для всіх наших людей, для нашого розвитку, щоб ветеранська спільнота України була цілковито інтегрована в суспільне життя і щоб ветерани, які бачать себе провідниками змін, справді могли стати одним із найнадійніших джерел сили для України після цієї війни» [2].

За кордоном найбільш системну модель підтримки розроблено у США. Департамент у справах ветеранів (VA – *United States Department of Veterans Affairs*), маючи бюджет у понад 325 млрд доларів США (2024), забезпечує реалізацію широкого спектра сервісів, серед яких найбільш ефективною вважається програма Supportive Services for Veteran Families (SSVF) [3, абз. 1–2]. Вона поєднує житлову підтримку, правове консультування, психологічний супровід, а головне – індивідуальний кейс-менеджмент, що дозволяє координувати послуги від імені ветерана. Цифрові сервіси є інтегрованими в загальнонаціональну інфраструктуру: особисті кабінети, електронна реєстрація, інтеграція з медичними протоколами – усе це мінімізує бар'єри між людиною та послугою.

Досвід Ізраїлю демонструє іншу, але не менш ефективну модель, що базується на інтеграції військової та соціальної систем. Департамент реабілітації Міністерства оборони супроводжує ветерана з моменту поранення до повного повернення в соціум. У документі вказано: «Місія Департаменту реабілітації Міноборони Ізраїлю – допомагати пораненим і/або інвалідам серед ветеранів у їхньому шляху до відновлення та повернення в цивільне життя» [4, абз. 1]. Важливою особливістю є участь громадянського суспільства у формуванні сервісної екосистеми: центри Beit Halochem поєднують медичну,

психологічну, освітню та культурну функції в одному просторі, створюючи умови для неперервної реадаптації. Окремої уваги заслуговують ініціативи Lone Soldier Center, спрямовані на підтримку тих, хто не має родинної опори – із цільовими програмами менторства, працевлаштування та житлової допомоги.

Європейські практики менш централізовані, але натомість демонструють високу адаптивність. У Німеччині створено мережу так званих Veteranenhäuser, які виконують роль соціальних осередків – об'єднуючи психологічну та правову підтримку, інтеграцію в місцеву спільноту, а також активізацію ветеранів через волонтерські проєкти. Хоча такі центри не централізовані державою, їхня ефективність базується на налагодженій співпраці між муніципалітетами, благодійними структурами та ветеранськими асоціаціями. Вони створюють локальні екосистеми підтримки, адаптовані до потреб конкретної громади [5]. У Франції та Великій Британії державна політика орієнтована на професійну переадаптацію.

Україна має можливість поєднати ці моделі, сформувавши власний підхід, що враховуватиме як кількісний масштаб, так і соціальну унікальність ветеранського корпусу. Доцільним є створення національного стандарту діяльності центрів ветеранського розвитку, який міститиме мінімальні функціональні вимоги, перелік обов'язкових сервісів (інформаційні послуги, юридичне консультування, психологічна підтримка, кейс-менеджмент, освітні можливості) та механізми зовнішнього моніторингу. Обов'язковою складовою має стати цифрова компонента – електронний профіль ветерана, інтегрований із реєстрами охорони здоров'я, зайнятості, соціального захисту, освіти. Центр повинен функціонувати не як бюрократична структура, а як сервісний хаб – з чіткою логікою маршрутів, орієнтацією на результат, культурою поваги та довіри.

Освітня інтеграція цінностей має передбачити включення у програми тем, що формують емпатії та розуміння потреб ветеранів: про гідність, стійкість, відповідальність та подвиги. Створення безпечного середовища для інтеграції ветеранів у освітні спільноти спонукатиме їх залучатися до освітнього процесу

як менторів, лекторів. Освіта має виступати також як інструмент реабілітації та ресоціалізації, надаючи ветеранам можливості для професійної перекваліфікації.

Соціально інформаційна підтримка, у цьому контексті, є не лише інструментом доступу до ресурсів, а й механізмом інтеграції людини в соціальний порядок, що змінюється. Ветеран, який отримує зрозумілу, швидко та повноцінну підтримку, повертається до суспільства не як бенефіціар, а як його суб'єкт. З огляду на масштабний характер демобілізації, яка очікується після завершення активної фази війни, саме центри ветеранського розвитку можуть стати ключовою ланкою у формуванні нової соціальної архітектури держави.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2027 роках : розпорядження від 29 листопада 2024 р. № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>
2. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ce-pravilno-i-potribno-dlya-derzhavi-schob-veteranska-spilnota-ukraini-bila-cilkovo-92741>
3. U.S. Department of Veterans Affairs. Supportive Services for Veteran Families (SSVF) program overview. *Washington DC : U.S. Department of Veterans Affairs, оновлено 2025*. URL : <https://www.va.gov/homeless/ssvf/ssvf-overview/>.
4. Ministry of Defense of Israel. Rehabilitation Department: mission and services. URL: <https://english.mod.gov.il/Departments/Pages/RehabilitationDepartment.aspx>
5. Bundeswehr. Veteranenbüro – Betreuung und Fürsorge – ein Leben lang. URL: <https://www.bundeswehr.de/de/betreuung-fuersorge/veteranenbuero>

Туташинський Василь,
*кандидат педагогічних наук,
завідувач відділу технологічної освіти,
Інститут педагогіки НАПН України*

ПІДХОДИ ДО ПРОЄКТУВАННЯ МОДЕЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З ТЕХНОЛОГІЙ

У процесі проєктування модельних навчальних програм з предмета «Технології» використовувалися компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний, культурологічний, інтегрований, аксіологічний та інші методологічні підходи [1; 2].

Компетентнісний підхід забезпечує спрямованість освітнього процесу на досягнення інтегральних результатів у навчанні, якими є загальні (базові, ключові) і спеціальні (предметні) компетентності тих, хто здобуває освіту. При цьому компетентність визначається як динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити навчальну і подальшу професійну діяльність.

Реалізація проголошеного концепцією «Нова українська школа» компетентнісного підходу в навчанні має враховувати особистісні інтереси та здібності учнів і учениць, забезпечувати розвиток необхідних у реальному житті компетентностей. Тому не менш важливо зорієнтувати процес навчання на розвиток особистості.

Особистісно орієнтований підхід враховує індивідуальні, вікові, особистісні особливості кожної дитини, її задатки, здібності, інтереси, професійні наміри. Його застосування необхідне як у процесі формування змісту, так і в процесі вибору та реалізації проєктів, організації діяльності учнів і учениць.

Діяльнісний підхід базується на психологічних положеннях про те, що психіка людини, формування її свідомості нерозривно пов'язана з її діяльністю і нею обумовлена. Взаємодіючи з світом, людина самовизначається в системі

життєвих відносин, розвивається як особистість. Через діяльність і в процесі діяльності особистість формується, стає сама собою. Діяльнісний підхід у навчанні спрямований до внутрішньої активності людини, що викликана її мотивацією до навчання, особливою організацією змісту і методикою навчання та усвідомлена як особистісно значуща. Метою діяльнісного підходу у навчанні є розвиток особистості як суб'єкта життєдіяльності, що означає: ставити цілі, планувати їхнє досягнення, організовувати і контролювати процес розв'язання завдань, оцінювати результати й відповідати за них, рефлексувати. Діяльнісний підхід нерозривно пов'язаний із компетентнісним, виконуючи певні дії у освітньому процесі, розмірковуючи над їх виконанням, усвідомлюючи потребу в них та оцінюючи їх важливість, людина тим самим розвиває у себе компетентність у тій чи іншій сфері життєдіяльності [3].

Культурологічний підхід дозволяє розглядати педагогічну діяльність як сукупність культурних компонентів. Педагогічні факти й явища при застосуванні культурологічного підходу розкриваються з урахуванням реальних культурних процесів у минулому, сьогоденні та майбутньому. Культурологічний підхід розглядає феномен культури стрижнем розуміння людини, її свідомості і життєдіяльності, культуротворчості. Насамперед це гуманістична позиція, що визнає людину суб'єктом культури, її головною діючою особою [4, с.306].

Аксіологічний підхід не тільки проголошує людину як найвищу цінність суспільства, як це визначено Конституцією України, і визначає самоціль суспільного розвитку, але і дозволяє вивчати різні явища (у тому числі й педагогічні) з точки зору закладених у них можливостей задоволення потреб людини.

У процесі проектування модельних і навчальних програм, розроблення змісту навчання з технологій, застосовувався також *інтегративний підхід*, що надає можливість поєднувати можливості різних освітніх галузей, навчальних предметів та курсів [5, с. 46].

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ від 30.09.2020 р. № 898. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
2. Туташинський В. І. Модельна навчальна програма «Технології. 7-9 клас» для закладів загальної середньої освіти. https://drive.google.com/file/d/1qKH_x13oVPTGgY6-21PmjG21HLoml8cK/view
3. Туташинський В. І. Методичні рекомендації до модельної навчальної програми «Технології». Використання модельних навчальних програм в освітньому процесі гімназії: методичні рекомендації / Голуб Н.Б., Васильєва Д.В., Засєкіна Т.М., Науменко С.О., Туташинський В.І., Яценко Т.О. [Електронне видання]. Київ. КОНВІ ПРІНТ, 2021. 145 с.
4. Туташинський В. Проектування навчальних програм і підручників для 7–9 класів з навчального предмета «Технології». *Проблеми сучасного підручника*. 2024. (32). С. 306-314.
5. Тарара А., Сушко І. Інтегративний підхід у процесі реалізації змісту технологічної освіти в гімназії. *Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Запоріжжя: Класичний приватний університет. 2019. С. 46-50.

Тимофєєва Таміла,
*заступник директора з навчально-виховної роботи,
Роздорський ліцей Роздорської селищної ради
Синельниківського району Дніпропетровської області*

STEAM-ОСВІТА НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

STEM – це один із дієвих інструментів в організації сучасного процесу освіти. Де базою виступають наукові методи, математичне моделювання, інженерний дизайн та інноваційне мислення. Але STEM-освіта без мистецьких дисциплін і креативності - це вже вчорашній день. Додавання мистецтва до STEM-освіти, нарощування аббревіатури до STEAM, робить експерименти з наукою, технологіями, технікою та математикою більш захопливими та доступними. «Якщо ми можемо змусити дітей бачити математику як мистецтво, красу та природу, це змінює їхнє мислення про світ та спосіб наближення до предметів у школі», говорить Ліз Хайнекке, автор кількох книжок проєкту STEAM для дітей [3]. Мистецтво робить теми STEM більш захопливими, показуючи дітям, як креативно можна розв'язати проблему.

STEAM-освіту часто називають «навчанням навпаки». Стандартний ланцюжок «від теорії до практики» у STEAM зворотний: спочатку – гра, придумування та майстрування пристроїв і механізмів, а вже потім, у процесі цієї діяльності, – опанування теорії та нових знань.

А як можна застосувати на практиці STEAM-технології у звичайному закладі освіти?

STEAM-підхід на уроках мистецтва:

Інтеграція дисциплін - головна мета якої, встановлення міжпредметних зв'язків та формування в учнів цілісного системного світогляду, актуалізація особистого інтересу до уроку. Поєднання декількох предметів за тематикою дає можливість якомога глибше зануритися в той результат, який очікується отримати на кінцевому етапі.

Визначення мети та прийомів - планування уроку так, щоб розглянути об'єкти, явища та поняття з погляду різних дисциплін, що його розглядають.

Відкриті завдання - здобувачі освіти, під час навчання, переходять від практичних та конкретних завдань до загальних понять, абстрактних ідей та теорій.

Експериментування з матеріалами, інструментами, звуками, формами, атрибутами, створення образу в різних видах мистецької діяльності.

Навчання за принципами STEAM-освіти дає змогу експериментально продемонструвати, що завдяки знанням з точних наук можна створювати справжні витвори мистецтва.

Отже, STEAM-підхід виховує гнучке екологічне, критичне та практично орієнтоване мислення. Важливо, що завдяки таким урокам діти розуміють, як застосовуватимуть ті чи інші знання в різних життєвих ситуаціях.

Важливий аспект, на який особливо звертаю увагу під час освітнього процесу, - це вікові особливості здобувачів освіти та індивідуальні побажання. Пропоную декілька варіантів формату уроку, завдань та сервісів, техніки виконання роботи, ігор для розвивання креативності, кмітливості та самовпевненості.

Як пояснюють колір фізики, хіміки, художники? Разом з дітьми досліджуємо ефект веселки, хімічний склад природних фарб. При виконанні творчих робіт, на уроках образотворчого мистецтва, опрацьовуємо питання: вади зору, нормальний зір, далекозорість, короткозорість, тінь і півтінь. Скільки пар лап у комах, будова тіла ссавців, чим відрізняються рослини від дерев, чому листя восени змінює своє забарвлення та багато інших тем можна розглянути поєднуючи різні науки на уроках мистецтва.

На уроках музики ми розглядаємо теми з фізики. Гра на будь-якому інструменті – це збудження звуку, це коливання, це проблеми акустики. Якщо розуміти ці процеси з боку фізики, то легше грати на інструменті та відтворювати вокальні партії. Звідки береться звук, що таке тембр звуку – це все фізика. Досліджуємо як музика, завдяки своїй властивості впливає на внутрішній світ людини, допомагає хворим звільнитися від душевного

дискомфорту, конфлікту, тривалості; коректує емоційний стан; може відновити душевний спокій, тобто позитивно впливати на психічне здоров'я особистості.

На всі ці допитливі питання учні можуть знайти відповіді у відомих митців-науковців. На освітньому порталі «На Урок» доступний чат на основі ChatGPT для спілкування з відомими історичними постатями України та світу: Ярославом Мудрим, Богданом Хмельницьким, Григорієм Сковородою, Василем Стусом, Альбертом Ейнштейном, Ернестом Гемінгвеєм та іншими [2]. Така технологія дозволяє симулювати розмову з відомою особистістю, поставивши запитання світовим лідерам і видатним діячам науки та культури, а отримані відповіді використати для цікавого навчання. Робота з чатом сприяє розвитку культури спілкування, покращує навички формулювати запитання точно та лаконічно, критично ставитись до відповідей, аналізувати отриману інформацію. Також можливість поговорити з історичною особою у такому форматі «наближає» відомих людей, заохочує дізнатися про них більше.

Сучасна шкільна програма не дозволяє дітям тренувати свої творчі здібності повною мірою. Для розв'язання задач з математики, геометрії та фізики, для усних відповідей на уроках історії та суспільствознавства дітям потрібно проявляти свої аналітичні здібності та логічне мислення, а не творчий потенціал. Тому уяву і креативне мислення потрібно розвивати додатково [1].

Креативність не є розкішшю, але є необхідністю в сучасному освітньому ландшафті. Вона відкриває двері передовим технологіям, ефективним стратегіям навчання та дозволяє вихованцям вирішувати завдання навіть тоді, коли звичайні методи не дають відповіді. Мистецтво виступає в ролі справжньої лабораторії для розвитку творчості, де вихованці можуть вільно експериментувати з ідеями. Тут здобувачі освіти отримують унікальну можливість розкрити свій потенціал через різноманітні, захопливі справи та продукувати нові рішення в складних ситуаціях.

Стимулювати творче мислення допомагають креативні завдання:

«Мозаїчне творіння»

Учасники отримують різні об'єкти або зображення та мають створити колективну мозаїку, де кожен елемент важливий.

Ця вправа розвиває співпрацю, творчий синтез та здатність бачити ціле у деталях.

«Креативна галерея»

Учасники створюють свою власну «галерею» творчих робіт.

Кожен представляє свою творчість та пояснює, як вона відображає їхні думки, емоції та ідеї.

Вправа сприяє самовираженню та взаємному розумінню.

«Інноваційний проєкт»

Учасники працюють у групах для створення інноваційного проєкту, розв'язуючи реальні проблеми.

Вправа розвиває не лише творчість, але й навички командної роботи, критичного мислення та практичного застосування ідей.

«Творчий портрет»

Учасники створюють портрети одне одного, використовуючи різні матеріали.

Вправа сприяє розвитку спостережливості, уяви та технічних навичок, а також сприяє взаємному зв'язку та емоційній взаємодії.

«Колірна емоція»

Учасники обирають колір, що відображає стан душі у цей момент.

Створюють метафоричний зв'язок між цим кольором та їхніми емоціями.

Як можна використовувати цей колір для стимуляції креативності та покращення настрою. Ця вправа сприяє розумінню взаємозв'язку між емоціями та кольорами, а також розвиває вміння використовувати метафори для самовираження.

Розвиваючи учнівську креативність, не боюся експериментувати та дивитися на світ очима дітей. Кожна вправа – це можливість не лише розширити горизонти дитячого мислення, але й знайти той неповторний

потенціал, який чекає на їхнє відкриття. Перебуваю разом з вихованцями у творчому стані, де ідеї стають реальністю, а творчий потенціал не має меж.

Роздорський ліцей – це лабораторія, де навчають і виховують, відкривають можливості кожної дитини, допомагають їй розвивати власні здібності, поєднуючи різні науки та погляди на реальність. Головним завданням якого є закладення якісного фундаменту і передумов до подальшої самоосвіти та навчання протягом усього життя, легко та швидко адаптуватися до новітніх технологій, жити у світі, що стрімко розвивається.

Список використаних джерел

1. Вправи на розвиток креативності: як стимулювати творчий потенціал вихованців у позашкільній. URL: <https://bdut.co.ua/pro-nas/vpravy-na-rozvytok-kreatyvnosti/>
2. «На Урок»: спілкування із видатними постатями минулого. URL: <https://naurok.com.ua/chat>
3. Переваги мистецтва. STEM Освіта. URL: <https://tryengineering.org/uk/news/6-reasons-art-benefits-stem-education/>

Туманян Тетяна,
*заступник директора з навчальної роботи, вчитель біології,
науковий ліцей Хортицької національної академії
м. Запоріжжя, Україна*

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ПЕДАГОГА-НОВАТОРА ЗАСОБАМИ ПЕРСОНАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО БРЕНДУ

Виходячи з потреб майбутнього та враховуючи конкурентні переваги людини у найближчі 20-30 років педагогу не вигідно бути пасивним працівником, слід обирати позицію агента змін. В умовах сьогодення вчителювання – це особливий виклик, випробування на гнучкість, мультизадачність, мобільність та професійну майстерність. Відповідно основними питаннями у професійній діяльності вчителя стають виклики: зацікавити, замотивувати, заохотити. У розв’язанні викликів важливо спиратись на інновації, орієнтовані на нарощування «людського потенціалу», зокрема STEM, blended та problem-based learning. Саме тому в умовах модернізації освіти в Україні на перший план поступово вийшли розвиток власного творчого потенціалу, унікальність таланту й мобільність. Відповідно трансформація системи освіти каталізує переорієнтацію освітніх трендів та утвердження такого поняття як особистий професійний бренд [1; 2; 3].

Мета: дослідження формування іміджу педагога-новатора засобами персонального освітнього бренду «Геном EdTransformer».

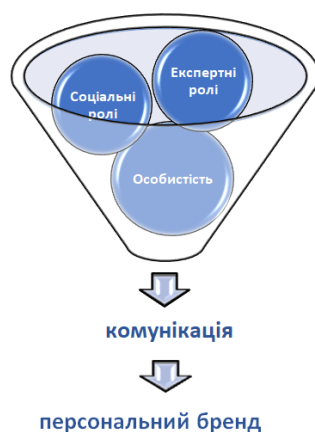
Проблемами освітнього бренду та брендингу займалися Н. Балук, Я. Гресь, А. Литвинов, А. Олійник та інші. Імідж був предметом наукових пошуків О. Помаза, О.Товкайла, О.Стеценко, Н.Розанової.

Особистий бренд – це те, що про вас думають інші як про особистість та професіонала. Він допоможе сформувати навколо себе аудиторію, яка довірятиме вам як спеціалісту та буде готова купити ваші продукти (знання, які ми можемо популяризувати).

Співзасновниця Gres Todorchuk PR Ярослава Гресь на освітньому форумі Liberal Arts зазначила, що персональний освітній бренд для вчителя [2]:

- можливість впливати, поширювати ідеї;
- орієнтир та надія в час кризи довіри;
- право на помилку;
- можливість монетизації досвіду.

А. Олійник у своїй статті «Бренд вчителя – один з елементів сучасності» пропонує власну модель особистого бренду (рис. 2) [4], де:

*Рис. 2 Модель особистого бренду за А.Олійником
Розроблено автором*

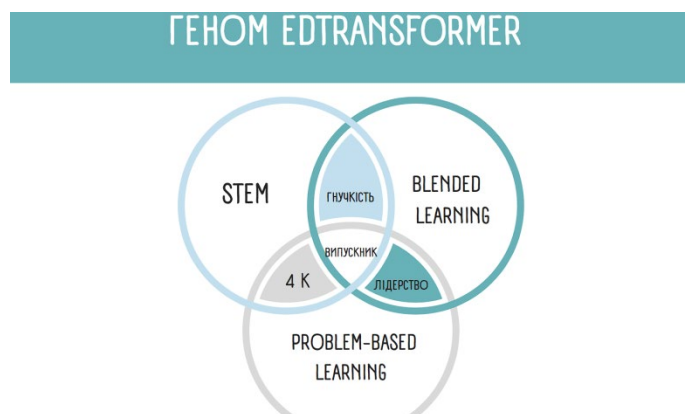
експертні ролі – це все, що пов’язано з самореалізацією;

соціальні ролі – це модель поведінки, зумовлена соціальною позицією (наприклад, підтримка молодих вчителів);

особистість – це стійка система соціально значущих рис, що характеризують особу як члена того чи іншого суспільства або спільноти [4].

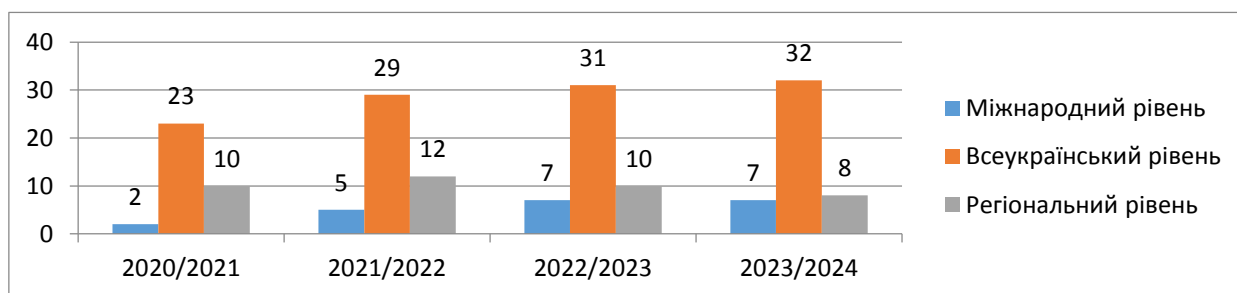
У ході педагогічного експерименту розроблено та впроваджено в практику персональний освітній бренд «Геном EdTransformer» - гнучкий, мобільний, мультизадачний і безпечний формат навчання шляхом продуктивного поєднання елементів технологій STEM, blended та problem-based learning. Персональний освітній бренд «Геном EdTransformer» - унікальна система забезпечення розвитку творчого потенціалу особистості, самостійного критичного мислення, ціннісних орієнтирів та формування спектра ключових компетентностей, адекватних новим життєвим реаліям, які дозволять

школярам мати стійку життєву позицію і стати конкурентоспроможними та соціально успішними в житті (рис. 3).

*Рис. 3 Синергія технологій в Гені EdTransformer
Розроблено автором*

Ілюстративним підтвердженням ефективності провадження «Геном EdTransformer» в освітній процес є динаміка росту кількісного показника та результативності участі здобувачів освіти в олімпіадах, конкурсах, конференціях, форумах міжнародного, всеукраїнського та обласного рівнів, надання переваги навчанню на біологічному профілі ліцею, подальше швидке працевлаштування випускників, що свідчить про сформованість такої важливої компетентності фахівця майбутнього як гнучкість розуму – однієї з найвагоміших передумов ефективності життєтворчості, вміння (за необхідності) змінити способи та прийоми розв'язання проблеми, долати стереотипи мислення (рис. 1).

*Рис 1. Кількісний показник результативності участі здобувачів освіти в олімпіадах, конкурсах міжнародного, всеукраїнського та обласного рівнів
Розробка автора*

Матеріали досвіду представлено на Міжнародному конкурсі творчих робіт та навчально-методичних розробок педагогів «Моє покликання – педагог-

2021» (I місце); Всеукраїнському конкурсі методичних моделей «Цікава школа-2021» (II місце); Всеукраїнському конкурсі «Учитель року-2022» в номінації «Біологія» (Лауреат обласного етапу); Всеукраїнському освітньо-методологічному відборі «РОДОВІД-УЧИТЕЛЬ-2022» (Лауреат) (діаграма 2), на обласній педагогічній виставці «Освіта Запорізького краю 2022» (I місце) та у Всеукраїнському конкурсі «Творчий вчитель – обдарований учень-2023» (Лауреат) (рис. 2).

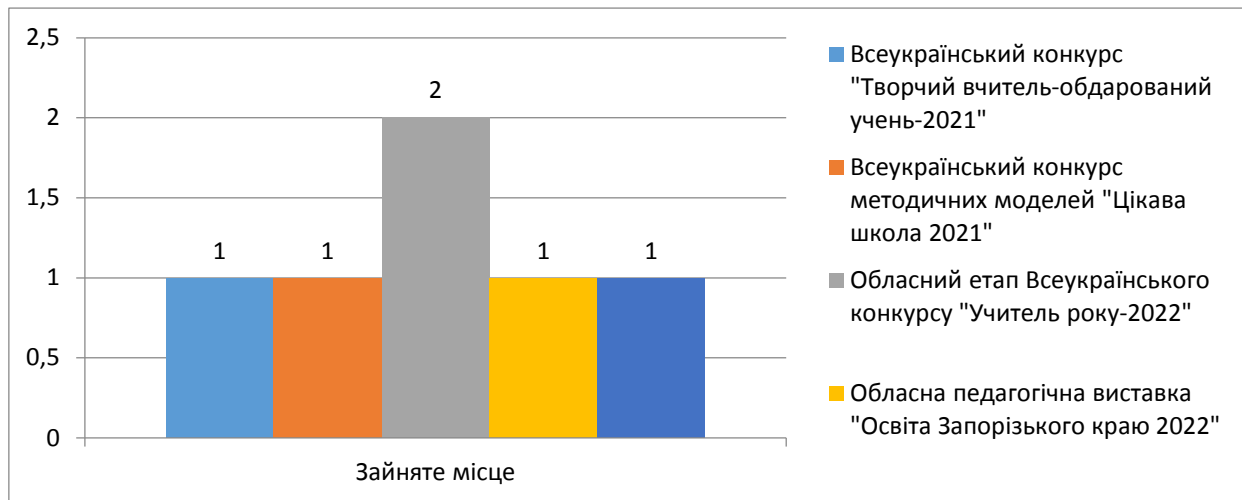

Рис. 2. Результативність участі у заходах професійного спрямування
Розробка автора

Отже, підсумовуючи вище сказане можна виокремити три основні причини, чому варто вкладати ресурси в імідж педагога:

1. Довіра та вплив. Якщо педагог є лідером думки у своїй спільноті, школі, громаді, то до його порад та ініціатив будуть прислухатись. До прикладу, він зможе набагато швидше втілити свої ідеї, маючи розвинений особистий бренд, адже йому довіряють. Також адміністрація школи буде враховувати його думку при прийнятті важливих рішень.

2. Підвищення кваліфікації. Формуючи власний бренд через різні інструменти, зокрема, портфоліо, соцмережі, публічні виступи — створюється видимість та впізнаваність в освітній сфері. Тож тут особистий бренд — це те, що може суттєво прискорити професійний успіх. Демонстрацію досвіду бачить адміністрація, яка не завжди може потрапити на уроки. Чим більше

висвітлювати, тим більше бачать, а це і залучення до іншої діяльності, і кар'єрний ріст.

3. Можливість просувати свій контент та експертність. Можна обрати нішу, у якій педагог найбільше розбирається, заглиблюється в неї та ділиться знаннями через різні інструменти. Таким чином розширюється діяльність та з'являється можливість стати не лише педагогом, але й тренером, ментором чи експертом. А з часом, навіть монетизувати досвід, і він буде приносити додатковий заробіток.

Список використаних джерел

1. Балук Н. Р. Комунікації у створенні персонального бренда. *Підприємництво і торгівля*. 2018. Вип. 23. С. 111-119.
2. Гресь Я. «Особистий бренд вчителя – що це і як його створити?» Стаття на «Смарт освіта» «НУШ». URL: <https://nus.org.ua/articles/osobystyj-brend-vchytelya-shho-tse-i-yak-jogo-stvoryty/>
3. Литвинов А. С. Педагогічний провайдинг інновацій в освіті : навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Борисова. Суми. 2019. 134 с.
4. Олійник А. Стаття «Бренд вчителя – один з елементів сучасності» «Всеосвіта». URL: <https://vseosvita.ua/news/brend-vchytelia-odyn-z-elementiv-suchasnosti-37185.html>
5. Помаз О. М., Товкайло О. О., Стеценко О. І. Концепція персонального бренду, його ідентифікація і позиціювання. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2015. Вип. 2 (11). С. 204–209.
6. Rozanova N. N. Priority value characteristics of the governor's personal brand (on the example of the Smolensk Region). *RUDN Journal of Sociology*. 2017. Vol. 17. №. 4. P. 542-554.
7. Селюков М., Шалигіна Н. Бренд-технології в системі управління закладом вищої освіти. *Сучасні проблеми науки і освіти*. 2012. № 5(43). С. 12-16.

Харченко Наталія,
*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший
науковий співробітник відділу виховання на пограниччі,
Інститут проблем виховання НАПН України,*

Крехова Людмила,
*молодший науковий співробітник відділу виховання на пограниччі,
Інститут проблем виховання НАПН України,*

ПОГРАНИЧЧЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДІ

Феномен пограниччя є міждисциплінарним явищем, яке вивчається у багатьох наукових галузях: історія (історія територій, зміни кордонів, контакти між етнічними групами), мовознавство та соціолінгвістика (двомовність, мовні контакти, мовна політика), право, міжнародні відносини (статус територій, права меншин, інтеграційні процеси на рівні держав), географія та геополітика (межі держав, прикордонні регіони, транскордонна взаємодія), соціологія (соціальна взаємодія, міжгрупові відносини, інтеграція), культурологія, етнологія, антропологія (мультикультурність, культурні гібриди, обряди, мова, побут), психологія (почуття приналежності, адаптація до багатокультурного простору), педагогіка та освітні науки (виховні процеси в транскордонних і полікультурних середовищах) тощо.

Залежно від контексту (соціального, історичного, культурного, геополітичного, психологічного тощо), різні науки підходять до аналізу пограниччя з різних перспектив. У педагогічному вимірі пограниччя постає як особливий простір міжкультурної взаємодії, що виникає в умовах поліетнічного середовища. Це території, розташовані на межі держав чи регіонів, де одночасно співіснують різні етноси та культурні спільноти. Для такого середовища характерні активні контакти між культурними групами, інтенсивна міжетнічна комунікація та постійні трансформації культурних практик. Культура пограниччя вирізняється різноманітністю й динамічністю, що створює сприятливі умови для формування гнучких і адаптивних моделей соціалізації, особливо у дітей та молоді [1].

В умовах полікультурності, інтенсивних міжетнічних контактів та соціально-економічної різноманітності регіони пограниччя України стають особливим середовищем формування життєвих орієнтацій учнівської молоді. Ці орієнтації поєднують традиційні національні цінності й модерні впливи глобалізованого світу, набуваючи суперечливого, багатокomпонентного й динамічного характеру [2; 3; 4]. Вони формуються під безпосереднім впливом географічних і культурно-комунікативних умов пограниччя та мають низку специфічних ознак.

Гнучкість та адаптивність. Молодь на пограниччі виявляє високу здатність змінювати стратегії поведінки залежно від нових культурних і соціально-економічних викликів. Ця риса формується у процесі щоденної взаємодії з представниками різних етносів і культур.

Багатомовність і міжкультурна комунікація. Тривале співіснування кількох мовних та етнокультурних спільнот у межах одного регіону сприяє розвитку навичок міжкультурного діалогу, що розширює можливості самореалізації молоді та полегшує її інтеграцію у глобальний простір.

Поєднання традиційних і модерних цінностей. Молоде покоління одночасно зберігає родинні, релігійні й національні традиції та активно сприймає нові ідеї, які поширюються через медіа, освіту та трудову міграцію. Така ціннісна гібридизація формує унікальний тип ідентичності.

Ідентифікаційна невизначеність. Молодь нерідко відчуває вплив кількох культурних систем, що зумовлює виникнення подвійної або множинної ідентичності, посилює внутрішні суперечності, особливо в умовах гібридної війни та інформаційного тиску, і водночас відкриває простір для багатовимірного саморозвитку.

Висока мобільність. Близькість до кордонів стимулює прагнення до транскордонної освіти, культурного обміну та трудової міграції, що стає ресурсом розвитку, але водночас викликом, оскільки формує орієнтацію на зовнішні моделі успіху та ризик віддалення від національного культурного коду.

Відчуття соціальної нестабільності. Постійні політичні, економічні та інформаційні виклики зумовлюють у молоді невпевненість у майбутньому, що формує амбівалентні ціннісні установки: поєднання прагнення до безпеки з недовірою до державних інституцій.

Потреба у соціальному визнанні. Молодь приграниччя прагне утвердити свою приналежність до «європейського світу», що іноді провокує формування споживацьких орієнтацій або орієнтацію на зовнішню оцінку.

Вплив міграційного досвіду сім'ї. У підлітків і молоді з родин трудових мігрантів частіше домінує прагнення до автономії, мобільності та економічної самореалізації за межами України.

Інформаційна поляризація. Молодь перебуває під впливом різноспрямованих інформаційних потоків кількох держав, що зумовлює ризик формування суперечливих уявлень про історію, цінності й соціальні норми.

Прискорене дорослішання. Умови ранньої самостійності, необхідність міжкультурної компетентності та адаптації до змін сприяють формуванню більшої емоційної та психологічної зрілості вже в підлітковому віці.

Таким чином, життєві орієнтації молоді у регіонах пограниччя вирізняються поліфонічністю та динамізмом, відображаючи складний баланс між локальними традиціями, національною ідентичністю та глобальними впливами.

Список використаних джерел

1. Guziuk M. Pogranicze. Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku. Tom IV. Warszawa : Wyd. Akad. Żak, 2003. S. 497- 500.
2. Міждисциплінарний тезаурус дослідження освітніх та виховних проблем на пограниччі України : наукове видання / уклад. С. О. Сисоєва, Р. Х. Вайнола, М. В. Михайліченко. Київ : ЦП Компринт, 2024. 63 с.
3. Просіна О. В. Специфіка патріотичного виховання учнів в умовах східного пограниччя України. Теоретико методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2016. Вип. 20(2). С. 151-163.
4. Титар О. В. Українські національні і культурні ідентичності у глобалізованому світі (на прикладі культури Слобожанщини) : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 248 с.

Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
03035, м. Київ, вул. Митрополита Василя Липківського, 36

МАТЕРІАЛИ
ІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ОЧНО-ДИСТАНЦІЙНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ІМПЕРАТИВИ РОЗВИТКУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ»

Електронне видання

За заг. ред. Є. В. Баженкова.
Упорядники: Коломоєць Г. А., Ребрина Ан. Ар.,
Малечко Т. А., Ребрина Ан. Анат., Буянова Г. В.

Видавець і виготовлювач Державна наукова установа «Інститут модернізації
змісту освіти», 03035, Київ, вул. Митрополита Василя Липківського, 36

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 7142 від 04.09.2020 р.